

Urząd Statystyczny w Olsztynie
Statistical Office in Olsztyn

Informacje i opracowania
statystyczne
*Statistical information
and elaborations*

**WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI
W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM
W LATACH 2013–2015**

*LIVING CONDITIONS OF THE POPULATION
IN WARMIŃSKO-MAZURSKIE VOIVODSHIP
IN 2013–2015*

OLSZTYN 2016

Zespół redakcyjny:

Editorial board:

Przewodniczący
President

Janusz Pappelbon

Redaktor główny
Editor-in-chief

Elżbieta Lorek

Członkowie
Members

Monika Borawska, Jacek Grzelak,
Eliza Panfiłow

Sekretarz
Secretary

Agnieszka Wobolewicz

Redakcja merytoryczna
Essential editing

Warmińsko-Mazurski Ośrodek
Badań Regionalnych
*Warmińsko-Mazurski
Centre for Regional Surveys*

Skład komputerowy i grafika
Type setting and graphic

Marcin Błaszczyk, Ludwika Koniarz

ISBN 978-83-63285-44-9

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła
When publishing Statistical Office data please indicate source

Publikacja dostępna w Internecie
Publication available at website

<http://olsztyn.stat.gov.pl>

URZĄD STATYSTYCZNY W OLSZTYNIE
10-959 Olsztyn ul. Tadeusza Kościuszki 78/82
tel. 89 524 36 66; fax 89 524 36 67
<http://olsztyn.stat.gov.pl>
e-mail: SekretariatUSOls@stat.gov.pl

PRZEDMOWA

Przekazuję Państwu publikację *Warunki życia ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013–2015*.

Celem publikacji jest identyfikacja oraz analiza najistotniejszych dziedzin kształtujących jakość życia ludności.

W związku z tym przedmiotem badań w niniejszym opracowaniu stały się podstawowe kategorie związane z sytuacją demograficzną, rynkiem pracy, dochodami i wydatkami ludności, cenami, warunkami mieszkaniowymi, infrastrukturą techniczną, edukacją, ochroną zdrowia i opieką społeczną, sportem i wypoczynkiem, bezpieczeństwem oraz aktywnością gospodarczą regionu.

Publikację wzbogacono o wykresy i mapy, które ilustrując przebieg najważniejszych zjawisk społecznych i gospodarczych umożliwiają dokonywanie porównań międzywojewódzkich oraz międzypowiatowych w regionie.

Przekazując do rąk Państwa niniejsze opracowanie składam serdeczne podziękowania wszystkim osobom i instytucjom za współpracę oraz przekazane dane, które przyczyniły się do wzbogacenia zawartości publikacji. Wyrażam jednocześnie nadzieję, że opracowanie dostarczy cennych informacji wszystkim zainteresowanym tematyką warunków życia ludności.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, listopad 2016

PREFACE

*I present the publication **Living conditions of the population in warmińsko-mazurskie voivodship in 2013–2015.***

The aim of the study is an identification and analysis of the most significant areas shaping the quality of life of the population.

Basic categories associated with the demographic situation, labour market, incomes and expenses, prices, housing conditions, technical infrastructure, education, health care and social welfare, sport and rest, safety and economic activity are the subject of the research in this study.

The elaboration is enhanced with graphs and maps that illustrate the most important social and economic phenomena and enable comparisons between voivodships, as well as between powiats in the region.

Presenting this publication, I would like to express my sincere gratitude to all the persons and institutions for their co-operation and transmitted data that enriched content of this publication. At the same time I hope this elaboration will deliver valuable information for all persons interested in the subject of living conditions of the population.

*Director
of the Statistical Office in Olsztyn*

Marek Morze

Olsztyn, November 2016

SPIS TREŚCI**CONTENTS**

		Str. Page
Przedmowa	<i>Preface .....</i>	3
UWAGI METODYCZNE	<i>METHODOLOGICAL NOTES .....</i>	11
WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA	<i>RESULTS OF SURVEYS – SYNTHESIS .</i>	33
1. Ludność i procesy demograficzne	<i>1. Population and demographic processess .....</i>	33
2. Sytuacja na rynku pracy	<i>2. Situation on the labour market..</i>	45
3. Dochody ludności i warunki bytu gospodarstw domowych ...	<i>3. Incomes of the population and conditions of households .....</i>	59
4. Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych	<i>4. Prices and sale of consumer goods and services .....</i>	69
5. Warunki mieszkaniowe	<i>5. Dwelling conditions.....</i>	77
6. Stan i wykorzystanie infrastruktury technicznej	<i>6. Condition and usage of technical infrastructure .....</i>	83
7. Edukacja i wychowanie	<i>7. Education .....</i>	93
8. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	<i>8. Health care and social welfare...</i>	103
9. Sport i wypoczynek	<i>9. Sport and rest .....</i>	111
10. Bezpieczeństwo publiczne	<i>10. Public safety.....</i>	115
11. Potencjał i aktywność ekonomiczna	<i>11. Potential and economic activity .....</i>	119

MAPY I WYKRESY**MAPS AND GRAPHS**

		Str. Page
Gęstość zaludnienia według powiatów w 2015 r.	<i>Density of population by powiats in 2015.....</i>	41
Ludność według płci i wieku w 2015 r.	<i>Population by sex and age in 2015 ...</i>	41
Współczynnik obciążenia demograficznego według powiatów w 2015 r.	<i>Age dependency ratio by powiats in 2015.....</i>	42
Współczynnik dzietności ogólnej w latach 2013–2015	<i>Total fertility rate in 2013–2015....</i>	42
Ruch naturalny ludności w latach 2010–2015	<i>Vital statistics of population in 2010–2015.....</i>	43
Przyrost naturalny na 1 000 ludności według powiatów w 2015 r.	<i>Natural increase per 1 000 population by powiats in 2015 ...</i>	43
Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały na 1 000 ludności w latach 2013–2015	<i>Net internal migration for permanent residence per 1 000 population in 2013–2015.....</i>	44

	Str. Page
Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały na 1 000 ludności według powiatów w 2015r.	44
Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej w 2015 r.	55
Struktura pracujących w 2015 r. ...	55
Struktura biernych zawodowo w 2015 r.	56
Pracujący według województw w 2015 r.	56
Struktura pracujących według wybranych sekcji PKD.....	57
Poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1 000 pracujących według województw w 2015 r. ..	57
Stopa bezrobocia według powiatów w 2015 r.	58
Wybrane kategorie bezrobotnych .	58
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według województw w 2015 r.	65
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według wybranych sekcji PKD w 2015 r. .	65
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów w 2015 r.	66
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników pełno-zatrudnionych według wybranych grup zawodów za październik 2014 r.	66
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według województw w 2015 r. ..	67
Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych....	67
Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w Polsce w 2015 r.	68

Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji według województw w 2015 r. ..	<i>Share of persons in households living below subsistence minimum by voivodships in 2015</i>	68
Udział grup towarów i usług konsumpcyjnych w kosztach utrzymania gospodarstw domowych w 2015 r.	<i>Share of groups of consumer goods and services in the maintenance costs of households in 2015.....</i>	73
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 2010–2015	<i>Prices indices of consumer goods and services in 2010–2015 .....</i>	73
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych według podstawowych grup potrzeb.....	<i>Price indices of consumer goods and services by basic groups of needs .....</i>	74
Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów żywnościowych w latach 2010–2015	<i>Indices of average retail prices of selected foodstuffs in 2010–2015 .....</i>	74
Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów nieżywnościowych w latach 2010–2015	<i>Indices of average retail prices of selected non-foodstuffs in 2010–2015 .....</i>	75
Dynamika średnich cen detalicznych wybranych usług w latach 2010–2015	<i>Indices of average retail prices of selected services in 2010–2015 ...</i>	75
Sprzedaż detaliczna towarów na 1 mieszkańca według województw w 2015 r.	<i>Retail sales per capita by voivodships in 2015 .....</i>	76
Sprzedaż z działalności gastronomicznej na 1 mieszkańca w zł oraz liczba placówek gastronomicznych według województw w 2015 r. ..	<i>Revenues from catering per capita and catering establishments by voivodships in 2015 .....</i>	76
Zasoby mieszkaniowe na 1 000 ludności według województw w 2015 r.	<i>Dwelling stocks per 1 000 population by voivodships in 2015.....</i>	81
Zasoby mieszkaniowe na 1 000 ludności według powiatów w 2015 r.	<i>Dwelling stocks per 1 000 population by powiats in 2015 ....</i>	81
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według województw w 2015 r.	<i>Average usable floor space of dwellings per capita by voivodships in 2015 .....</i>	82
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2015 r.	<i>Average usable floor space per dwelling per capita by powiats in 2015.....</i>	82

		Str. Page
Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w 2015 r.	<i>Dwellings fitted with installations in % of total number of dwellings in 2015.....</i>	89
Udział poszczególnych form budownictwa w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania	<i>Share of particular forms of the construction in total number of dwellings completed.....</i>	89
Sieć wodociągowa rozdzielcza na 100 km ² powierzchni według województw w 2015 r.	<i>Water-line system per 100 km² of total area by voivodships in 2015..</i>	90
Sieć kanalizacyjna rozdzielcza na 100 km ² powierzchni według województw w 2015 r.	<i>Sewerage system per 100 km² of total area by voivodships in 2015..</i>	90
Linie kolejowe eksploatowane na 100 km ² powierzchni według województw w 2015 r.	<i>Railway lines operated per100 km² of total area by voivodships in 2015.....</i>	91
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni według województw w 2015 r.	<i>Hard surface public roads per 100 km² of total area by voivodships in 2015 .....</i>	91
Samochody osobowe zarejestrowane w latach 2010–2015.....	<i>Registered passenger cars in 2010–2015.....</i>	92
Struktura samochodów osobowych zarejestrowanych według wieku w 2015 r.	<i>Structure of registered passenger cars by age in 2015.....</i>	92
Edukacja według szczebli kształcenia w roku szkolnym 2015/2016	<i>Education by level in the 2015/2016 school year .....</i>	99
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2015/2016	<i>Children attending pre-primary education establishments by place of residence in the 2015/16 school year .....</i>	100
Współczynnik skolaryzacji brutto według typu szkół w roku szkolnym 2015/2016	<i>Gross enrolment rate by type of schools in the 2015/2016 school year .....</i>	100
Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży według typów szkół w roku szkolnym 2015/2016	<i>Structure of students in secondary schools by the type of school in the 2015/2016 school year.....</i>	101
Nauczanie języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2015/2016	<i>Teaching foreign language as obligatory language course in schools for children and youth in the 2015/2016 school year.....</i>	101
Studenci według rodzajów szkół wyższych w roku akademickim 2015/2016	<i>Students by type of higher education institutions in the 2015/16 academic year .....</i>	102

Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności według województw w roku akademickim 2015/2016.	<i>Students of higher education institutions per 10 thous. population by voivodships in the 2015/2016 school year .....</i>	102
Lekarze specjaliści pracujący w zakładach opieki zdrowotnej według głównego miejsca pracy w 2015 r.	<i>Doctors specialists in health care institutions by the main job in 2015.....</i>	107
Ludność na 1 zakład ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	<i>Population per out-patient health care centre .....</i>	107
Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych według województw w 2015 r.	<i>Number of population per bed in general hospitals by voivodships in 2015.....</i>	108
Zachorowania na niektóre choroby zakaźne i zatrucia na 100 tys. ludności w 2015 r.	<i>Incidence of infectious diseases and poisonings per 100 thous. population in 2015.....</i>	108
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną według powiatów w 2015 r.	<i>Number of population per pharmacy by powiats in 2015.....</i>	109
Rodzinna piecza zastępcza	<i>Family foster care .....</i>	109
Wartość udzielonych świadczeń pomocy społecznej w latach 2013–2015.....	<i>Value of social welfare benefits granted in 2013–2015 .....</i>	110
Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności według województw w 2015 r.	<i>Recipients of social assistance benefits per 10 thous. population by voivodships in 2015.....</i>	110
Ćwiczący w klubach sportowych ...	<i>Persons practising sports in sport clubs.....</i>	113
Ćwiczący w klubach sportowych na 10 tys. ludności według powiatów w 2014 r.	<i>Persons practising sports in sport clubs per 10 thous. population by powiats in 2014 .....</i>	113
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 000 ludności według województw w 2015 r.	<i>Audience in theatres and music institutions per 1 000 population by voivodships in 2015.....</i>	114
Wybrane wskaźniki dotyczące kultury na 1 000 ludności	<i>Selected indices of culture per 1 000 population .....</i>	114
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1 000 ludności w latach 2013–2015.....	<i>Ascertained crimes in completed preparatory proceedings per 1 000 population in 2013–2015...</i>	117
Przestępstwa drogowe na 1 000 ludności w latach 2013–2015.....	<i>Road crimes per 1 000 population in 2013–2015.....</i>	117

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według województw w 2015 r.	<i>Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by voivodships in 2015.....</i>	118
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według powiatów w 2015 r.	<i>Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by powiats in 2015.....</i>	118
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) według województw w 2014 r. ...	<i>Gross domestic product per capita (current prices) by voivodships in 2014.....</i>	123
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności	<i>Gross value added by kind of activity.....</i>	123
Produkt krajowy brutto i dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca (ceny bieżące) w latach 2010–2014	<i>Gross domestic product and gross disposable income of the households sector per capita (current prices) in 2010–2014.....</i>	124
Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego ogółem na 1 mieszkańca w latach 2010–2015.....	<i>Revenue and expenditure budgets of total local self-government entities per capita in 2010–2015.</i>	124

**TABLICE STATYSTYCZNE NA
PŁYCIE CD**

STATISTICAL TABLES ON CD

Ważniejsze dane o warunkach życia w województwie.....	<i>Major data on living conditions of the population in the voivodship .</i>	I
Powiaty na tle województwa w 2013 r.	<i>Powiats against the background of the voivodship in 2013.....</i>	II
Powiaty na tle województwa w 2014 r.	<i>Powiats against the background of the voivodship in 2014.....</i>	III
Powiaty na tle województwa w 2015 r.	<i>Powiats against the background of the voivodship in 2015.....</i>	IV
Warmińsko-mazurskie na tle kraju w 2013 r.	<i>Warmińsko-mazurskie against the background of the country in 2013.....</i>	V
Warmińsko-mazurskie na tle kraju w 2014 r.	<i>Warmińsko-mazurskie against the background of the country in 2014.....</i>	VI
Warmińsko-mazurskie na tle kraju w 2015 r.	<i>Warmińsko-mazurskie against the background of the country in 2015.....</i>	VII

**W wersji angielskiej: przedmowa, spis treści, tablice.
English version: preface, contents, tables.**

UWAGI METODYCZNE

I. Źródła i zakres danych

Informacje uzyskano na podstawie sprawozdawczości GUS oraz źródeł pozastatystycznych.

Ludność i procesy demograficzne

- wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 20 V 2002 r. i 31 III 2011 r.,
- formularz GUS „Karta statystyczna zawarcia małżeństwa” (DN-1),
- formularz GUS „Karta statystyczna dotycząca prawomocnego: 1) orzeczenia separacji, 2) zniesienia separacji” (D-S1),
- formularz GUS „Karta statystyczna dotycząca prawomocnego orzeczenia rozvodu” (DR-1),
- dokument Ministerstwa Zdrowia „Pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka” do 2014 r. Dla 2015 r. źródłem danych medycznych o urodzeniu żywym jest dokument Ministerstwa Zdrowia „Karta urodzenia”^{*)}, natomiast dane demograficzno-społeczne pochodzą z rejestru stanu cywilnego oraz rejestru PESEL,
- dokument podstawowy dla akt stanu cywilnego „Karta statystyczna do karty zgonu”,
- dokumentacja prowadzona przez gminy dotycząca ewidencji ludności (Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych; Dz. U. z 2001 r. Nr 87, poz. 960 z późniejszymi zmianami) o ruchu migracyjnym w oparciu o druk meldunkowy: 1. „Zgłoszenie pobytu stałego” (migracja wewnętrzna i imigracja na pobyt stały), 2. „Zgłoszenie wymeldowania z pobytu stałego w związku z wyjazdem za granicę”(emigracja na pobyt stały).

Sytuacja na rynku pracy

Aktywność ekonomiczna ludności: ankiety GUS – ZD i ZG, szacunki demograficzne ludności.

Pracujący: sprawozdania GUS: Z-03, Z-06, wtórne wykorzystanie danych z DG-1, wtórne wykorzystanie danych z SP-3, informacje o pracujących

w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego (dane MON i MSW), wtórne wykorzystanie informacji o liczbie duchownych różnych wyznań; szacunki GUS dotyczące: pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych, zatrudnionych w organizacjach członkowskich, fundacjach, stowarzyszeniach, samorządach gospodarczych, organizacjach pracodawców, partiach politycznych i innych organizacjach społecznych; pracujących w jednostkach prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w „szarej gospodarce”.

Popyt na pracę: sprawozdanie GUS – Z-05.

Warunki pracy: sprawozdania GUS – Z-KW Statystyczna karta wypadku, Z-10, dane Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, informacje z systemu informacyjnego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o liczbie i kosztach rent wypadkowych, zasiłków chorobowych wypadkowych i świadczeń rehabilitacyjnych wypadkowych; informacje dotyczące działalności Państwowej Inspekcji Pracy o liczbie skontrolowanych zakładów, liczbie kontroli i wydanych decyzjach.

Bezrobocie: sprawozdania GUS – MPiPS-01 wraz z załącznikami, MPiPS-02, dane z rejestrów Powiatowych Urzędów Pracy.

Dochody ludności i warunki bytu gospodarstw domowych

Wynagrodzenia: dane Ministerstwa Finansów z Systemu Informacji Podatkowych – Baza danych o podatnikach podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT). Wtórne wykorzystanie danych ze sprawozdań GUS: Z-03, Z-06, DG-1, SP-3, wykorzystanie danych ZUS z KSI ZUS – Centralny Rejestr Ubezpieczonych, KSI ZUS – Centralny Rejestr Płatników Składek; szacunki wynagrodzeń zatrudnionych w podmiotach prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób oraz w organizacjach członkowskich – fundacjach, stowarzyszeniach, samorządach gospodarczych, organizacjach pracodawców, partiach politycznych, związkach zawodowych i innych organizacjach społecznych; wykorzystanie zbiorów zagregowanych danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia społeczne: dane z administracyjnych systemów informacyjnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Warunki bytu gospodarstw domowych: kwestionariusze GUS – BR-01, BR-01a, BR-01b, BR-04, BR-05.

Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych: sprawozdanie GUS na formularzu C-02 prowadzone z udziałem ankietowanych statystycznych.

Handel: sprawozdania GUS – H-01s, H-01g, SP-3, SG-01.

Warunki mieszkaniowe

- stan zasobów mieszkaniowych jak i niektóre informacje charakteryzujące warunki mieszkaniowe przedstawiono na podstawie wtórnego opracowania statystycznego: Bilans Zasobów Mieszkaniowych (stan w dniu 31 XII). Coroczne bilanse zasobów mieszkaniowych opracowywane są na bazie wyników z ostatniego spisu powszechnego mieszkań,
- sprawozdania GUS: B-05, B-07, SG-01.

Stan i wykorzystanie infrastruktury technicznej

Infrastruktura komunalna: sprawozdania GUS – M-06, SG-01 oraz dane z administracyjnych systemów informacyjnych Agencji Rynku Energii S.A.

Transport: sprawozdania GUS – T-03, T-06 oraz dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad. Dane o pojazdach samochodowych i ciągnikach zarejestrowanych według stanu w dniu 31 XII prezentowane są w latach 2005–2008 – przez starostwa powiatowe w systemie „Pojazd”, od 2009 r. według centralnej ewidencji pojazdów (CEPiK) prowadzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (do 17 XI 2012 r. – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji).

Łączność: dane z systemów informacyjnych przedsiębiorstw łączności i dane administracyjne Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

Edukacja i wychowanie: sprawozdania GUS – S-01, S-02, S-05, S-07, S-08, S-09, S-10, S-11.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna: sprawozdania GUS – ZD-2, ZD-3, ZD-4, ZD-5, PS-01, PS-02, PS-03, OD-1; sprawozdania Ministerstwa Zdrowia – MZ-29, MZ-29A, MZ-30, MZ-56 MZ-88, MZ-89; dane Centralnego rejestru Nowotworów i Krajowego Rejestru Zachorowań na Gruźlicę, od 2012 r. dane MON i MSW, dane Instytutu Psychiatrii i Neurologii oraz sprawozdania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – MPiPS-03.

Sport i wypoczynek: sprawozdania GUS – KFT-1, K-01, K-02, K-03, K-05, K-08.

Bezpieczeństwo publiczne

- dane pozastatystyczne do roku 2015 z Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, od 2015 r. z Komendy Głównej Policji.

Pojęcie "wymiar sprawiedliwości" w odniesieniu do źródeł prezentowania informacji statystycznych obejmuje dane dotyczące Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, sądów powszechnych (apelacyjnych, okręgowych i rejonowych, przy których działały kolegia do spraw wykroczeń), sądów wojskowych, jednostek organizacyjnych prokuratury, więziennictwa i notariatu.

Potencjał i aktywność ekonomiczna

Rachunki regionalne i samorządowe: wtórne wykorzystanie sprawozdań GUS oraz dane Ministerstwa Finansów, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Obrony Narodowej, Narodowego Funduszu Zdrowia, Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych.

Podmioty gospodarcze: krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej REGON.

II. Objaśnienia podstawowych pojęć

Ludność i procesy demograficzne

1. Dane opracowano na podstawie bilansów stanu i struktury ludności **faktycznie zamieszkałej**. Bilanse ludności sporządzane są dla okresów międzypisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu:
  - a) zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych;
  - b) różnice między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 2 miesiące w województwie, a liczbą osób czasowo nieobecnych.
2. Dane o ludności, a także współczynniki demograficzne oraz przeliczenia na 1 mieszkańca (1 000 ludności itp.) opracowano przy przyjęciu liczby ludności zbilansowanej:
  - a) dla lat 2005–2009, w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2002;
  - b) od 2010 r. w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2011.
3. Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet 18–59 lat.

Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej.
4. **Przyrost naturalny** ludności jest różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.
5. **Współczynnik dzietności** oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.
6. **Przeciętne dalsze trwanie życia** wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku „x” lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.
7. Dane o **migracjach wewnętrznych ludności** opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniach osób na pobyt stały.

Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Sytuacja na rynku pracy

Dane o aktywności ekonomicznej ludności dotyczą ludności faktycznie zamieszkałej i obejmują osoby w wieku 15 lat i więcej będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach. Badanie nie obejmuje osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania i bezdomnych. Prezentowane dane opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – BAEL przeprowadzanego w cyklu kwartalnym. Badaniem nie są objęte osoby nieobecne w gospodarstwach domowych 12 miesięcy i więcej, jeżeli ich nieobecność nie wynikała z charakteru wykonywanej pracy. Badanie prowadzi się metodą obserwacji ciągłej, tj. aktywność ekonomiczną ludności bada się w każdym tygodniu w ciągu całego kwartału. Dane uogólniane są na podstawie bilansów ludności opracowywanych przy wykorzystaniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Dane prezentowane według grup wieku obliczane są w oparciu o dokładną datę urodzenia.

Podstawowe kryterium podziału na aktywnych (pracujących i bezrobotnych) i biernych zawodowo stanowi praca, tzn. fakt wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy.

Do aktywnych zawodowo zaliczono osoby pracujące i bezrobotne.

Do **pracujących** zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w badanym tygodniu:

- a) wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa w rolnictwie lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem;
- b) miały pracę, ale jej nie wykonywały:
  - z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego lub wypoczynkowego,
  - z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła:
    - do 3 miesięcy,
    - powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia;

Za **bezrobotne** uznaje się osoby w wieku 15–74 lata, które spełniały jednocześnie trzy warunki:

- a) w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi;
- b) w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) aktywnie poszukiwały pracy;
- c) były gotowe podjąć pracę w ciągu 2 tygodni następujących po tygodniu badanym.

Do bezrobotnych zaliczono również osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Do **biernych zawodowo** zaliczono osoby, które nie zostały zakwalifikowane jako pracujące lub bezrobotne.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Stopec bezrobocia obliczono jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

8. Dane o **pracujących** (opracowane na podstawie sprawozdawczości oraz szacunków) dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód.

Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą całej gospodarki narodowej.

Dane **zaprezentowane** w publikacji podano przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania osób w głównym miejscu pracy.

Do pracujących zalicza się:

- a) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór) lub stosunku służbowego;
- b) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
  - właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin),
  - właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,

- inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
  - c) osoby wykonujące pracę nakładczą;
  - d) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
  - e) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kótek rolniczych);
  - f) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.
9. **Bilans czasu pracy** oznacza badanie wykorzystania zasobów czasu pracy w podziale na czas przepracowany i nieprzepracowany oraz według poszczególnych elementów czasu przepracowanego i nieprzepracowanego. W informacjach statystycznych podaje się bilans nominalnego czasu pracy.
10. Informacje o ruchu zatrudnionych dotyczą pełnozatrudnionych oraz od 2009 r. sezonowych i zatrudnionych dorywczo. Dane te dotyczą **liczby przyjęć do pracy i zwolnień z pracy**, a nie liczby osób. Liczba przyjęć do pracy oraz zwolnień z pracy może być wyższa od liczby osób, ponieważ jedna osoba może kilkakrotnie zmienić pracę w ciągu roku.
- Współczynnik przyjęć/zwolnień** – obliczono jako stosunek liczby przyjęć pomniejszonej o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych i bezpłatnych (lub liczby zwolnień pomniejszonej o osoby, które otrzymały urlopy wychowawcze i bezpłatne) w badanym okresie do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedniego.
11. **Popyt na pracę** to zagospodarowane miejsca pracy, określane aktualną liczbą pracujących oraz wolne miejsca pracy.
- Wolne miejsca pracy** to miejsca pracy powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych, bądź nowo utworzone.
- Nowo utworzone miejsca pracy** to miejsca powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.
12. Informacje o **wypadkach przy pracy** obejmują wszystkie wypadki przy pracy, jak również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy niezależnie od tego, czy wykazana została niezdolność do pracy. Informacje o wypadkach przy pracy w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego dotyczą tylko pracowników cywilnych.
- Dane o wypadkach przy pracy, poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie, uzyskiwane są ze statystycznej karty wypadku przy pracy.

Wypadki przy pracy w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie opracowano na podstawie sprawozdawczości Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) i dotyczą tylko tych wypadków, w wyniku których poszkodowani otrzymali w danym roku jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

13. Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (jednolity tekst Dz. U. 2013 poz. 674, z późniejszymi zmianami), określone są jako bezrobotne.

Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę, która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź, jeśli jest to osoba niepełnosprawna, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nie uczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi wyłączeniami dotyczącymi źródeł dochodów, zapisanymi w ustawie.

14. **Stopę bezrobocia rejestrowanego** obliczono jako stosunek udziału liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo (ogółem oraz danej grupy), tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Dochody ludności i warunki bytu gospodarstw domowych

15. **Przeciętne wynagrodzenia miesięczne (nominalne)** przypadające na 1 zatrudnionego obliczono, przyjmując:

- a) wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą;
- b) wypłaty z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach;
- c) dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej;

d) honoraria wypłacane niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

16. Dane o przeciętnych wynagrodzeniach miesięcznych prezentuje się w ujęciu brutto, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płaconymi przez ubezpieczonego pracownika, wprowadzonymi ustawą z dnia 13 X 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 z późniejszymi zmianami).

17. Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych** (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń finansowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, którym dysponuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych** dotyczą świadczeń finansowanych z Funduszu Emerytalno-Rentowego, którym dysponuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a także z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z obu tych funduszy.

18. Podstawowym źródłem informacji o warunkach bytu ludności, tj. poziomie i strukturze dochodu rozporządzalnego, wydatków i spożycia oraz wyposażeniu gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania jest reprezentacyjne badanie **budżetów gospodarstw domowych**. Badaniem objęte są wszystkie grupy gospodarstw domowych, z wyjątkiem zamieszkujących obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz gospodarstw członków korpusu dyplomatycznego państw obcych. Gospodarstwa domowe obywateli obcego państwa zamieszkujące w Polsce stale lub przez dłuższy czas i posługujące się językiem polskim biorą udział w badaniu.

Dochód rozporządzalny obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek – rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych z tytułu dochodów z pracy najemnej, ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych, pomocy społecznej oraz podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek, jak również bez składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez

ubezpieczonego pracownika oraz bez podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek.

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Dochód do dyspozycji przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

Wydatki obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego. Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, artykuły farmaceutyczne), półtrwałego użytkowania (np. odzież, książki, zabawki) i trwałego użytkowania (np. samochody, pralki, lodówki, telewizory).

Pozostałe wydatki obejmują m.in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary; koszty zakwaterowania młodzieży i studentów uczących się poza domem; alimenty od osób prywatnych; niektóre podatki, np.: od nieruchomości, od spadków i darowizn, od dochodów z własności, z wynajmu i sprzedaży nieruchomości; straty pieniężne.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne zagregowano zgodnie ze zmienioną i obowiązującą od 2013 r. nomenklaturą Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP), włączając wydatki na ubezpieczenie na życie do pozycji „pozostałe wydatki na towary i usługi”.

Spożycie artykułów żywnościowych (w ujęciu ilościowym) w gospodarstwach domowych obejmuje artykuły zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, otrzymane nieodpłatnie oraz pobrane z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek (spożycie naturalne); bez spożycia w placówkach gastronomicznych.

19. **Minimum egzystencji** – uznane za granicę ubóstwa skrajnego, wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Przy ustalaniu granic ubóstwa skrajnego przyjmuje się poziom minimum egzystencji obliczany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych dla 1-osobowego gospodarstwa pracowniczego.

20. **Relatywna granica ubóstwa** – to 50% średnich miesięcznych wydatków ustalonych na poziomie wszystkich gospodarstw domowych z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD.
21. **Ustawowa granica ubóstwa** – to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728, z późn. zm.) uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z systemu pomocy społecznej.

Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych

22. **Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych** obliczono przy przyjęciu systemu wag opartego na strukturze wydatków gospodarstw domowych na zakup towarów i usług konsumpcyjnych z roku poprzedzającego rok badany.

Warunki mieszkaniowe

23. Informacje o **zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Dane nie obejmują lokali zbiorowego zakwaterowania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej) z wyjątkiem znajdujących się tam mieszkań; pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków).

Dane o **liczbie mieszkań wyposażonych w instalacje** (na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych) uwzględniają modernizację mieszkań spółdzielni mieszkaniowych, gmin, zakładów pracy, wspólnot mieszkaniowych i budownictwa społecznego czynszowego oraz szacunek przyrostu mieszkań, które zostały wyposażone w instalacje w budynkach indywidualnych w wyniku ich modernizacji.

Stan i wykorzystanie infrastruktury technicznej

24. Dane o sieci **wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej** obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.
Informacje o długości sieci rozdzielczej dotyczą przewodów bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów. W przypadku

sieci wodociągowej informacje ograniczają się do sieci rozdzielczej, a w przypadku sieci gazowej uwzględniają dane o sieci przesyłowej i rozdzielczej. Dane o długości sieci kanalizacyjnej, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez połączenia wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe prowadzące do budynków mieszkalnych rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.

Dane o korzystających z wodociągu i kanalizacji obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych podłączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągu poprzez źródła podwórzowe i uliczne, a w przypadku kanalizacji – wpusty kanalizacyjne.

Dane o korzystających z gazu dotyczą ludności w mieszkaniach wyposażonych w instalacje gazu z sieci. Dane o ludności korzystającej z wodociągu, kanalizacji i gazu obejmują również ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.

Dane o zużyciu energii elektrycznej dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej podano na podstawie dokonanych wpłat zaliczkowych przez odbiorców.

Edukacja i wychowanie

25. System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późniejszymi zmianami) oraz zgodnie z zasadami wdrażania nowego systemu edukacji, które reguluje ustawa z dnia 8 stycznia 1999 roku – *Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego* (Dz. U. z 1999, Nr 12, poz. 96 z późn. zm.). Uwzględniono również kolejny etap reformy, w którym zlikwidowano niektóre typy szkół ponadgimnazjalnych i wprowadzono nową formę zdobywania kwalifikacji w zawodzie, co reguluje Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 205, poz. 1206). Przedstawione dane

pochodzą z systemu informacji oświatowej funkcjonującego na mocy ustawy z dn. 15 kwietnia 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 139, poz. 814 z późn. zm.)

26. W wyniku wdrażania reformy systemu oświaty (po wprowadzeniu sześciolletniej szkoły podstawowej i trzyletniego gimnazjum) w drugim jej etapie od roku szkolnego 2002/2003 zaczęły funkcjonować szkoły ponadgimnazjalne: dwu- i trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe, trzyletnie licea ogólnokształcące, trzyletnie licea profilowane i czteroletnie technika. W kolejnym etapie wdrażania reformy systemu oświaty od roku szkolnego 2004/2005 wprowadzono nowe typy szkół działające na podbudowie zasadniczych szkół zawodowych: dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące i trzyletnie technika uzupełniające.
27. Od roku szkolnego 2012/2013, w efekcie zmian do ustawy o systemie oświaty, zakończono nabór do klas pierwszych, a w latach następnych do kolejnych klas dotychczasowych liceów profilowanych (dla młodzieży oraz dla dorosłych), uzupełniających liceów ogólnokształcących (dla młodzieży oraz dla dorosłych), techników uzupełniających dla młodzieży, a także zasadniczych szkół zawodowych i techników dla dorosłych. Od roku szkolnego 2013/2014 wygaszane są też technika uzupełniające dla dorosłych. Szkoły te będą likwidowane lub przekształcane w licea ogólnokształcące dla dorosłych. Od roku szkolnego 2012/2013 organy prowadzące zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania krótszym niż trzy lata powinny przekształcić je w szkoły trzyletnie.
- Ponadto od 1 IX 2009 r. zgodnie z ustawą z dnia 19 III 2009 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 458, z późniejszymi zmianami), dzieci 6-letnie, na wniosek rodziców, mogą rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej, natomiast dzieci 5-letnie od roku szkolnego 2011/12 mają obowiązek odbywania rocznego przygotowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2014/15 do pierwszej klasy szkoły podstawowej obowiązkowo poszły dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie 2008 r., w roku szkolnym 2015/2016 wszystkie 6-latki urodzone w 2009 r.
28. **Placówki wychowania przedszkolnego** są to placówki opiekuńczo-wychowawcze przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono – przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego, punkty przedszkolne.

- 29. Szkoły dla dzieci i młodzieży** obejmują:
- a) **szkoły podstawowe** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:
    - szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
    - szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
    - szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej;
  - b) **gimnazja** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:
    - szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
    - szkoły z oddziałami przysposabiającymi do pracy;
  - c) **szkoły ponadgimnazjalne** (łącznie ze specjalnymi), obejmujące:
    - szkoły specjalne przysposabiające do pracy,
    - zasadnicze szkoły zawodowe,
    - licea ogólnokształcące,
    - uzupełniające licea ogólnokształcące (zlikwidowane),
    - licea profilowane (zlikwidowane),
    - technika,
    - technika uzupełniająca (zlikwidowane),
    - ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienie zawodowe.
- 30. Szkoły policealne** – kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej oraz w formie stacjonarnej i na odległość obejmują:
- a) policealne szkoły (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
  - b) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie, w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata.
- 31. Szkoły specjalne** organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej.
- 32. Szkoły wyższe** realizują kształcenie w systemie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.
- Informacje z zakresu szkół wyższych:
- a) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwentom nadaje się tytuł licencjata;
  - b) obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
  - c) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.
- Do roku akademickiego 2012/13 – nie zawiera informacji o szkole wyższej resortu obrony narodowej.

- 33. Szkoły dla dorosłych** – kształcące w formie zaocznej oraz w formie stacjonarnej i na odległość obejmują:
- a) gimnazja dla dorosłych;
  - b) szkoły ponadgimnazjalne (zasadnicze szkoły zawodowe – zlikwidowane, a ostatni nabór absolwentów wykazany z roku szkolnego 2014/2015; licea ogólnokształcące; uzupełniające licea ogólnokształcące (zlikwidowane); licea profilowane – zlikwidowane, a ostatni nabór absolwentów wykazany z roku szkolnego 2014/2015; technika i technika uzupełniające – w likwidacji).
- 34. Dane dotyczące:**
- a) wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego;
  - b) szkół wyższych – prezentuje się według stanu w dniu 30 XI; dane o absolwentach dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych; absolwenci wykazani są z poprzedniego roku szkolnego.
- 35. Zamieszczone w publikacji dane (oprócz szkół wyższych) pochodzą z Systemu Informacji Oświatowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.**

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

- 36. Dane o ochronie zdrowia** – od 2012 r. – podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej i spraw wewnętrznych oraz Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego; z wyłączeniem ochrony zdrowia w zakładach karnych.
- 37. Ustawa z dnia 15 IV 2011 r. o działalności leczniczej** (Dz. U. Nr 112 poz. 654, z późniejszymi zmianami), która zastąpiła ustawę o zakładach opieki zdrowotnej – określa m.in. zasady wykonywania działalności leczniczej oraz zasady funkcjonowania placówek leczniczych.

Prezentowane dane dotyczą placówek (do 2011 r. – zakłady opieki zdrowotnej) wykonujących działalność leczniczą w zakresie:

- a) ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (przychodnie łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi),
- b) stacjonarnej opieki zdrowotnej (szpitale ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla

narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, sanatoria i od 2014 r. oddziały opieki paliatywnej).

Na mocy wymienionej ustawy działalność lecznicza może być też wykonywana przez praktyki zawodowe (indywidualne lub grupowe) – lekarzy, lekarzy dentyków oraz pielęgniarek lub położnych (do 2011 r. regulowane odrębnymi ustawami).

38. Dane o osobach posiadających **prawo wykonywania zawodu medycznego** podaje się na podstawie rejestrów osób posiadających prawo wykonywania zawodu medycznego prowadzonych przez naczelne rady samorządów zawodowych: lekarzy i lekarzy dentyków, pielęgniarek i położnych oraz farmaceutów.

Dane o **pracownikach medycznych** obejmują osoby pracujące w wymiarze pełnego etatu, w wymiarze godzin przekraczającym pełny etat oraz w niepełnym wymiarze godzin w stosunku do czasu pracy określonego obowiązującymi przepisami dla danego rodzaju pracy, w przypadku jeśli ta praca ma dla nich charakter podstawowy; osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy są liczone raz.

39. Dane o **łóżkach** w placówkach stacjonarnej opieki zdrowotnej dotyczą łóżek znajdujących się stale w salach dla chorych, zajętych przez chorych lub przygotowanych na ich przyjęcie.

Dane o szpitalach obejmują placówki medyczne, które do 2011 r. były traktowane jako filie.

Zgodnie z przyjętą przez resort zdrowia metodologią liczenia łóżek w szpitalach, liczba ta podana została łącznie z łóżkami dla noworodków i inkubatorami. Nadal do liczby łóżek nie wliczono miejsc dziennych na oddziałach szpitalnych.

40. Dane dotyczące **ratownictwa medycznego i pomocy doraźnej** obejmują działalność jednostek zgłoszonych do systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne (zespoły ratownictwa medycznego, szpitalne oddziały ratunkowe, lotnicze pogotowie ratunkowe, izby przyjęć).

41. **Apteki ogólnodostępne** nie obejmują aptek działających w strukturze i na potrzeby szpitali.

42. Zgodnie z ustawą z dnia 4 II 2011 r. o **opiece nad dziećmi do lat 3** (Dz. U. 2011 Nr 45 poz. 235, z późniejszymi zmianami), opieka może być organizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego, sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. Przed wejściem w życie ww. ustawy żłobki działały na podstawie ustawy z dnia 30 VIII 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej.

43. Dane dotyczące **wspierania rodziny** oraz **pieczy zastępczej** (rodzinnej i instytucjonalnej), począwszy od danych za 2012 rok, prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 9 VI 2011 r. o wspieraniu rodziny oraz systemie pieczy zastępczej (jednolity tekst Dz. U. 2015, poz. 332).
44. Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek, dla których organami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne. Rodzaje domów i zakładów prezentuje się zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r. (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 163.).
45. Dane o **świadczeniach pomocy społecznej** prezentuje się zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r., według której dokonano podziału na świadczenia pieniężne i niepieniężne.

Zasiłek stały wypłacany jest z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności. Zasiłek **okresowy** przysługuje osobie lub rodzinie ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Zasiłek **celowy** przyznawany w celu m.in.: zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, pokrycia kosztów pogrzebu. Może być przyznany osobie lub rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Sport i wypoczynek

46. Informacje o teatrach i instytucjach muzycznych dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną.
47. Informacje o działalności **domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic** opracowano na podstawie badania cyklicznego prowadzonego co dwa lata.
48. Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu (taśma światłoczuła, taśma magnetyczna eksploatowana w technice wideo).
49. Dane o **abonentach radiowych i telewizyjnych** dotyczą osób i instytucji, które uiściły opłaty abonamentowe uprawniające do korzystania z urządzeń odbiorczych radiofonii bezprzewodowej oraz z odbiorczych urządzeń

telewizyjnych. Dane obejmują również instytucje opłacające abonament za korzystanie z odbiorników radiowych i telewizyjnych w samochodach.

Bezpieczeństwo publiczne

50. Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego objęty oskarżeniem prokuratora, a nadto każdy występki skarbowy, których charakter jako przestępstwa został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego.

Informacje o przestępstwach stwierdzonych i wskaźnikach wykrywalności sprawców przestępstw opracowano na podstawie statystyki policyjnej, uzupełnianej informacjami o śledztwach własnych prowadzonych w prokuraturach i o postępowaniach wobec nieletnich w sądach rodzinnych.

51. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

52. Od 2013 r. dane o przestępstwach stwierdzonych oraz wskaźnikach wykrywalności sprawców przestępstw obliczane są z wyłączeniem informacji statystycznych o śledztwach i dochodzeniach własnych prokuratora i powierzonych do prowadzenia uprawnionym organom innym niż Policja, dlatego nie są w pełni porównywalne ze wskaźnikami z lat ubiegłych. Dane od 2014 roku nie obejmują czynów karalnych popełnionych przez nieletnich; zgodnie ze zmienioną metodologią stwierdzenie popełnienia czynów karalnych przez nieletnich dokonywane jest w postępowaniu sądowym po uprzednim przekazaniu przez Policję akt w sprawach nieletnich do sądu rodzinnego.

53. Dane o **wypadkach drogowych** obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.

Za **śmiertelną ofiarę** wypadku drogowego uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni.

Za **ranną ofiarę** wypadku drogowego uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

Potencjał i aktywność ekonomiczna

- 54. Produkt krajowy brutto (PKB)** przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.
- 55. Wartość dodana brutto** mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim i jest wyrażona w cenach bazowych.
- 56.** Przez **podmioty gospodarki narodowej** rozumie się jednostki prawne, tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie).

Dane prezentuje się:

- w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT;
- przy wykorzystaniu Klasyfikacji Zawodów i Specjalności zgodnej z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. (Dz. U. Nr 82, poz.537, z późniejszymi zmianami).

Dane grupowane są w podziale według rodzajów działalności w **przemśle**

- dotyczą sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Przy **przeliczaniu na 1 mieszkańca (1 000 ludności itp.)** danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy

przeliczeniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny) według stanu w dniu 30 VI.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością.

Niektóre dane liczbowe zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie.

Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Szczegółowe wyjaśnienia metodyczne dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki znajdują się w publikacjach tematycznych oraz w serii „Zeszyty metodyczne i klasyfikacje” GUS.

W stosunku do obowiązującej Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007 zastosowano skróty; skrócone nazwy oznaczone zostały znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podano poniżej:

skrót	pełna nazwa sekcji PKD
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- Kreska /-/ - zjawisko nie wystąpiło,
Znak /x/ - wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe,
„W tym” - oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy,
Znak Δ - oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji PKD.
Znak * - oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys.	=	tysiąc	m^2	=	metr kwadratowy
mln	=	milion	ha	=	hektar
zł	=	złoty	km^2	=	kilometr kwadratowy
szt.	=	sztuka	m^3	=	metr sześcienny
kg	=	kilogram	hm^3	=	hektometr sześcienny
dt	=	decytona	dam^3	=	dekametr sześcienny
km	=	kilometr	p. proc.	=	punkt procentowy

WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA

1. Ludność i procesy demograficzne

W badaniach warunków życia ludności czynniki demograficzne oraz związane z nimi procesy odgrywają zasadnicze znaczenie. Przede wszystkim umożliwiają dokonanie porównań w przekroju poszczególnych kategorii społecznych, które wyodrębniamy ze względu np. na płeć, wiek, miejsce zamieszkania, stan cywilny. Tempo zmian w stanie i strukturze ludności wynikające m.in. ze zmian miejsca zamieszkania czy długości trwania życia, to elementy, które wpływają nie tylko na charakter i zakres potrzeb społecznych (edukacja, ochrona zdrowia i zabezpieczenie społeczne, kultura oraz stan bezpieczeństwa), ale także stanowią istotny element np. w rozwoju budownictwa mieszkaniowego i zatrudnienia.

W 2015 r. w województwie warmińsko-mazurskim mieszkało 1 439,7 tys. osób. Udział ludności województwa w ogólnej liczbie ludności Polski wynosił 3,7% i od 2013 r. zmniejszył się o 0,1 p. proc. Województwo pod względem liczby mieszkańców wśród 16 województw lokuje się na 12 miejscu. Liczba ludności województwa w porównaniu z 2013 r. zmniejszyła się o 7,2 tys. osób (o 0,5%).

Gęstość zaludnienia województwa odzwierciedla przestrzenne rozmieszczenie ludności. Województwo warmińsko-mazurskie po województwie podlaskim jest województwem o najniższej gęstości zaludnienia. W analizowanych latach współczynnik ten obniżył się z 59,9 osób/km² w 2013 r. do 59,6 osób/km² w 2015 r. i był ponad dwukrotnie niższy niż w kraju (122,9 osób/km²). W 2015 r. w miastach województwa na 1 km² przypadały 1 422 osoby, na wsi zaś 25 osób.

Nie licząc miast na prawach powiatu (Olsztyna, Elbląga) jedynie pięć powiatów (ełcki, działdowski, iławski, nowomiejski i ostródzki) charakteryzowało się gęstością zaludnienia wyższą od przeciętnej w województwie.

Analizując zmiany w liczbie ludności miast i wsi w latach 2013–2015 zauważyć należy, że ubytek liczby ludności na wsi charakteryzował się nieco mniejszą dynamiką niż w miastach. W miastach województwa ludność zmniejszyła się o 0,8% (w Polsce spadek o 0,4%), na wsi zaś o 0,1% (w Polsce wzrost o 0,2%).

W okresie trzech lat zaobserwowano niewielki wzrost liczby ludności w 3 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. Największy przyrost ludności w badanym okresie nastąpił w powiecie olsztyńskim (o 0,8%), a największy ubytek ludności odnotowano w powiatach: kętrzyńskim (1,6%), bartoszyckim (1,4%) oraz w braniewskim (1,2%).

W związku z tym, że w latach 2013–2015 nie nastąpiły znaczące zmiany w liczbie ludności miast, wskaźnik urbanizacji w tym okresie kształtował się prawie na tym samym poziomie (w 2013 r. 59,3%, w 2015 r. 59,1%). W Polsce w końcu 2015 r. ludność miejska stanowiła 60,3% ogólnej liczby ludności wobec 60,4% w 2013 r.

Powiaty ziemskie o współczynniku urbanizacji powyżej średniej wojewódzkiej to ełcki (67,1%) i lidzbarski (59,6%). Najmniej ludności zamieszkałej w miastach było w powiecie nowomiejskim (25,0%) i elbląskim (29,1%). W największym mieście województwa – w Olsztynie mieszkało 12,0% ogółu mieszkańców.

Współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn, od 2013 r. utrzymywał się na tym samym poziomie i w 2015 r. wyniósł 104,2 i był podobnie jak w województwie podkarpackim najniższy w Polsce. W kraju utrzymywał się na zbliżonym poziomie (w 2013 r. – 106,6, a w 2015 r. – 106,7). Przewaga liczebna kobiet występowała tylko w miastach – 109,5,

natomiast na wsi sytuacja była odwrotna i na 100 mężczyzn przypadało 97,1 kobiet.

Wpływ na wartość współczynnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych mają różnice w liczbie mężczyzn i kobiet występujące w tych rocznikach. W 2015 r. przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet zanotowano w przedziale wiekowym od 0 do 52 lat, a współczynnik feminizacji w tej grupie wieku osiągnął wartość 95,1. Niski wskaźnik – 94,6 przypadł na ludność w wieku tzw. matrymonialnym (19–30 lat). Przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami wystąpiła dopiero w grupie wieku 53 lata i więcej, dla której współczynnik feminizacji wyniósł 127,3. W przypadku mieszkańców miast przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wystąpiła w grupie wieku 44 lata i więcej, natomiast wśród mieszkańców wsi dopiero w grupie wieku od 65 lat.

W województwie następuje proces starzenia się społeczeństwa. Wskazuje na to wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (emerytalnym) oraz zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży). W 2015 r. w porównaniu do 2013 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 8,0%, a liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 2,9%. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się (2013 r. 16,3%, 2015 r. 17,7%). Podobnie jak przed dwoma laty, województwo warmińsko-mazurskie charakteryzowało się najniższym wśród województw odsetkiem ludności w tym wieku. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie łódzkim – 21,8%. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku przedstawiała się odmiennie dla mężczyzn i kobiet. Biorąc pod uwagę wiek przedprodukcyjny i produkcyjny – większy był udział mężczyzn, natomiast wśród ludności w wieku poprodukcyjnym ponad dwukrotnie większy był udział kobiet.

Różnice w strukturze wiekowej zaobserwowano także ze względu na miejsce zamieszkania. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym był większy

na wsi niż w miastach, natomiast w miastach większy był odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w miastach był wyższy niż na wsi.

Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, a co za tym idzie proces starzenia się ludności jest m.in. efektem wydłużania się życia ludzkiego. Przeciętna liczba lat trwania życia w momencie urodzenia w 2015 r. dla mężczyzn wynosiła 72,7 lata, a dla kobiet 81,1 lat. Średnia długość życia zarówno dla mężczyzn jak i kobiet wyższa była w miastach niż na wsi – odpowiednio 73,3 i 81,4 lat, wobec 71,7 i 80,1 lat.

Ważną kategorią z punktu widzenia przemian demograficznych również związaną ze starzeniem się społeczeństwa jest kształtowanie się współczynnika obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym). W warmińsko-mazurskim omawiany współczynnik w analizowanych latach wzrósł z 54,6 w 2013 r. do 56,9 w 2015 r. W Polsce był nieco wyższy i w 2015 r. wyniósł 60. Wskaźnik ten w województwie był różny w przypadku mężczyzn i kobiet (44 i 72) oraz wśród mieszkańców miast i wsi (58 i 55).

Wśród powiatów najniższy współczynnik zanotowano w powiecie braniewskim i olsztyńskim (po 53), a najwyższy w powiecie nowomiejskim (61).

W województwie w 2015 r. zawarto 6,9 tys. małżeństw, tj. o 5,3% więcej niż w 2013 r. i był to wyższy wzrost niż w kraju (4,7%). Ponad połowa (55,7%) małżeństw w 2015 r. została zawarta w miastach. Korzystna tendencja związana ze wzrostem liczby zawieranych małżeństw może być jednym z czynników wpływających na wzrost liczby urodzeń w kolejnych latach. Współczynnik zawartych małżeństw na 1 000 ludności w 2015 r. wyniósł 4,8, wobec 4,5 w 2013 r. Częstość zawieranych w 2015 r. małżeństw była nieco wyższa na wsi (4,9) niż w miastach (4,7).

W ciągu ostatnich lat zmienił się wiek nowożeńców. W 2015 r. wśród kobiet wiek środkowy zawierania małżeństwa wyniósł 27,1 lat, wśród mężczyzn – 29,3 lat wobec odpowiednio 26,8 lat i 29,1 lat w 2013 r.

W latach 2013–2015 liczba małżeństw wzrastała, a zmniejszyła się liczba rozwodów. W 2015 r. sądy orzekły o 40 rozwodów mniej, natomiast liczba separacji pozostała na zbliżonym poziomie. W 2015 r. na każde 10 tysięcy nowo zawartych małżeństw orzeczeniem sądu rozwiązano 40 małżeństw, a w 2013 r. 43. Intensywność rozwodów w miastach była wyższa niż na wsi (47 wobec 30). Wskaźnik intensywności orzeczonych separacji, wyrażony jako ich liczba w przeliczeniu na 10 tysięcy zawartych małżeństw, w 2013 r. wyniósł 119 wobec 106 w 2015 r.

Liczba i struktura kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) jest ważnym czynnikiem wpływającym na liczbę urodzeń. Od 2013 r. odsetek kobiet w wieku rozrodczym zmniejszył się z 47,8% do 47,1% w 2015 r. Zmalał współczynnik płodności wyrażony liczbą urodzeń żywych na 1 000 kobiet w wieku rozrodczym. W 2013 r. w województwie współczynnik ten wyniósł 38,4, podczas gdy w 2015 r. – 37,7. Istotne zmiany zaszły w grupach wiekowych i tak np. wśród kobiet w grupach wieku: 20–24 lata oraz 25–29 lat płodność zmniejszyła się (odpowiednio z 53,7 oraz 81,7 w 2013 r. do 52,0 oraz 80,4 w 2015 r.), natomiast w grupie kobiet w wieku 30–34 lata i 35–39 zwiększyła się (odpowiednio 61,5 i 27,2 w 2013 r. oraz 63,9 i 27,8 w 2015 r.).

Współczynnik dzietności ogólnej, czyli miernik wyrażający średnią liczbę dzieci urodzonych przez kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, tj. w wieku 15–49 lat, zmniejszył się z 1,235 w 2013 r. do 1,228 w 2015 r. Na obszarach wiejskich omawiany wskaźnik był wyższy od przeciętnego w województwie, jednak w stosunku do stanu sprzed 3 lat obserwuje się spadek dzietności zarówno w miastach jak i na wsi.

Opisany powyżej poziom reprodukcji w województwie nie zapewniał prostej zastępowalności pokoleń, ponieważ korzystną sytuację demograficzną określa współczynnik kształtujący się na poziomie 2,10–2,15, kiedy na 10 kobiet w wieku 15–49 lat przypada średnio 21 dzieci.

W okresie 2013–2015 liczba urodzeń zmniejszyła się o 3,7%. W 2015 r. urodziło się 13,1 tys. dzieci, a współczynnik urodzeń wyniósł 9,1, wobec 9,4 w 2013 r. Współczynnik urodzeń na wsi (9,8) był wyższy niż w miastach (8,6).

Zgony, obok urodzeń w sposób bezpośredni określają wielkość przyrostu naturalnego. W 2015 r. zmarło 13,9 tys. mieszkańców województwa (o 0,5% mniej niż w 2013 r.). W 2015 r. na 1 000 ludności województwa przypadało 9,6 zgonów, w kraju natomiast 10,3. Współczynniki zgonów dla mieszkańców miast i wsi były dość wyrównane i w 2015 r. wynosiły odpowiednio 9,7 i 9,4 osoby na 1 000 ludności.

Śmiertelność niemowląt (dzieci do 1 roku życia) w województwie w analizowanym okresie zmniejszyła się z 80 do 53 dzieci – o 33,8% (w Polsce o 12,4%). Na skutek mniejszej liczby zgonów niemowląt obniżył się współczynnik zgonów mierzony liczbą zgonów niemowląt na 1 000 urodzeń żywych z 5,9 w 2013 r. do 4,0 w 2015 r. W Polsce w 2013 r. wskaźnik kształtował się na poziomie 4,6, natomiast w 2015 r. był nieco niższy i wyniósł 4,0.

Najczęstszymi przyczynami zgonów w warmińsko-mazurskim były choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. W 2014 r. choroby układu krążenia skutkowały w 40,6% wszystkich zgonów w województwie, natomiast nowotwory w 27,4%.

Przyrost naturalny ludności w analizowanym okresie obniżył się, co oznaczało, że liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności obniżył się z -0,2 do -0,5. Niski poziomu przyrostu naturalnego w 2015 r. spowodował, że województwo znalazło się w grupie

11 województw z ujemnym przyrostem naturalnym i zajęło szóstą pozycję w kraju. Powiaty, w których liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń to Elbląg i powiat bartoszycki (po -3,4) oraz kętrzyński (-3,3). Największy przyrost naturalny zanotowano w powiecie nowomiejskim (2,2), gołdapskim (1,4) i iławskim (1,1).

Zdecydowanie większym przyrostem naturalnym charakteryzowały się obszary wiejskie, gdzie wskaźnik ten w 2015 r. osiągnął poziom 1,52, wobec 0,02 w miastach.

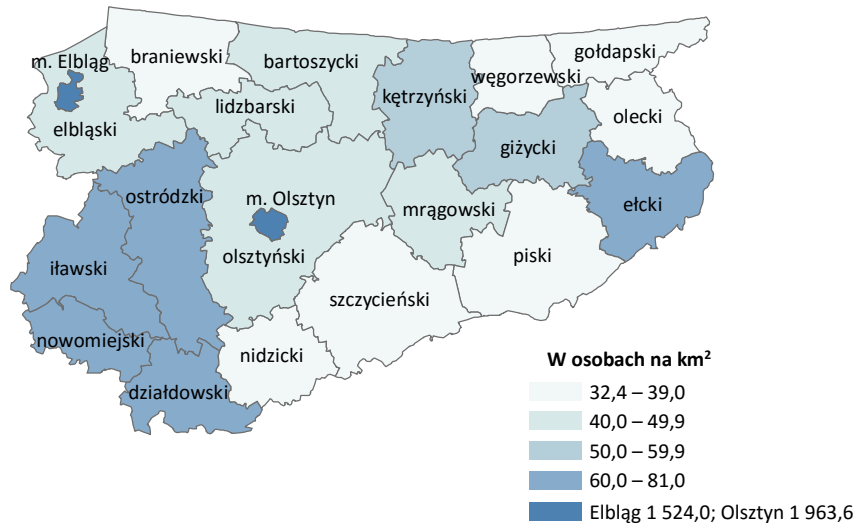
Migracje są m.in. wypadkową sytuacji społeczno-ekonomicznej danego obszaru. Oprócz urodzeń i zgonów są bardzo ważnym czynnikiem rozstrzygającym o zmianach w liczbie, strukturze i rozmieszczeniu ludności.

W latach 2013–2015 w województwie warmińsko-mazurskim odnotowano ujemne saldo migracji stałej. Oznacza to, że w omawianym okresie liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższała liczbę osób zameldowanych na stałe. Przewagę odpływu ludności nad napływem zarejestrowano zarówno w ruchu migracyjnym wewnętrznym jak i zagranicznym (w przypadku migracji zagranicznych dane dotyczą 2014 r.). Zjawisko to potwierdzają wskaźniki natężenia przeliczone na 1 000 ludności. I tak saldo migracji stałej w analizowanych latach wyniosło: -2,6 (w 2013 r.), -2,5 (w 2014 r.) oraz -2,4 (w 2015 r.). Warto zaznaczyć, że wpływ na ujemne saldo migracji w województwie mają przede wszystkim migracje wewnętrzne.

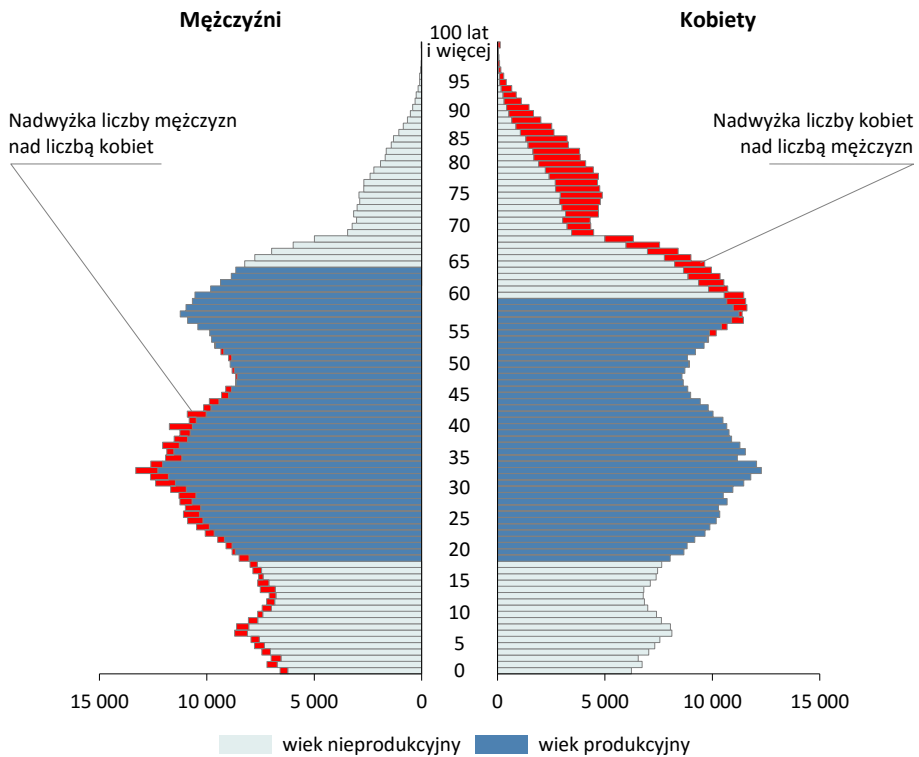
W 2015 r. w wyniku migracji wewnętrznych liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 2,6 tys. ludności (z tego o 1,6 tys. kobiet i 1,1 tys. mężczyzn). Saldo migracji wewnętrznych na 1 000 ludności w 2015 r. wyniosło -1,8. Wśród osób wymeldowanych w ruchu wewnętrznym 65,7% stanowiła ludność przenosząca się w ramach warmińsko-mazurskiego, pozostałe 34,3% to osoby, które wyjechały do innych województw. Osoby zmieniające województwo zamieszkania w 60,3% to osoby w wieku 20–39 lat.

Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego najczęściej przenieśli się do województwa pomorskiego oraz mazowieckiego. W 2015 r. do tych dwóch województw wyjechało 3,6 tys. osób, w 2013 r. – 4,0 tys. Kilka powiatów położonych w północnej części województwa odnotowało spadek ludności w wyniku ruchów migracyjnych. Największe wyludnienie zaobserwowano w powiecie braniewskim oraz w powiecie bartoszyckim (saldo migracji wewnętrznych wyniosło odpowiednio -7,4 oraz -6,1). W obrębie województwa dodatnim saldem migracji wyróżniał się powiat olsztyński (+4,3), etcki (+1,8) i Olsztyn (+1,4).

Gęstość zaludnienia według powiatów w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

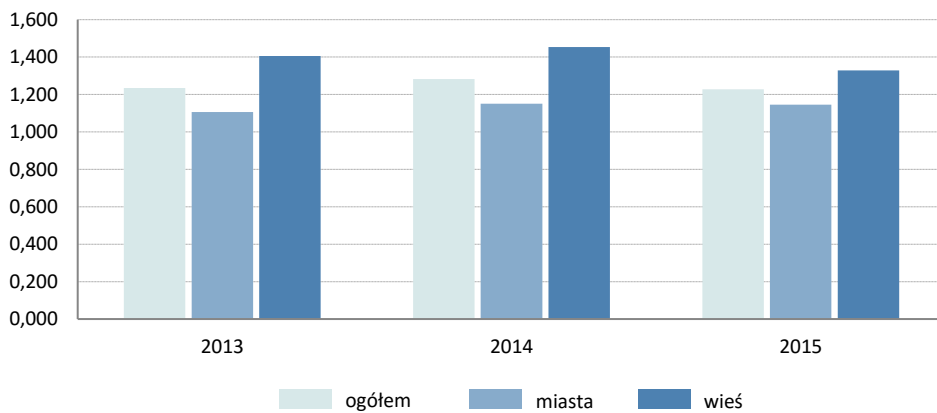
Ludność według płci i wieku w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

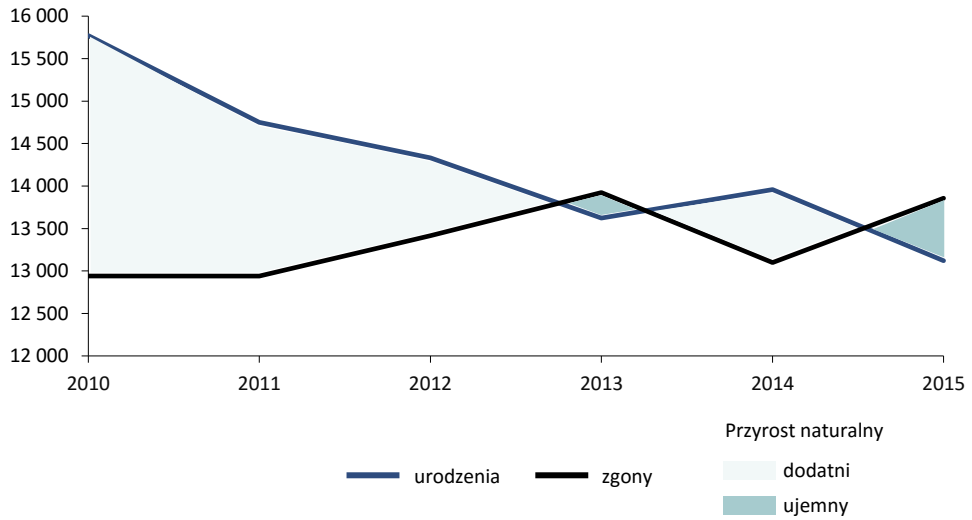
Współczynnik obciążenia demograficznego według powiatów w 2015 r.

Współczynnik dzietności ogólnej w latach 2013–2015

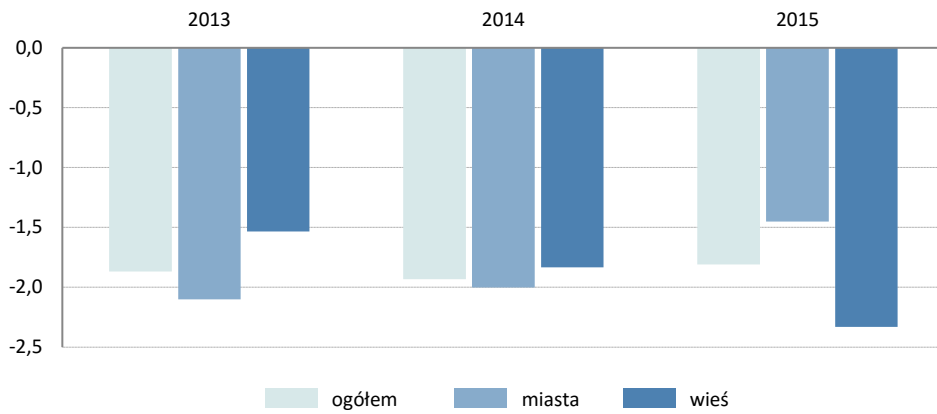
Ruch naturalny ludności w latach 2010–2015

Przyrost naturalny na 1 000 ludności według powiatów w 2015 r.

Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały na 1 000 ludności w latach 2013–2015

Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały na 1 000 ludności według powiatów w 2015 r.

2. Sytuacja na rynku pracy

Analiza sytuacji na rynku pracy dostarcza informacji o zasobach siły roboczej, wolnych miejscach pracy, pokazuje rozmiary aktywności i bierności ekonomicznej ludności, a także ujawnia warunki pracy jakie stwarzają pracodawcy.

Charakterystykę rynku pracy przeprowadzono na podstawie wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), a także danych sprawozdawczych dotyczących pracujących, warunków pracy i zarejestrowanych bezrobotnych.

Pracujący i bezrobotni tworzą na rynku pracy grupę osób aktywnych zawodowo. Reprezentacyjne badanie BAEL wykazało, iż w 2015 r. w województwie warmińsko-mazurskim aktywnych zawodowo było 614 tys. osób, czyli o 17 tys. więcej niż w 2013 r.

Ponad połowa populacji czynnych zawodowo w 2015 r. to mężczyźni (55,7%). Większość osób aktywnych na rynku pracy zamieszkiwała obszary miejskie (63,2%).

Współczynnik aktywności zawodowej, wyrażający udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, wyniósł w 2015 r. 52,1% i od 2013 r. zwiększył się o 0,1 p. proc.

Obciążenie osób aktywnych na rynku pracy osobami biernymi zawodowo zmalało. W 2015 r. na 1 000 osób czynnych zawodowo przypadało 917 osób biernych zawodowo i od 2013 r. nastąpił spadek (o 5 osób). W kraju również zanotowano spadek (z 788 osób w 2013 r. do 781 osób w 2015 r.).

Wśród aktywnych zawodowo w 2015 r. dominującą grupę stanowili pracujący (90,6%), których liczba od 2013 r. zwiększyła się o 5,1%. Wskaźnik

zatrudnienia, liczony stosunkiem pracujących do liczby ludności w wieku 15 lat i więcej, był wyższy dla mężczyzn (54,7%) niż kobiet (40,1%).

Struktura pracujących według wieku pokazuje, że najwięcej osób wśród pracujących osiągnęło wiek 30–39 lat (29,9%). Udział grup wiekowych 40–49 lat oraz 50 lat i więcej przekroczył poziom 20%.

Wśród pracujących przeważały osoby z wykształceniem wyższym (29,0%) oraz policealnym i średnim zawodowym (26,1%). Najmniej było osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. W porównaniu do 2013 r. zmniejszył się odsetek pracujących z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym i niższym. Odsetek pracujących z wykształceniem wyższym wzrósł.

Na przestrzeni analizowanych lat w województwie zmiany zaszły także wśród osób bezrobotnych. Zbiorowość ta według BAEL zmniejszyła się i w 2015 r. osiągnęła poziom 58 tys. osób. W porównaniu z 2013 r. liczba bezrobotnych była niższa o 14,7%.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności informują również o bierności zawodowej. Z łącznej liczby osób w wieku 15 lat i więcej 47,8% osób nie pracowało, nie poszukiwało pracy bądź szukało pracy, ale nie było gotowe do jej podjęcia. Większość z nich mieszkała w miastach (60,0%).

Liczba osób niezaangażowanych zawodowo w porównaniu z 2013 r. zwiększyła się (o 2,2%). Wzrost dotyczył zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Struktura biernych zawodowo według wykształcenia pokazała, że osoby o niższym wykształceniu częściej niż osoby lepiej wykształcone nie pracowały i nie poszukiwały zatrudnienia. Wśród biernych zawodowo w 2015 r. przeważały osoby w wieku 50 lat i więcej. Dużą grupę stanowiły również osoby, które osiągnęły 15–29 lat.

Z wiekiem osób niezaangażowanych na rynku pracy powiązane były główne przyczyny bierności: osiągnięcie wieku emerytalnego (45,1%) oraz nauka i uzupełnianie kwalifikacji (17,9%). Choroba i niepełnosprawność była powodem braku aktywności dla 15,8% populacji biernych. Z powodów rodzinnych nie pracowało 13,5% osób, natomiast 5,0% uważało, że wyczerpało wszelkie możliwości znalezienia pracy lub były przekonane, że pracy nie znajdują.

Jednym z wyznaczników sytuacji na rynku pracy jest liczba osób pracujących. Źródłem informacji o warunkach i przemianach na wojewódzkim rynku pracy są m.in. roczne sprawozdania GUS, według których liczba pracujących (według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności) wzrosła od 2013 r. o 3,2% i w 2015 r. osiągnęła pułap 433,2 tys. osób.

Większość z 433,2 tys. osób pracowało w 2015 r. w sektorze prywatnym (76,2%). W porównaniu z rokiem 2013 liczba pracujących w sektorze prywatnym wzrosła o 4,7%, natomiast w sektorze publicznym była mniejsza o 1,2%.

Warmińsko-mazurskie w 2015 r. znajdowało się na 16 miejscu w Polsce pod względem liczby pracujących na 1 000 ludności. Trzy pierwsze miejsca zajmowały województwa mazowieckie, wielkopolskie i małopolskie.

Struktura pracujących w województwie według grup sekcji wskazuje na różnicę w stosunku do kraju w zakresie udziału pracujących w przemyśle i budownictwie (wyższy niż w kraju o 2,6 p. proc.) oraz w usługach (niższy od krajowego o 2,4 p. proc.). Udział pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie utrzymywał się w 2015 r. na zbliżonym poziomie (niższy niż w kraju o 0,2 p. proc.).

Od 2013 r. wzrost liczby pracujących nastąpił w większości sekcji. W przemyśle i budownictwie liczba pracujących zwiększyła się o 5,6%, było to spowodowane wzrostem liczby pracujących zarówno w przemyśle (o 6,9%), jak

i w budownictwie (o 0,4%). W usługach zanotowano wzrost o 2,8% (wzrost m.in. w informacji i komunikacji o 18,8%, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej o 8,5%, zakwaterowaniu i gastronomii o 4,1%, handlu; naprawach pojazdów samochodowych o 3,6%, spadek natomiast w sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa o 4,3% oraz transport i gospodarka magazynowa o 0,7%). Grupa osób pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie zwiększyła się w porównaniu do 2013 r. o 0,6%.

Liczba pracujących (według siedziby jednostki macierzystej) w województwie na koniec 2015 r. wyniosła 397,4 tys. osób. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (72,1%). Drugą pod względem wielkości grupę stanowili właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie ich rodzin (27,5%).

Na koniec 2015 r. w województwie najwyższą liczbę pracujących¹ zanotowano w Olsztynie i Elblągu oraz powiatach iławskim, ostródzkim i olsztyńskim. W porównaniu z 2013 r. liczba pracujących wzrosła w większości powiatów. Najwyższy wzrost odnotowano w powiecie nidzickim (o 8,0%) oraz nowomiejskim (o 7,8%). W siedmiu powiatach nastąpił spadek m.in. giżyckim, kętrzyńskim, piskim i elbląskim.

Przewaga pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2015 r. wystąpiła w powiecie olsztyńskim i iławskim. W przemyśle i budownictwie najwięcej osób pracowało w Olsztynie oraz powiecie iławskim.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2015 r. zanotowano znaczny ruch zatrudnionych. Przyjęto do pracy 47,7 tys. osób, czyli o 10,7% osób więcej niż

---

¹ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z rolnictwem indywidualnym.

w 2013 r. Liczba zwolnionych z pracy była niższa niż przyjętych do pracy, była jednak wyższa niż w 2013 r. (o 8,3%).

W 2015 r. powstało 17,6 tys. nowych miejsc pracy tj. o 23,6% więcej w porównaniu do 2013 r., zlikwidowano natomiast 11,5 tys. (więcej o 9,8% niż w 2013 r.). Na koniec 2015 r. było 1,1 tys. wolnych miejsc pracy. Nowe miejsca pracy utworzono przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność przemysłową, budowlaną i handlową.

Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy wynosił w 2015 r. w województwie 0,47% i był niższy od średniego w kraju, utrzymującego się na poziomie 0,61%.

Istotny wpływ na jakość warunków życia ludności mają zagwarantowane przez pracodawców odpowiednie warunki pracy. Wyniki badań pokazują, iż spośród 2 458 zakładów pracy przebadanych w 2015 r., w 364 zakładach wystąpiły warunki zagrożenia czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi dla zdrowia 10,6 tys. pracowników, w tym 21,4% kobiet.

Czynniki obniżające jakość pracy badane są w trzech głównych grupach: zagrożenia związane ze środowiskiem pracy, czynniki związane z uciążliwością pracy i z czynnikami mechanicznymi.

W 2015 r. 58,9% populacji pracujących w warunkach zagrożenia narażonych było na szkodliwe czynniki środowiska pracy, 23,7% na niebezpieczeństwa związane z czynnikami mechanicznymi, natomiast pozostali (17,4%) na zagrożenia związane z uciążliwością pracy.

Zatrudnieni w warunkach niebezpiecznych i uciążliwych dla zdrowia korzystali ze świadczeń wynikających z określonych warunków pracy. Spośród przysługujących świadczeń najczęściej pracujących otrzymało (stan w połowie grudnia) napoje (22,0 tys. osób), posiłki profilaktyczne (12,8 tys. osób) oraz

dotatki pieniężne (4,2 tys. osób). Najmniej osób skorzystało z dodatkowego urlopu.

W 2015 roku zanotowano 120 przypadków zachorowań na choroby zawodowe, w tym 72,5% to zachorowania na choroby zakaźne lub pasożytnicze (albo ich następstwa). Pozostałe to m.in. przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego, choroby skóry, ubytek słuchu oraz choroby narządu głosu.

Liczba stwierdzonych chorób zawodowych zwiększyła się w porównaniu z 2013 r. o 46,3%. Wzrosła liczba zachorowań na choroby zakaźne lub pasożytnicze, choroby skóry, trwałe ubytki słuchu oraz alergie.

Kolejnym czynnikiem oddziałującym negatywnie na jakość warunków pracy są wypadki przy pracy. W województwie w 2015 r. wydarzyło się 3,4 tys. wypadków przy pracy, w których poszkodowanych zostało 3,4 tys. osób (w tym 1,4 tys. kobiet).

Wypadkom ulegali najczęściej pracujący w przemyśle. Najbardziej niebezpieczna w 2015 r. okazała się praca wykonywana przez osoby poszkodowane z trzech grup zawodowych: robotników przemysłowych i rzemieślników (28,5% poszkodowanych), operatorów i monterów maszyn i urządzeń (17,9%) oraz specjalistów (13,7%).

W wyniku zaistniałych wypadków, liczba dni niezdolności do pracy na jednego poszkodowanego w omawianym okresie wyniosła 41.

Warmińsko-mazurskie było w 2015 r. wśród województw o najwyższej liczbie poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1 000 pracujących (wraz z województwem dolnośląskim i wielkopolskim).

Najmniejszą liczbę poszkodowanych odnotowano w województwach mazowieckim i małopolskim.

W 2015 r. wypłacono 1 015 odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych na łączną kwotę 3 390 tys. zł. Przeciętny koszt odszkodowania wyniósł 3 340 zł, w tym z tytułu wypadku przy pracy 3 226 zł.

Stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy i gotowych do jej podjęcia jest negatywnym zjawiskiem społecznym, jak i gospodarczym. Oznacza z jednej strony niemożność uzyskiwania dochodów z pracy, które są podstawą egzystencji, a z drugiej niedopasowanie wielkości zasobów pracy z liczbą miejsc pracy.

W województwie warmińsko-mazurskim problem bezrobocia jest szczególnie dotkliwy – od lat stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na najwyższym poziomie w kraju – w 2015 r. wyniosła 16,2%, w kraju – 9,7%.

Powiatami o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego w 2015 r. były kętrzyński (27,4%), braniewski (27,2%), piski (26,8%) i węgorzewski (24,6%).

Najniższą stopę bezrobocia zanotowano w Olsztynie (5,8%) oraz w powiecie iławskim (7,3%).

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w końcu grudnia 2015 r. wyniosła 83,5 tys. osób (5,3% ogółu bezrobotnych w kraju) i była niższa o 27,9% od notowanej na koniec 2013 r. Spadek dotyczył zarówno populacji mężczyzn, jak i kobiet, jednak odsetek bezrobotnych kobiet przewyższał w 2015 r. odsetek mężczyzn i był wyższy w większości powiatów w województwie (m.in. w iławskim o 24,9 p. proc., gołdapskim o 20,7 p. proc., nowomiejskim o 19,5 p. proc. i działdowskim o 15,4 p. proc.).

W szczególnej sytuacji na rynku pracy były m.in. osoby w wieku do 25 lat i powyżej 50 roku życia, a także długotrwale bezrobotni czy niepełnosprawni.

Bez prawa do zasiłku w 2015 r. pozostawało 82,5% ogólnej liczby bezrobotnych. Odsetek ten od 2013 r. zmniejszył się o 0,8 p. proc. i w 2015 r. był

najniższy w kraju. W województwie najwyższy odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych wystąpił w Elblągu (88,6%) oraz powiatach – kętrzyńskim (85,4%) i elbląskim (85,3%), najniższy zaś zanotowano w powiecie nidzickim (75,4%), nowomiejskim (77,4%) i ełckim (79,5%).

Od 2013 r. zmniejszył się (o 2,5 p. proc.) także odsetek osób, które dotychczas nie pracowały osiągając w 2015 r. poziom 14,6%. Wyższy natomiast był odsetek bezrobotnych zamieszkujących na wsi (50,9%). W kraju odsetek bezrobotnych mieszkańców wsi był niższy niż w województwie i wyniósł w 2015 r. 44,9%.

Podobnie jak w latach wcześniejszych w 2015 r. znaczną grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25–34 lata (27,4%). W stosunku do roku 2013 najbardziej zmalała grupa bezrobotnych poniżej 25 roku życia.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2015 r. przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym, a ich udział w bezrobotnych ogółem wyniósł 60,9%. Kobiety częściej niż mężczyźni, mimo wyższego poziomu wykształcenia, pozostawały bezrobotne. Wykształcenie średnie i wyższe posiadało 48,1% bezrobotnych kobiet, podczas gdy odsetek mężczyzn o tym poziomie wykształcenia wyniósł 29,1%.

Liczba osób poszukujących pracy przez okres powyżej 12 miesięcy w porównaniu do 2013 r. zmniejszyła się, natomiast ich udział w ogólnej grupie bezrobotnych wzrósł z 35,9% w 2013 r. do 37,8% w 2015 r.

Biorąc pod uwagę zawód (sklasyfikowany zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności) wykonywany przed zarejestrowaniem w Urzędzie Pracy, największą grupę wśród bezrobotnych stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (23,2%). Wysoki był także odsetek pracowników usług i sprzedawców (19,7%) oraz techników i innego średniego personelu (10,7%).

W 2015 r. do powiatowych urzędów pracy zgłosiło się 123,4 tys. osób, z czego 86,1% to osoby rejestrujące się po raz kolejny. W ciągu roku wyrejestrowano 138,0 tys. osób, czyli więcej niż zarejestrowano. Zarówno liczba osób nowo zarejestrowanych, jak i wyrejestrowanych w 2015 r. była niższa niż w 2013 r.

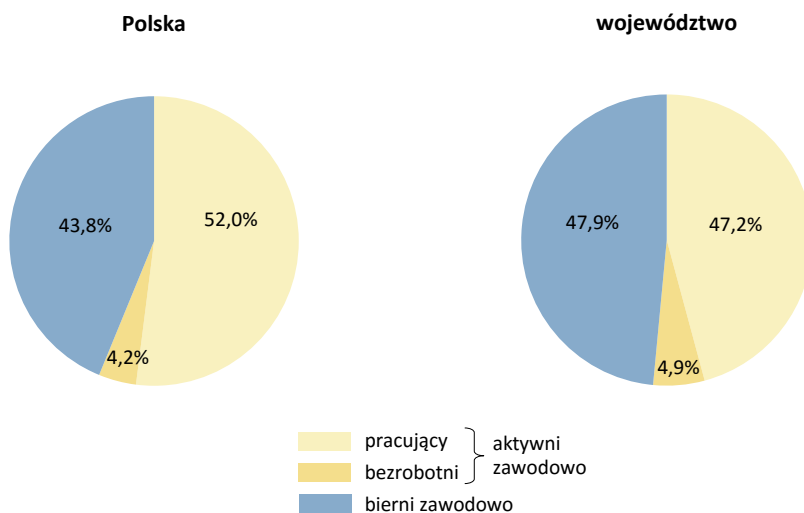
Do urzędów pracy w 2015 r. wpłynęło 55,1 tys. ofert pracy (o 24,7% więcej niż w 2013 r.), w tym 18,8% to oferty odbycia stażu u pracodawców i 4,0% ofert dla osób niepełnosprawnych. Na koniec 2015 r. na jedną ofertę pracy przypadało 67 osób bezrobotnych (w 2013 r. – 134 osoby). Największą liczbą ofert pracy dysponowały urzędy w powiecie piskim, kętrzyńskim, iławskim i działdowskim, najmniejszą natomiast w powiecie węgorzewskim i nidzickim.

Źródłem finansowania programów pomocy przeciwdziałania bezrobociu – jego konsekwencjom ekonomicznym i społecznym – jest Fundusz Pracy. W 2015 r. wydatki Funduszu Pracy w województwie były o 13,1% niższe niż w 2013 r. i wyniosły 392,5 mln zł. Najwięcej środków, bo 163,8 mln zł (41,7%) przeznaczono na zasiłki dla bezrobotnych. Na programy promocji zatrudnienia wydano w 2015 r. 51,7% ogółu środków (w tym 16,1% kwoty przeznaczono na staże, 9,2% na podjęcie działalności gospodarczej, po 5,6% na prace interwencyjne i roboty publiczne, a 2,5% to koszty szkoleń).

Urzędy pracy, obok rejestracji bezrobotnych, informacji o ofertach pracy i pośrednictwa pracy, oferują również pomoc w znalezieniu stałej pracy w postaci usług poradnictwa zawodowego i organizowania szkoleń dla osób, które mają problem z określeniem swoich możliwości i oczekiwań lub nie posiadają umiejętności niezbędnych na rynku pracy.

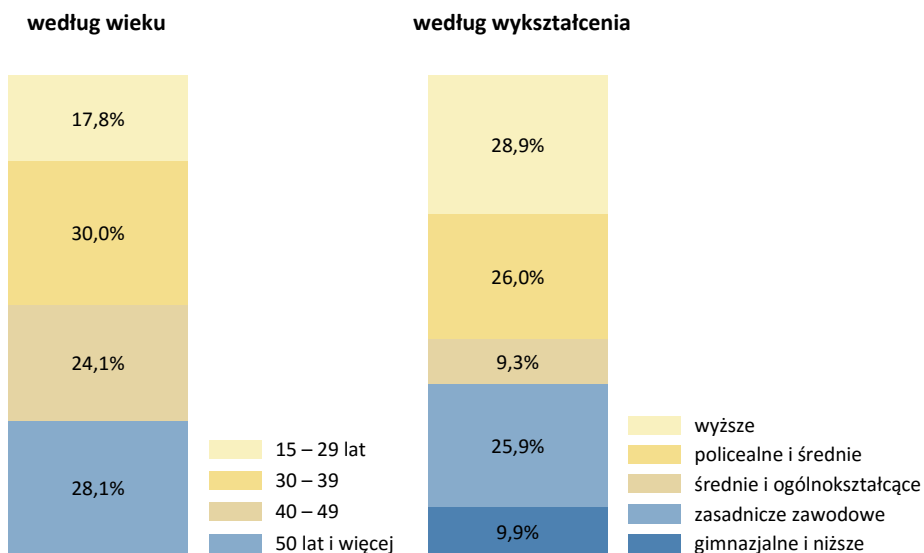
W 2015 r. bezrobotni korzystali z różnych form wsparcia. Najwięcej osób skorzystało z porad indywidualnych (18,3 tys.). Szkolenia zorganizowane przez urzędy pracy w celu podwyższenia kwalifikacji zawodowych i zwiększenia aktywności zawodowej ukończyło 2,9 tys. osób bezrobotnych. Programy stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy ukończyło 8,1 tys. osób. Prace interwencyjne ukończyło w ciągu roku 2,5 tys. osób, a roboty publiczne 3,2 tys. bezrobotnych.

Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej^a w 2015 r.

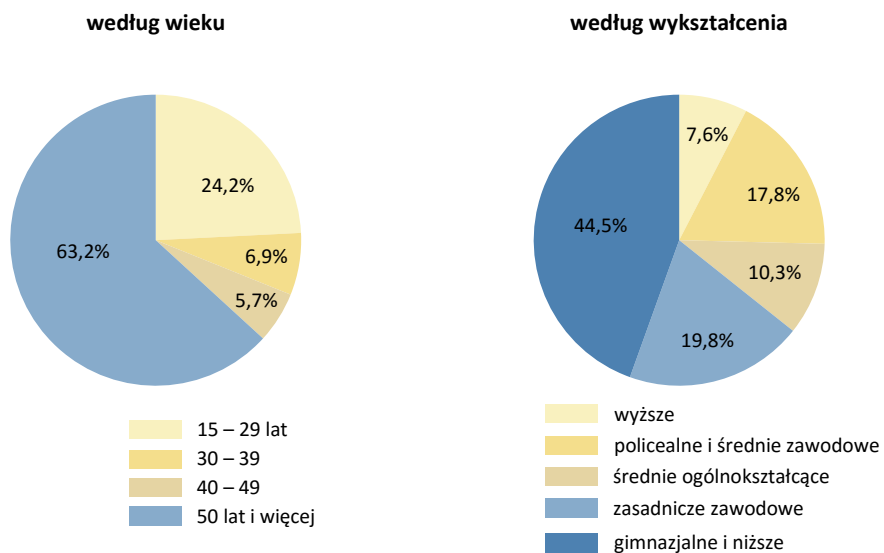
^a Według BAEL.

Struktura pracujących^a w 2015 r.

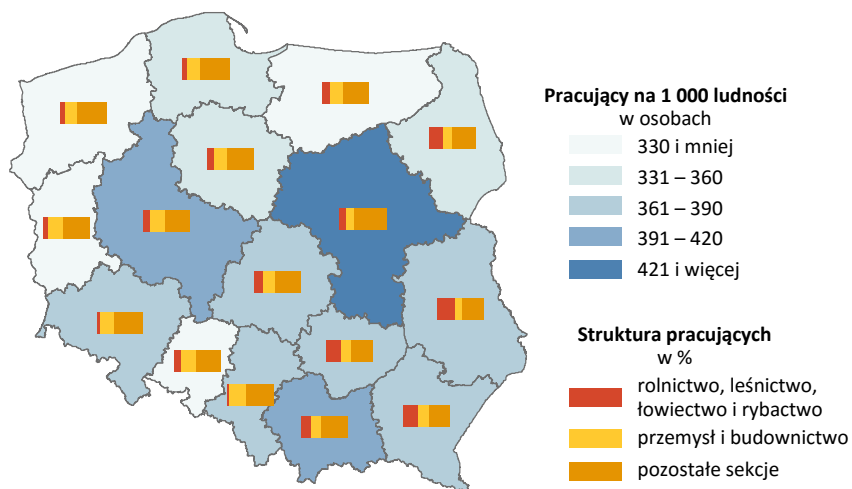
^a Według BAEL.

Struktura biernych zawodowo^a w 2015 r.

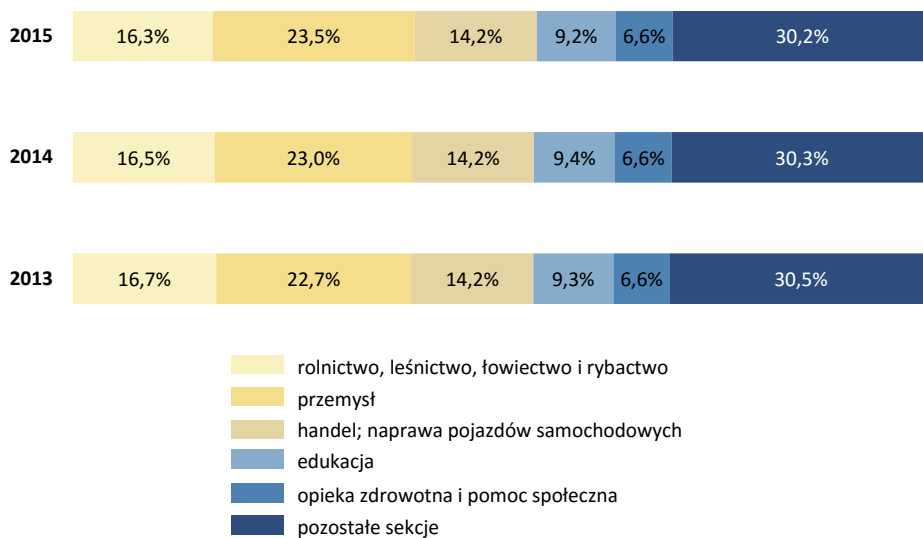

^a Według BAEL.

Pracujący według województw w 2015 r. Stan w dniu 31 XII

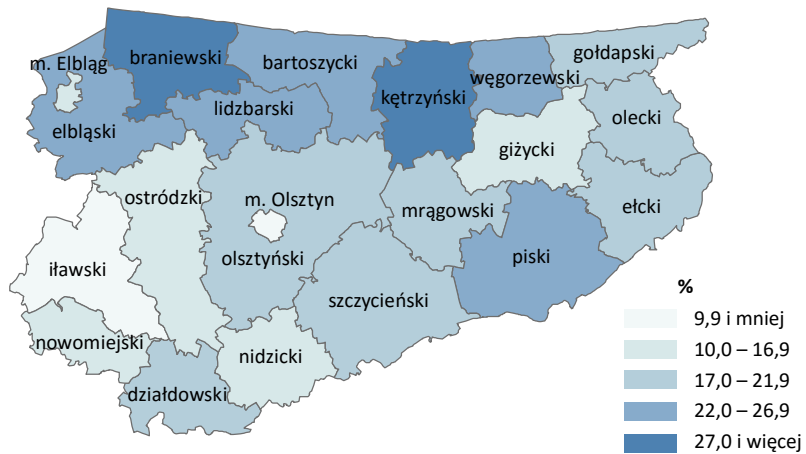
Struktura pracujących według wybranych sekcji PKD Stan w dniu 31 XII

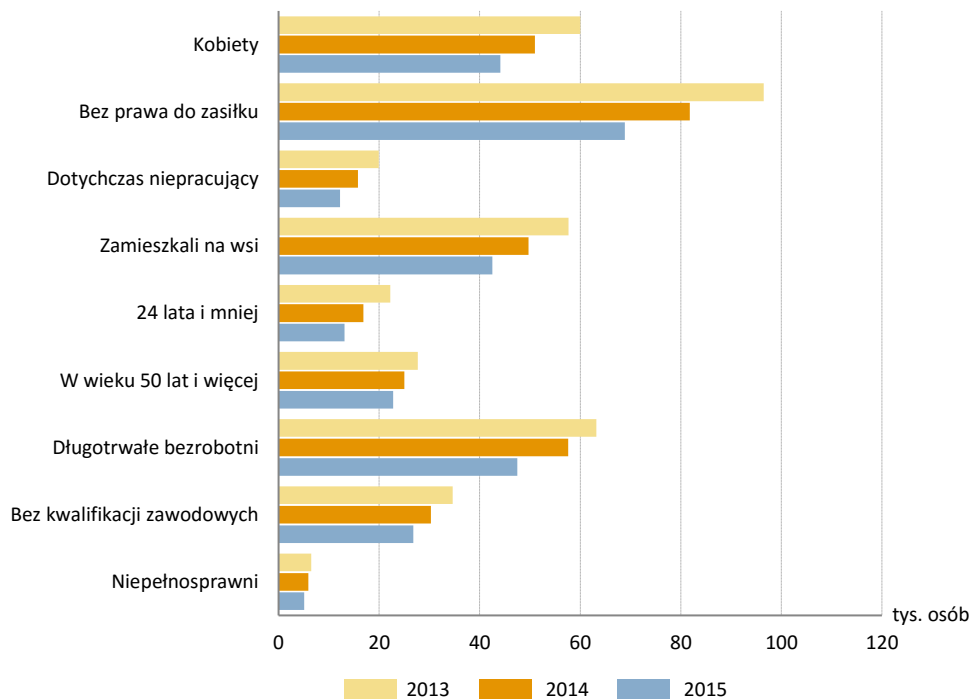
Poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1 000 pracujących według województw w 2015 r.

Stopa bezrobocia według powiatów w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wybrane kategorie bezrobotnych
Stan w dniu 31 XII

3. Dochody ludności i warunki bytu gospodarstw domowych

Najsilniejsze oddziaływanie na warunki życia ludności należy przypisać dochodom, jakimi dysponują gospodarstwa domowe. Wpływają one na status materialny, poczucie stabilizacji i bezpieczeństwo ekonomiczne ludności. Mierniki najczęściej wykorzystywane w badaniach poziomu zamożności to poziom wynagrodzeń z tytułu pracy, wysokość emerytur i rent, dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych, jak również wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania oraz przeciętne spożycie artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych.

Najważniejsze źródła dochodów ludności stanowią wynagrodzenia za pracę oraz emerytury i renty. W województwie warmińsko-mazurskim pracujący stanowili 30,1% ogółu ludności, emeryci i renciści 20,3%, a bezrobotni 5,8%. Przyjmując za dochody stałe wynagrodzenia oraz emerytury i renty – okazuje się, iż odsetek osób zabezpieczonych stałymi dochodami wyniósł w województwie 50,4%, podczas gdy w kraju 60,8%.

W 2015 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie ukształtowało się na poziomie 3 324 zł, było to o 7,0% więcej niż w 2013 r. Średnie wynagrodzenie w województwie było niższe o 14,9% od przeciętnego w Polsce, co uplasowało warmińsko-mazurskie na ostatnim miejscu w kraju. Wśród województw najwyższe wynagrodzenia w 2015 r. odnotowano w mazowieckim (4 802 zł) oraz śląskim (3 970 zł).

Analiza wynagrodzeń wskazuje na zróżnicowanie ich poziomu. Wynagrodzenia wypłacane w sektorze publicznym były wyższe niż w sektorze prywatnym. W 2015 r. pracodawcy publiczni płacili swoim pracownikom przeciętnie 4 094 zł, było to o 1 172 zł więcej niż w sektorze prywatnym. Rozpiętość wynagrodzeń między sekcjami PKD była jeszcze większa. Najwyższe wynagrodzenie otrzymywali zatrudnieni w sekcji działalność finansowa

i ubezpieczeniowa (4 445 zł), a najniższe w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (2 281 zł).

W jednostkach o liczbie pracujących przekraczającej 9 osób (jednostki średnie i duże) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęło poziom 3 495 zł i od 2013 r. wzrosło o 7,1%.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie przeciętnego poziomu wynagrodzenia brutto w powiatach warmińsko-mazurskiego w 2015 r. najwyższą średnią płacę otrzymywali zatrudnieni w Olsztynie, wynosiła ona 4 104 zł i była wyższa o 17,4% od średniej w województwie. W Elblągu przeciętne zarobki wynosiły 3 688 zł i również były wyższe (o 5,5%) od średniej w województwie. Powiatem z wyższym od przeciętnego w województwie poziomem wynagrodzeń był również powiat olsztyński. Natomiast w pozostałych powiatach płace kształtowały się poniżej średniej wojewódzkiej. Najniższe przeciętne wynagrodzenie, tj. 2 878 zł odnotowano w powiecie nowomiejskim.

Wyniki reprezentacyjnego badania przeprowadzonego przez GUS dotyczącego m.in. wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto za październik 2014 r. wskazują, iż poziom wynagrodzeń ma związek z wykształceniem, stażem pracy, płcią czy wykonywanym zawodem.

Czynnikiem istotnie wpływającym na wysokość wynagrodzeń jest poziom wykształcenia. Osoby z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym, co najmniej doktora oraz z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym w październiku 2014 r. uzyskały przeciętne wynagrodzenie w wysokości 4 816 zł, osoby z wykształceniem średnim zawodowym 3 154 zł, natomiast z podstawowym i niższym 2 598 zł.

Biorąc pod uwagę płeć zatrudnionych widoczne są różnice w uposażeniu mężczyzn i kobiet. Kobiety posiadające taki sam poziom wykształcenia jak mężczyźni zarabiali mniej. Największe różnice w poziomie wynagrodzeń miały miejsce wśród osób z wysokim wykształceniem. Kobiety z wykształceniem

wyższym zarabiali o ponad 20% mniej niż mężczyźni legitymujący się takim samym wykształceniem. Najmniejsze różnice w zarobkach wystąpiły w grupie osób z wykształceniem policealnym i średnim ogólnokształcącym.

Powiązanie wynagrodzeń ze stażem pracy pracowników wykazuje, że poziom zarobków rósł wraz z rosnącym stażem, wiekiem, a więc i doświadczeniem zawodowym.

Porównanie wysokości płac w różnych grupach zawodów wskazuje, iż najwyższe wynagrodzenia wypłacano w grupie reprezentowanej przez osoby pełniące funkcje parlamentarzystów, wyższych urzędników i kierowników (6 370 zł). Niższe otrzymywali pracownicy sklasyfikowani jako specjaliści (4 471 zł) oraz jako technicy i inny średni personel (3 669 zł). W grupach tych zarobki mężczyzn przewyższały zarobki kobiet. Wynagrodzenia pracowników z pozostałych grup nie przekroczyły średniej w województwie. Jedyną zaś grupą zawodową, w której zarobki kobiet były wyższe (o 16,2%) niż mężczyzn, byli rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy. Najniższe zarobki otrzymywali pracownicy usług i sprzedawcy (2 161 zł) oraz pracownicy przy pracach prostych (2 266 zł).

Kolejną formą dochodów pozostających w dyspozycji ludności to emerytury i renty. Z tych świadczeń społecznych w 2015 r. korzystało w województwie 291,7 tys. emerytów i rencistów. W porównaniu do 2013 r. w badanym okresie ubyło 0,4% pobierających świadczenia z ZUS i 3,1% korzystających z wypłat KRUS. Łącznie liczba wypłaconych emerytur i rent z obu źródeł w 2015 r. zmalała w porównaniu z 2013 r. o 0,8%.

Wśród pobierających świadczenia społeczne przeważali beneficjenci Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ich liczba w 2015 r. wynosiła 247,3 tys. osób, co stanowiło 84,8% ogółu korzystających ze świadczeń, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dokonała wypłat pozostałym 44,4 tys. (15,2%) świadczeniobiorcom.

Korzystający ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych to głównie emeryci (65,7%). Renty z tytułu niezdolności do pracy trafiły do 16,9% świadczeniobiorców, natomiast renty rodzinne do 17,4% pobierających świadczenia społeczne. W grupie świadczeniobiorców z KRUS 74,8% stanowili emeryci, 20,5% to osoby pobierające rentę inwalidzką, a 4,7% rentę rodzinną. Emeryci i renciści w warmińsko-mazurskim stanowili 3,4% ogółu korzystających ze świadczeń społecznych w kraju.

W latach 2013–2015 nastąpił wzrost wypłacanych przez ZUS emerytur i rent, przeciętna emerytura w 2015 r. wynosiła 1 790 zł i była wyższa o 7,2% niż w 2013 r. Przeciętny rencista z tytułu niezdolności do pracy otrzymywał w 2015 r. 1 450 zł, było to więcej o 6,5% niż w 2013 r. Emerytury i renty z ZUS rosły bardziej dynamicznie niż wynagrodzenia za pracę, ciągle jednak dochody emerytów i rencistów znacznie odbiegały od dochodów osób pracujących. W 2015 r. wysokość przeciętnej emerytury z ZUS stanowiła 53,9% średniego wynagrodzenia w województwie, a wysokość przeciętnej renty chorobowej była jeszcze niższa i stanowiła 43,6% przeciętnego wynagrodzenia brutto.

Świadczenia wypłacane przez KRUS były niższe niż świadczenia ZUS. Przeciętna emerytura i renta rolników indywidualnych wyniosła w 2015 r. 1 190 zł i wzrosła od roku 2013 o 5,6%. Przeciętny emeryt z KRUS otrzymał w 2015 r. 699 zł, o ponad 36% mniej niż emeryt z ZUS.

Kwota średnich emerytur i rent w województwie była – niższa z ZUS o 9,7%, natomiast z KRUS wyższa o 0,9% – od przeciętnych wypłaconych w kraju.

Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych dostarczają informacji o warunkach życia gospodarstw domowych, o ich przychodach, rozchodach czy wyposażeniu w dobra trwałego użytkowania.

W 2015 r. przeciętne gospodarstwo domowe w warmińsko-mazurskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym średnio 1 281 zł na osobę. W porównaniu do średnich dochodów w kraju było to o 7,6% mniej,

co uplasowało województwo na 11 miejscu. Niższą kwotą dochodów na 1 osobę dysponowały gospodarstwa domowe w województwie podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim, kujawsko-pomorskim i podlaskim.

Dochody, którymi mogły rozporządzać gospodarstwa domowe w województwie pochodziły głównie z wynagrodzeń z pracy najemnej (49,8%) oraz ze świadczeń i pomocy społecznej (32,6%), w mniejszym stopniu z pracy na własny rachunek w rolnictwie i poza rolnictwem (13,2%). Porównanie struktury dochodów budżetów gospodarstw domowych w warmińsko-mazurskim z budżetami gospodarstw w kraju wykazuje, iż gospodarstwa domowe w województwie, w większej mierze niż ma to miejsce w kraju, zasilane są dochodami ze źródeł niezarobkowych pochodzącymi z ubezpieczeń społecznych i z pomocy społecznej. Udział tych źródeł w kraju był niższy i wynosił przeciętnie 28,7%.

Dochody pozostające w dyspozycji gospodarstw domowych umożliwiają zaspokajanie potrzeb, a ich wysokość decyduje głównie o rozmiarach i kierunkach wydatków.

W 2015 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie wyniosły 905 zł i były o 186 zł (17,1%) niższe niż w kraju.

W strukturze wydatków gospodarstw domowych w województwie w 2015 r. najważniejszą pozycję zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 26,1% oraz wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii – 23,3%. Na transport przeznaczano ponad 7%, a na rekreację i kulturę ponad 5%.

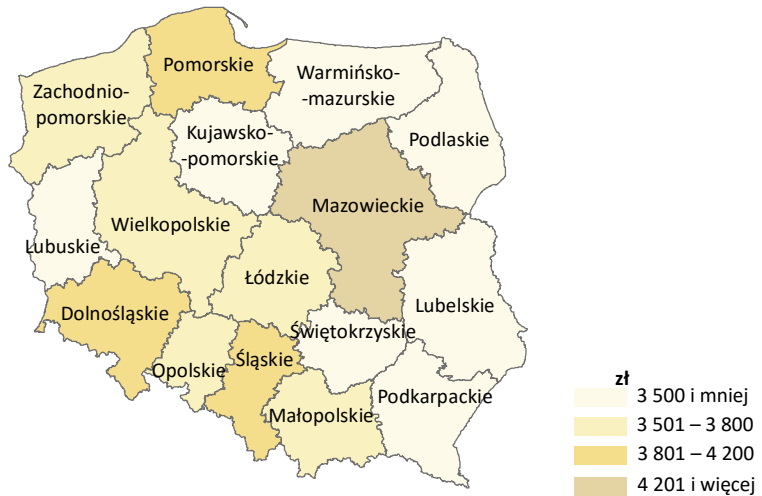
Gospodarstwa domowe w województwie są coraz lepiej wyposażone w dobra trwałego użytku. Przedmioty trwałego użytkowania, które posiadały niemal wszystkie gospodarstwa domowe z terenu województwa to: odbiornik telewizyjny, chłodziarko-zamrażarka, automat pralniczy i telefon komórkowy. Ponad 60% gospodarstw dysponowało urządzeniem do odbioru telewizji

satelitarnej lub kablowej oraz komputerem osobistym z dostępem do Internetu. Co drugie gospodarstwo posiadało samochód osobowy.

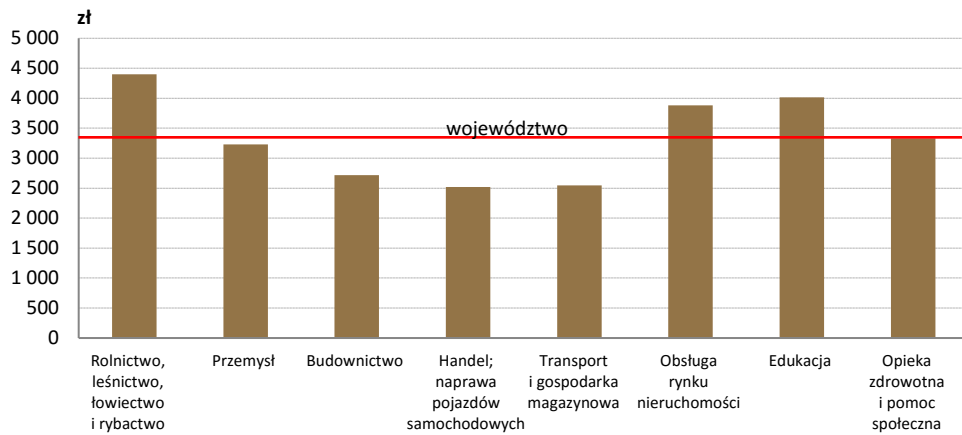
Najbardziej negatywnym i dotkliwym przejawem zróżnicowania poziomu życia jest pozostawanie części społeczeństwa w ubóstwie. Charakterystyczne dla województwa tendencje, takie jak: utrzymująca się od wielu lat najwyższa w kraju stopa bezrobocia, wysoki udział w dochodach świadczeń z ubezpieczeń społecznych i z pomocy społecznej, niskopłatne prace, stanowią jednocześnie czynniki zagrożenia ubóstwem.

Województwo warmińsko-mazurskie to region, w którym występuje największe w kraju zagrożenie ubóstwem. Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się w 2015 r. poniżej minimum egzystencji wynosił 12,5% (w 2013 r. – 13,2%), osiągając najwyższy poziom w kraju. Pomiar ubóstwa przy pomocy ustawowej granicy ubóstwa również wskazuje, że w 2015 r. w warmińsko-mazurskim występował najwyższy w kraju odsetek (21,1%) osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa, czyli granicy uprawniającej do ubiegania się o przyznanie świadczeń społecznych.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według województw w 2015 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według wybranych sekcji PKD w 2015 r.

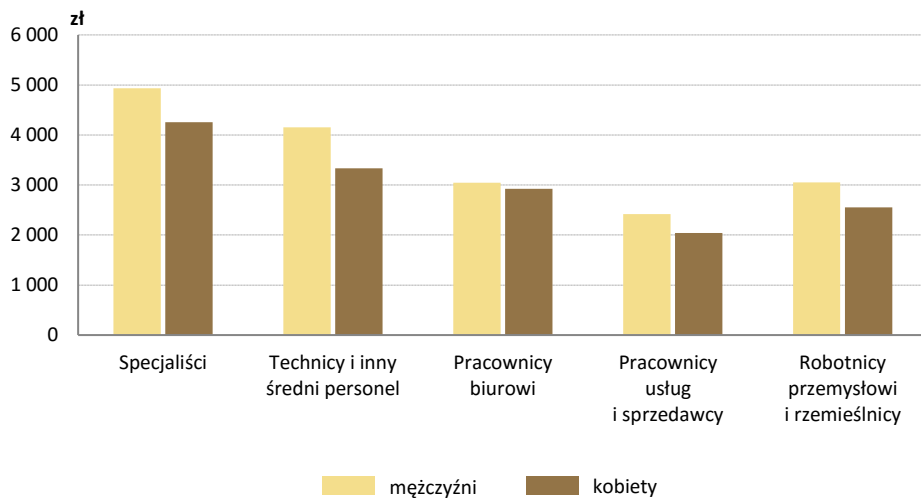

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto^a według powiatów w 2015 r.

^a Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.

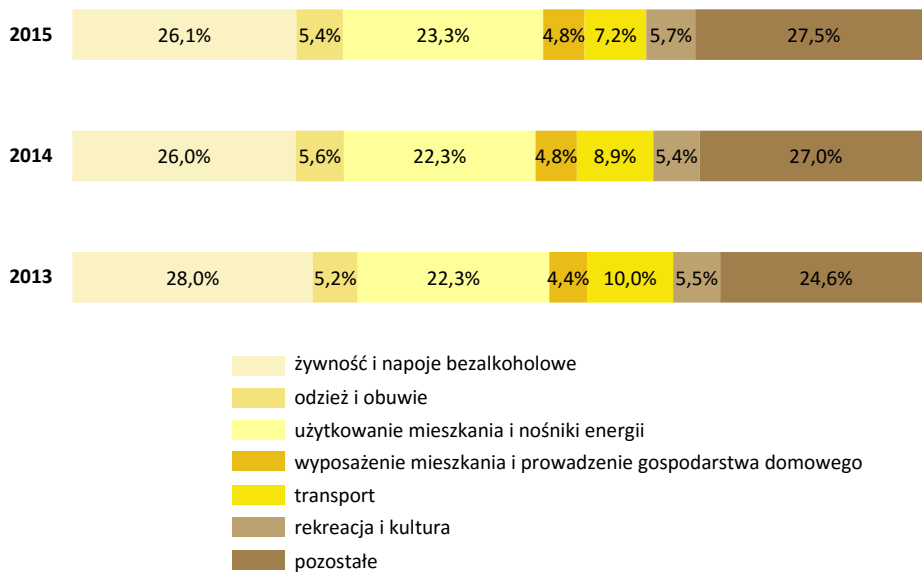
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników pełnozatrudnionych według wybranych grup zawodów za październik 2014 r.

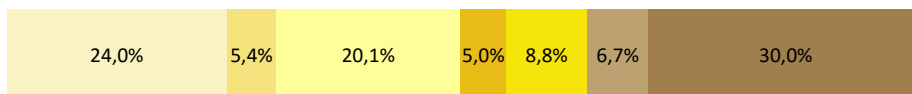
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według województw w 2015 r.

Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w Polsce w 2015 r.

- żywność i napoje bezalkoholowe
- odzież i obuwie
- użytkowanie mieszkania i nośniki energii
- wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego
- transport
- rekreacja i kultura
- pozostałe

Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji według województw w 2015 r.

4. Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych

Poziom cen i ich zmiany są czynnikiem wpływającym na siłę nabywczą pieniądza znajdującego się w posiadaniu społeczeństwa. Zmiana siły nabywczej pieniądza, czyli możliwość zwiększenia lub konieczność ograniczenia zakupów, decyduje o stopniu zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych społeczeństwa, a tym samym o poziomie życia rodzin.

W okresie 2013–2015 odnotowano stopniowy spadek poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w całym kraju. Z badania wynika, że w analizowanym okresie rok 2013 był dla mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego okresem najwyższego poziomu inflacji, a ceny wówczas wzrosły w kraju i w województwie o 0,9%. Największy spadek cen towarów i usług w badanym okresie zaobserwowano w 2015 roku. Ceny w województwie obniżyły się o 0,8%, natomiast w kraju o 0,9%.

W analizowanym okresie zmniejszyły się ceny w grupie odzież i obuwanie oraz w transporcie. W grupie żywność i napoje bezalkoholowe w 2013 roku ceny wzrosły (o 1,8%), po czym w roku 2014 i 2015 uległy obniżeniu (odpowiednio o 1,2% i 1,4%). Pomimo obniżenia ogólnego wskaźnika poziomu cen, w niektórych grupach towarów na przestrzeni trzech lat ceny rosły. W tym czasie wzrosły ceny w grupach: napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe, mieszkanie, zdrowie, rekreacja i kultura.

Z badania poziomu cen wynika, że w 2015 r. województwo warmińsko-mazurskie było regionem o podobnym poziomie wskaźnika cen jak średnio w kraju (spadek o 0,8%, w kraju o 0,9%). Taki sam spadek cen odnotowano

w województwie dolnośląskim, małopolskim i pomorskim. Wśród pozostałych województw najbardziej obniżono ceny w świętokrzyskim (o 1,7%), a najmniej w zachodniopomorskim (o 0,3%). Zmiana poziomu cen spowodowana była obniżką cen w grupach: transport, odzież i obuwie, żywność i napoje bezalkoholowe.

W 2015 r. konsumenci odczuli znaczący spadek cen podstawowych produktów spożywczych. W porównaniu do 2013 r. najbardziej obniżono cenę cukru (o 39,0%), jaj świeżych (o 14,5%), oleju rzepakowego (o 13,1%), mąki pszennej (o 10,8%). Wzrosły ceny ryb, m.in. filetów mrożonych z morszczuka (o 7,5%). Cena wódki wzrosła o 16,6%, papierosów o 7,9%.

Duże zróżnicowanie wystąpiło również w zakresie cen towarów i usług nieżywnościowych. Mniej kosztowne stało się użytkowanie mieszkania oraz nośników energii, w tym: centralnego ogrzewania (o 4,7%) i energii elektrycznej (o 1,6%), jednak cena za ciepłą i zimną wodę wzrosła (odpowiednio o 4,0% i 3,3%).

W porównaniu z 2013 r. zmniejszyły się koszty transportu. Za benzynę silnikową bezołowiową kierowcy płacili mniej o 15,3%, a za przejazd autobusem miejskim o 2,3%. Przejazd taksówką osobową kosztował więcej o 3,5%.

Więcej niż w roku 2013 płacili czytelnicy gazet lokalnych (o 12,8%) oraz widzowie w kinach (o 0,6%).

Intensywny rozwój techniki i wdrażanie nowych technologii przyczynił się do spadku kosztów produkcji sprzętu AGD i RTV. Pozwoliło to na tworzenie nowych, lepszych, a jednocześnie tańszych modeli sprzętu. W porównaniu z 2013 r. mniejszy koszt zakupu ponosili nabywcy żelazka z nawilżaczem (o 1,4%).

Poziom cen towarów i usług decydujący o sile nabywczej gospodarstw domowych, kształtuje nie tylko strukturę, ale przede wszystkim poziom sprzedaży.

W 2015 r. sprzedaż detaliczna towarów w województwie osiągnęła, w cenach bieżących, wartość 15 158,4 mln zł i ukształtowała się na poziomie wyższym niż w 2013 r. o 15,4%. Udział województwa w sprzedaży krajowej wyniósł 2,1%.

Wartość sprzedaży detalicznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa była niższa od wartości sprzedaży przeliczonej na 1 mieszkańca kraju o 44,0% i wynosiła w 2015 r. 10 510 zł.

W końcu 2015 r. na terenie województwa funkcjonowało 12,5 tys. sklepów, o łącznej powierzchni sprzedażowej 1 254,6 tys. m². W porównaniu z 2013 r. zwiększyła się zarówno liczba sklepów jak i ich powierzchnia sprzedażowa (odpowiednio: o 0,1% i 3,0%). Liczba mieszkańców przypadająca na 1 sklep w województwie wyniosła 115 (w 2013 r. – 116) i była o 8 osób większa niż w kraju.

W 2015 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało 310 stacji paliw, tj. o 44 mniej niż w 2013 r.

Sprzedaż z działalności gastronomicznej¹, w cenach bieżących, w 2015 r. osiągnęła wartość 418,9 mln zł, tj. o 42,9% więcej niż w 2013 r. Sprzedaż województwa stanowiła 2,2% sprzedaży krajowej (w 2013 r. – 1,9%). Wartość sprzedaży z działalności gastronomicznej na 1 mieszkańca województwa wyniosła 290 zł i była 43,5% większa niż w 2013 r.

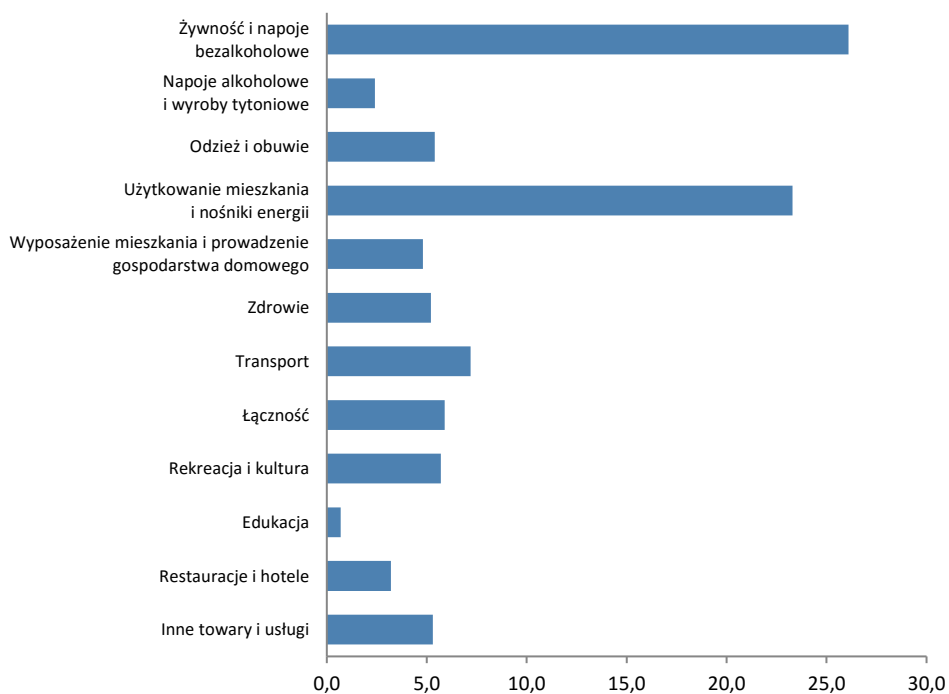
¹ Dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Według stanu na koniec 2015 r. na terenie województwa działały 492 placówki gastronomiczne¹, w tym 216 restauracji. Od 2013 r. ich liczba wzrosła o 23,9% (restauracji wzrost o 24,9%). Wartość sprzedaży na 1 placówkę wzrosła w stosunku do 2013 r. o 15,3%.

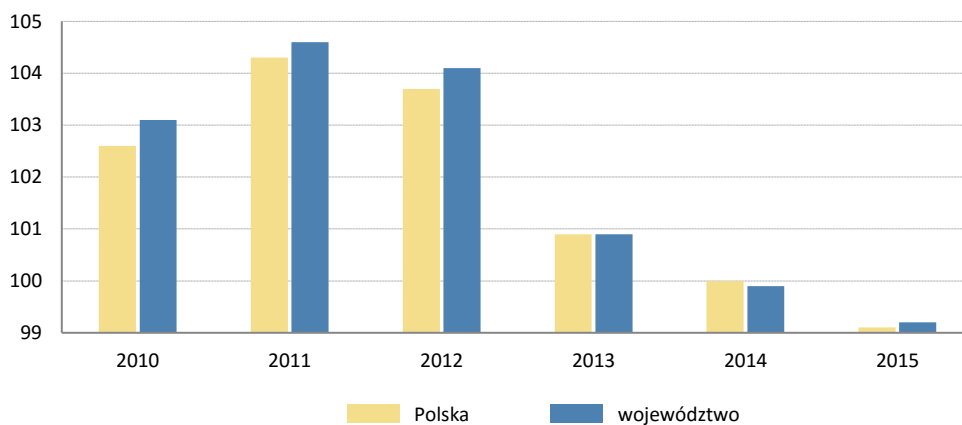
¹ Dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Udział grup towarów i usług konsumpcyjnych w kosztach utrzymania gospodarstw domowych w 2015 r.^a

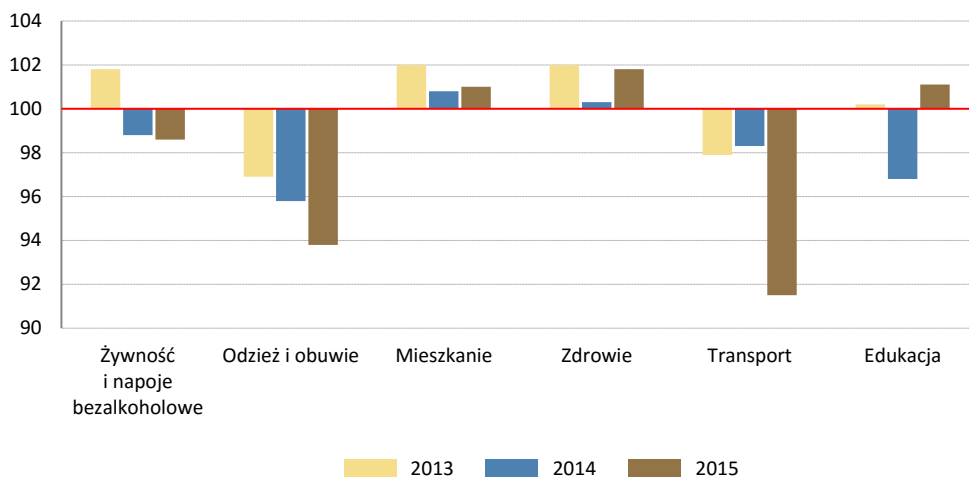

^a Opracowany na podstawie struktury wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych w 2015 r.

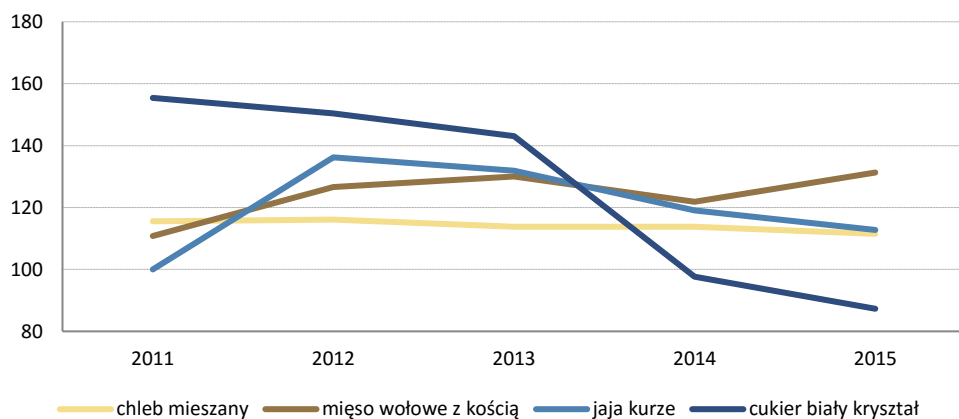
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 2010–2015 rok poprzedni = 100

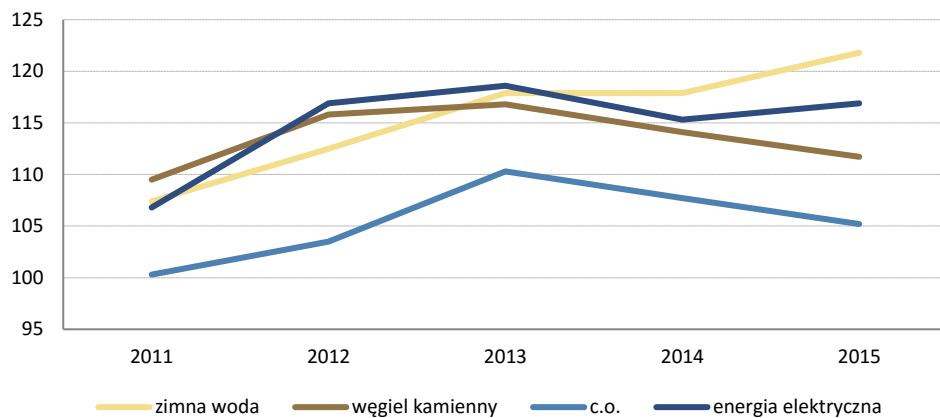
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych według podstawowych grup potrzeb
rok poprzedni = 100

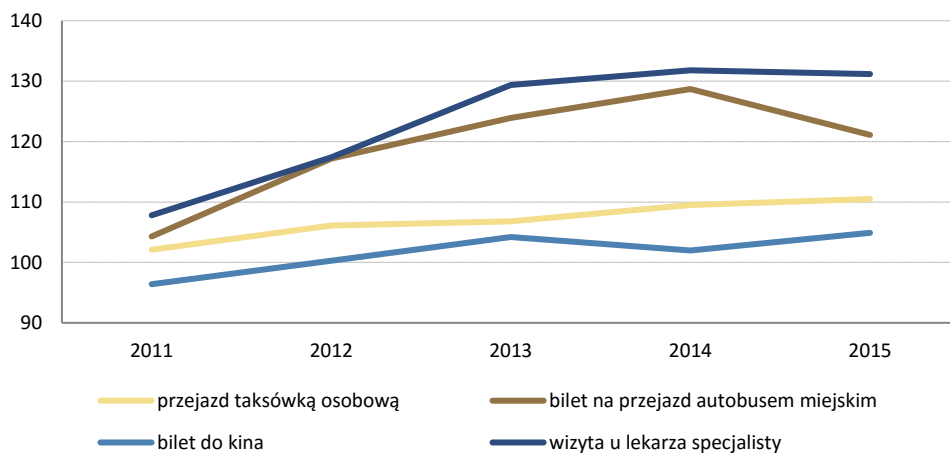
Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów żywnościowych
w latach 2010–2015
2010=100

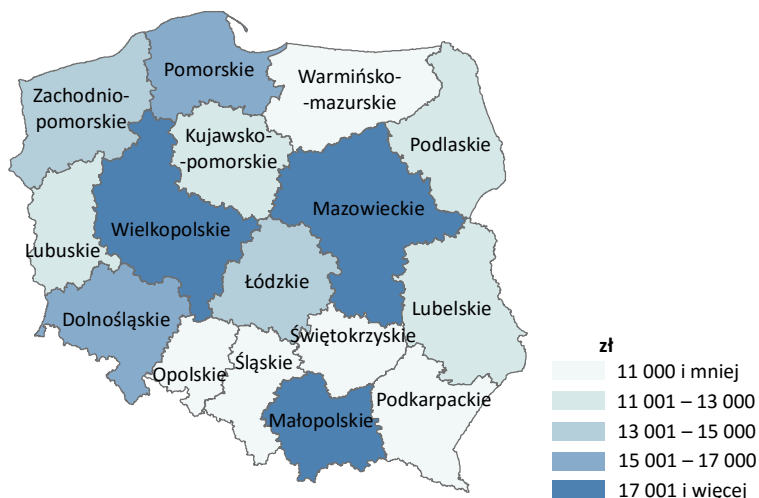
**Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów nieżywnościowych
w latach 2010–2015**
2010=100

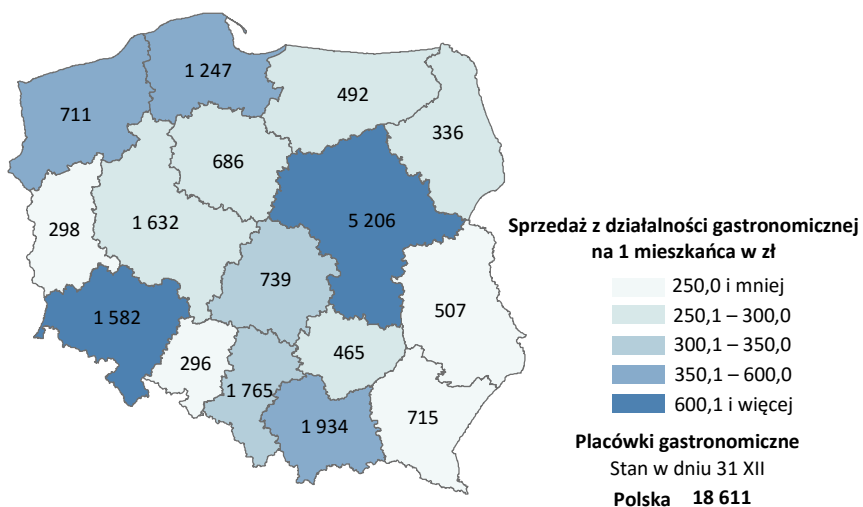
Dynamika średnich cen detalicznych wybranych usług w latach 2010–2015
2010=100

Sprzedaż detaliczna towarów na 1 mieszkańca według województw w 2015 r.

Sprzedaż z działalności gastronomicznej^a na 1 mieszkańca w zł oraz liczba placówek gastronomicznych^a według województw w 2015 r.

^a Dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

5. Warunki mieszkaniowe

Liczba mieszkań, ich standard i wyposażenie kształtują poziom i jakość zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych. Znaczenie tej grupy potrzeb skłania do szczegółowej analizy stanu i jakości zasobów mieszkaniowych, a tym samym kierunków zmian w zakresie rozwoju nowego budownictwa oraz standardów i warunków życia w zabudowie już istniejącej.

Zasoby mieszkaniowe województwa warmińsko-mazurskiego znajdujące się w posiadaniu spółdzielni mieszkaniowych, gmin, zakładów pracy, towarzystw budownictwa społecznego, osób fizycznych i innych podmiotów, obejmowały na koniec 2015 r. 505,2 tys. mieszkań, stanowiąc 3,6% zasobów krajowych. W mieszkaniach znajdowało się 1 909,2 tys. izb¹ o łącznej powierzchni użytkowej 34 437,3 tys. m². W stosunku do 2013 r. oznacza to wzrost o 8,2 tys. mieszkań, 33,3 tys. izb oraz 779,3 tys. m² powierzchni użytkowej (wzrost odpowiednio: o 1,6%, 1,8% oraz 2,3%). Przyrost mieszkań był efektem inwestycji w budownictwie, rozbudowy i przebudowy budynków już istniejących, jak również zmiany charakteru przeznaczenia powierzchni niemieszkalnych. Z ogólnego stanu zasobów mieszkaniowych 64,7% lokali mieszkalnych zlokalizowanych było na terenie miast.

Liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców województwa wynosiła w 2015 r. 351 i była jedną z najniższych w Polsce (12 lokata w kraju). Najwięcej zasobów mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców znajdowało się w województwie mazowieckim (410) i łódzkim (403), najmniej – podkarpackim (305). W województwie warmińsko-mazurskim najwyższy

---

¹ Za izbę uważa się pomieszczenie w mieszkaniu, oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami sięgającymi od podłogi do sufitu, o powierzchni nie mniejszej niż 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku; za izbę uważa się nie tylko pokoje, ale również kuchnie spełniające powyższe kryteria. Nie uznaje się za izby – bez względu na wielkość powierzchni i sposób oświetlenia – przedpokojów, holi, łazienek, ubikacji, spiżarni, werand, ganków, schowków itp.

wskaźnik zanotowano dla Olsztyna (439) i Elbląga (380), natomiast najniższy w powiecie nowomiejskim (302) i elbląskim (309).

Przeciętne mieszkanie w województwie warmińsko-mazurskim w 2015 r. składało się z 3,78 izb (w kraju 3,82) o powierzchni 68,2 m² (w kraju 73,6 m²) i było najmniejszym w Polsce. Mieszkania o największej powierzchni znajdowały się w powiecie olsztyńskim (83,8 m²), nowomiejskim (80,5 m²) i działdowskim (76,0 m²), najmniejsze (poniżej 60 m²) w Elblągu (57,9 m²) i Olsztynie (58,1 m²). Mieszkania wiejskie były średnio o 20,0 m² większe niż lokale na terenie miast (przeciętna powierzchnia mieszkania na wsi 81,1 m², w mieście 61,1 m²). Większa była również przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie na wsi – 4,09 (w miastach 3,61).

Dysproporcje pomiędzy miastem a wsią dotyczyły również stopnia zaludnienia mieszkań. Na 1 mieszkanie na wsi przypadało w 2015 r. przeciętnie 3,30 osoby, natomiast w mieście – 2,60. Przeciętne zaludnienie mieszkań w województwie wyniosło 2,85 osoby i było większe od zaludnienia krajowego o 0,13.

Większość mieszkań w województwie wyposażona była w wodociąg (97,0%), ustęp (94,4%) i łazienkę (91,8%) oraz centralne ogrzewanie (82,9%). Instalacja gazowa znajdowała się w co drugim mieszkaniu. Mieszkania na terenach wiejskich były zdecydowanie gorzej wyposażone w instalacje sanitarno-techniczne niż mieszkania w miastach. Systemu wodociągowego nie posiadało 8,1% mieszkań wiejskich (w miastach 0,2%), natomiast centralnego ogrzewania aż 30,6% (w miastach 9,7%).

W ramach pomocy społecznej gospodarstwom domowym znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, gminy województwa warmińsko-mazurskiego wypłaciły w 2015 r. 267,6 tys. dodatków mieszkaniowych o łącznej wartości 45,3 mln zł. Liczba dodatków była o 16,7% mniejsza w porównaniu z rokiem 2013 i stanowiła 6,1% dodatków mieszkaniowych wypłaconych w kraju. Przeciętna

wysokość dodatku na 1 mieszkanie w 2015 r. kształtowała się na poziomie 169 zł (w kraju 204 zł) i w stosunku do 2013 r. była większa o 2,50 zł. Najwięcej dodatków wypłacono użytkownikom lokali gminnych (38,6%) i spółdzielczych (24,4%).

W województwie warmińsko-mazurskim w 2015 r. oddano do użytkowania 4 310 mieszkań, które stanowiły 2,9% ogółu mieszkań przekazanych w kraju. W porównaniu do 2013 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania na terenie całego województwa spadła o 10,2% (w kraju wzrost o 1,8%). Najwięcej mieszkań oddano w ramach budownictwa indywidualnego (53,0%) oraz z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (41,5%).

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w województwie warmińsko-mazurskim w 2015 r. zmniejszyła się w stosunku do 2013 r. o 1,8 m² i wyniosła 95,9 m². Średni metraż 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2015 r. przez inwestorów indywidualnych wyniósł 132,6 m². Lokale pozostałych inwestorów były znacznie mniejsze od przeciętnej wielkości w województwie, a średnia wielkość mieszkania zrealizowanego poza budownictwem indywidualnym wyniosła 54,5 m². Mieszkania wybudowane w 2015 r. na wsi były znacznie większe od lokali wybudowanych w miastach. Średni metraż 1 mieszkania oddanego na wsi wyniósł 125,6 m² i był o 52,9 m² większy od przeciętnego mieszkania wybudowanego w mieście.

Wskaźnik wielkości mieszkania wyrażony liczbą izb w 1 mieszkaniu zmniejszył się w porównaniu z 2013 r. o 0,2 i wyniósł 4,12. Na terenach miejskich, gdzie budowane są mieszkania o przeciętnej powierzchni mniejszej od średniej wojewódzkiej, wskaźnik obniżył się z 3,38 do 3,34, natomiast na wsi z 5,65 do 5,13.

W budownictwie mieszkaniowym w 2015 r. przeważały mieszkania duże, co najmniej 4-izbowe. Stanowiły one ponad połowę (52,7%) ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytkowania. Mieszkania o średniej wielkości, tj. 2 i 3-izbowe

stanowiły 45,3%, a mieszkania najmniejsze 1-izbowe – pozostałe 1,9% ogółu oddanych mieszkań. Na wsi najwięcej było mieszkań dużych (81,3%, w miastach – 30,5%), natomiast w miastach przeważały mieszkania średnie (66,5%, na wsi – 18,2%).

W 2015 r. wszystkie nowo oddane mieszkania były wyposażone w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, tj. wodociąg, kanalizację, łazienkę oraz centralne ogrzewanie. Mieszkania nie posiadające gazu sieciowego oraz instalacji do centralnego dostarczania ciepłej wody stanowiły odpowiednio: 74,3% i 63,6% nowo wybudowanych mieszkań.

Efektom spadku liczby mieszkań oddanych w województwie był spadek wskaźnika intensywności budownictwa mieszkaniowego, mierzonego liczbą oddanych mieszkań na 1 000 ludności oraz 1 000 zawartych małżeństw. Liczba mieszkań oddanych w warmińsko-mazurskim w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców województwa z poziomu 3,3 w 2013 r. spadła do 3,0 w 2015 r. i była mniejsza od wskaźnika krajowego (3,8). Przy czym jego wartość w miastach (2,8), podobnie jak w roku 2013, była niższa niż na wsi (3,2). W kraju osiągnął on wartość dla miast 3,9, dla wsi 3,7.

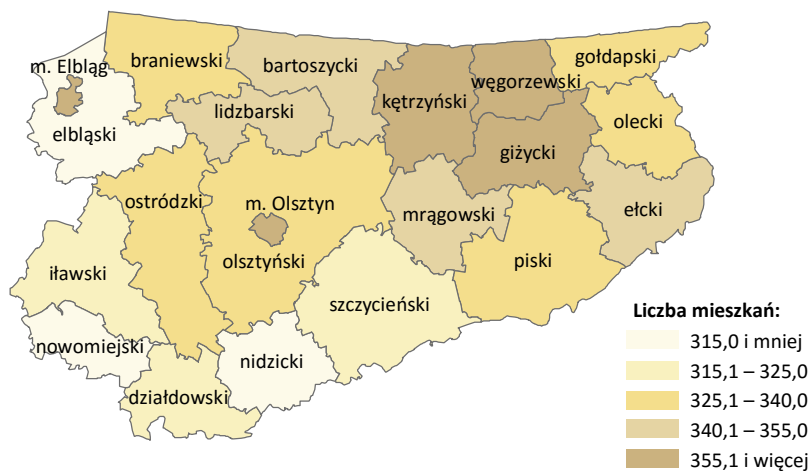
Zmniejszeniu uległ również wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 000 nowo zawartych małżeństw. W 2015 r. wyniósł 624 (w kraju – 782) i był znacznie niższy od osiągniętego w 2013 r. (o 108). W miastach przyjął wartość 606 (w kraju 818), a na wsi 650 (w kraju 730).

Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1 000 ludności i na 1 000 nowo zawartych małżeństw oddano w powiecie olsztyńskim (odpowiednio: 6,9 i 1 461), Olsztynie (4,0 i 970) i powiecie szczycieńskim (3,9 i 952), natomiast najmniej w powiatach: braniewskim (0,8 i 171) oraz giżyckim (0,9 i 185).

Zasoby mieszkaniowe na 1 000 ludności według województw w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

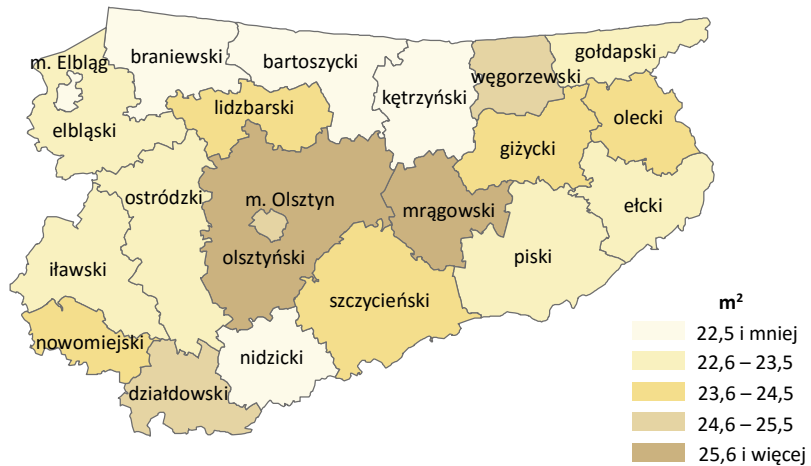
Zasoby mieszkaniowe na 1 000 ludności według powiatów w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według województw w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

6. Stan i wykorzystanie infrastruktury technicznej

Standard życia codziennego wynika w znacznej mierze ze stanu zagospodarowania infrastrukturalnego otoczenia, w jakim funkcjonują ludzie. Standard, funkcjonalność i dostępność infrastruktury komunalnej, transportowej i łącznościowej to również ważne kryterium rozwoju gospodarczego wpływające na ocenę atrakcyjności społeczno-gospodarczej regionu.

Długość rozdzielczej sieci wodociągowej w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła w 2015 r. 15 872,2 km i stanowiła 5,3% sieci krajowej. Od 2013 r. w województwie przybyło 610,6 km sieci, tj. 4,0% (w kraju wzrost o 3,6%). Gęstość sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła 65,7 km (w kraju 95,3 km) i była jedną z niższych w kraju. Zagęszczenie sieci w miastach wyniosło 385,3 km (w kraju 306,7 km), natomiast na terenach wiejskich 57,6 km (w kraju 79,4 km). Największe zagęszczenie sieci wśród powiatów ziemskich było w powiatach: nowomiejskim (142,2 km) i iławskim (91,9 km). W Olsztynie wyniosło 298,3 km, a w Elblągu 277,2 km. Najmniejsze zagęszczenie sieci wodociągowej wystąpiło natomiast w powiecie piskim (24,8 km). W 2015 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,7% ludności województwa warmińsko-mazurskiego (w kraju 91,8%). W miastach korzystało z niej 99,0% ludności (w kraju 96,5%), a na terenach wiejskich 88,6% (w kraju 84,8%).

Gospodarstwa domowe na cele komunalno-bytowe zużyły 45,4 hm³ wody z wodociągów (w 2013 r. – 44,1 hm³). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa zużycie wody wyniosło 31,5 m³ (w kraju 32,2 m³). Wskaźnik zużycia wody na 1 mieszkańca miasta wyniósł 32,5 m³ (w kraju 34,3 m³). Na terenach wiejskich był on niższy i osiągnął wartość 30,0 m³ (w kraju 29,0 m³). Najwyższe zużycie wody przez 1 mieszkańca w 2015 r. odnotowano w powiatach

nowomiejskim i kętrzyńskim. W powiatach tych wskaźnik zużycia wody wyniósł ponad 35 m³ na 1 mieszkańca. Najmniejsze zużycie wody odnotowano w powiecie gołdapskim – 24,4 m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Od 2013 r. w województwie przybyło 623,3 km sieci¹ ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze, tj. 9,9% (w kraju wzrost o 12,6%). Na koniec 2015 r. osiągnęła ona długość 6 922,3 km i stanowiła 4,6% sieci krajowej. Gęstość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła w województwie 28,6 km (w kraju 47,9 km). Pomimo wzrostu zagęszczenia sieci kanalizacyjnej, które w 2013 r. wynosiło 26,1 km na 100 km² powierzchni województwa (w kraju 42,5 km), było ono, podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, jednym z najniższych w Polsce. W miastach zagęszczenie sieci wyniosło 381,2 km (w kraju 284,4 km), na wsi 19,7 km (w kraju 30,1 km). Największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wśród powiatów ziemskich wystąpiło w powiatach giżyckim (47,7 km) i ostródzkim (40,9 km). W Olsztynie wyniosło 338,6 km, a w Elblągu 272,1 km. Najniższe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wystąpiło natomiast w powiatach: elbląskim (14,0 km), braniewskim (14,2 km), bartoszyckim (14,5 km) i lidzbarskim (14,8 km). Użytkownikami sieci kanalizacyjnej było 74,0% mieszkańców województwa (w kraju 69,7%). W miastach odsetek ludności korzystającej z systemu odprowadzania ścieków był znacznie większy niż na terenach wiejskich i wyniósł 95,7% (na wsi 42,8%).

Długość sieci gazowej na koniec 2015 r. wyniosła 3 004,5 tys. km, w tym 2 148,4 tys. km przypadało na sieć rozdzielczą. Od 2013 r. długość sieci gazowej zwiększyła się o 212,2 km, tj. o 7,6% (w kraju wzrost o 4,4%). Gęstość sieci rozdzielczej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła w 2015 r. 8,9 km (w kraju 39,9 km). Większe zagęszczenie sieci zaobserwowano w miastach, gdzie wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 256,5 km (w kraju 259,7 km).

---

¹ Kolektory i sieć uliczna bez przyłączy do budynków i innych obiektów.

Na terenach wiejskich odbiegał on znacznie od wartości średniej w województwie i wyniósł 2,6 km (w kraju 23,4 km). Największym zagęszczeniem wśród powiatów ziemskich charakteryzowały się powiaty działdowski (18,9 km), olsztyński (13,0 km) i kętrzyński (12,6 km). W Olsztynie zagęszczenie sieci wyniosło 352,1 km, a w Elblągu 252,5 km. W trzech powiatach województwa warmińsko-mazurskiego (braniewskim, gołdapskim i nowomiejskim) sieć gazowa nie wystąpiła. W 2015 r. z sieci gazowej korzystało 42,7% mieszkańców województwa (w kraju 52,1%). Ze względu na większe zagęszczenie sieci gazowej w miastach, z gazu sieciowego korzystało 69,0% ludności miejskiej (w kraju 71,6%) i tylko 4,8% ludności zamieszkującej tereny wiejskie (w kraju 22,6%).

W ciągu roku w gospodarstwach domowych zużyto 85,5 hm³ gazu z sieci. W stosunku do 2013 r. zużycie gazu w województwie zmniejszyło się w przeliczeniu na 1 odbiorcę (spadek o 12,1%), wzrosło natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca (wzrost o 0,2%). Największe zużycie gazu w przeliczeniu na 1 odbiorcę odnotowano w powiatach olsztyńskim (832,5 m³) i elbląskim (784,9 m³), najmniejsze w piskim i oleckim (po 128,6 m³). W odniesieniu do roku 2013 w miastach odnotowano mniejsze zużycie gazu sieciowego, na wsi natomiast zużyto go więcej.

Długość sieci ciepłej na koniec 2015 r. wynosiła 980,0 km, w tym sieci przesyłowej 587,2 km, i stanowiła 4,0% sieci krajowej. Od 2013 r. długość sieci ciepłej zwiększyła się o 2,4%, tj. 22,7 km (przesyłowej spadek o 0,6%, o 3,4 km). Zagęszczenie sieci ciepłej na 100 km² powierzchni województwa wyniosło 4,1 km (w kraju 7,9 km).

W 2015 r. w województwie odnotowano 484,5 tys. odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, a ich liczba spadła w porównaniu z 2013 r. o 0,02%. Zużycie energii elektrycznej w warmińsko-mazurskim stanowiło 3,3% zużycia krajowego. Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na 1 odbiorcę wyniósł

w 2015 r. 1 954,2 kW·h, natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa – 653,5 kW·h (w kraju odpowiednio 1 954,6 kW·h i 735,8 kW·h). Podobnie jak w roku 2013 mieszkańcy miast zużywali średnio w ciągu roku mniej energii niż mieszkańcy wsi (w miastach 598,2 kW·h na 1 mieszkańca, na wsi 733,6 kW·h).

Funkcje transportowe w województwie warmińsko-mazurskim realizowane są głównie przez transport kolejowy i drogowy. W 2015 r. długość linii kolejowych eksploatowanych wyniosła w województwie 1 138 km, tj. o 60 km więcej niż w roku 2013 i stanowiła 5,9% sieci krajowej. Zelektryfikowane linie kolejowe o długości 497 km stanowiły 43,7% ogólnej długości sieci kolejowej w województwie. Gęstość linii kolejowych wyniosła 4,7 km na 100 km² powierzchni województwa i od 2013 r. nie uległa znacznym zmianom (w 2013 r. – 4,5 km na 100 km²).

Na koniec 2015 r. długość dróg publicznych o twardej nawierzchni wyniosła w województwie 13 340,1 km i stanowiła 4,6% długości dróg krajowych. W okresie 2013–2015 długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie zwiększyła się o ponad 260 km. Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej wyniosła 55,2 km na 100 km² powierzchni województwa i była najniższą wartością w Polsce (w kraju 93,0 km). Drogi o nawierzchni ulepszonej stanowiły 92,8% długości dróg o nawierzchni twardej i były o 167,8 km dłuższe niż w roku 2013.

Pomimo najniższego zagęszczenia dróg w Polsce, liczba pojazdów samochodowych i ciągników zarejestrowanych w województwie od 2013 r. wzrosła o 6,4% i według stanu na 31 XII 2015 r. osiągnęła poziom 924,7 tys. Wśród zarejestrowanych pojazdów 695,7 tys. stanowiły samochody osobowe, których liczba w porównaniu z 2013 r. wzrosła o 6,9%.

Liczba samochodów osobowych zarejestrowanych w 2015 r. w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców województwa wyniosła 483 auta (w kraju 539), podczas

gdy w 2013 r. wskaźnik ten wynosił 450. Najliczniejszą grupę, ponad 25% zarejestrowanych samochodów osobowych, stanowiły auta w wieku 16–20 lat. Samochody najmłodsze, tj. poniżej 2 lat i w wieku 3–5 lat, stanowiły najmniej liczne grupy wśród zarejestrowanych samochodów (odpowiednio 2,4% i 3,3%).

W 2015 r. tabor miejski obejmował 304 autobusy i 41 tramwajów, które poruszały się po trasach komunikacyjnych o łącznej długości 1 244 km, z czego 1 183 km stanowiły trasy autobusowe, a 61 km – trasy tramwajowe. Liczba autobusów komunikacji miejskiej przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększyła się w stosunku do 2013 roku o 26,4%, a tramwajów wzrosła 3-krotnie. Tabor komunikacji miejskiej przewiózł w 2015 r. blisko 54 mln pasażerów tj. o 6,1% więcej osób niż w 2013 r.

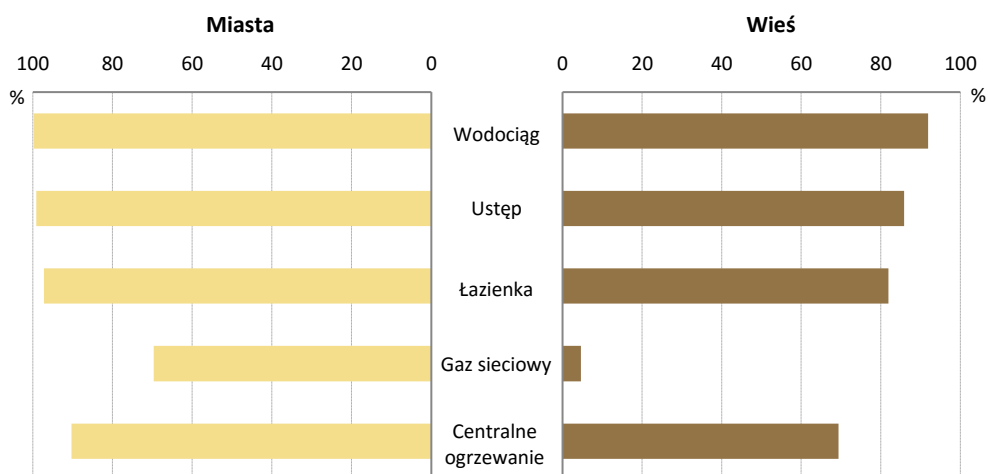
Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2015 r. operatorzy pocztowi świadczyli usługi za pośrednictwem 991 placówek pocztowych (własnych i prowadzonych przez agentów). Liczba placówek operatora wyznaczonego zmniejszyła się w stosunku do 2013 r. o 11,9% i wyniosła 334 placówki. W 2015 r. na 1 placówkę pocztową operatora publicznego w województwie przypadało 4 310 ludności. Oznacza to, że liczba ludności przypadająca na 1 placówkę pocztową w porównaniu do 2013 r. uległa zwiększeniu o 12,9%.

Liczba telefonicznych łączy głównych sieci publicznej, obejmujących standardowe łącza główne (telefonii przewodowa) oraz łącza w dostęпах ISDN (telefonii cyfrowa) według stanu w dniu 31 XII 2015 r. wyniosła 141,8 tys. i była o 15,0% mniejsza niż w 2013 r. W miastach liczba tych łączy wyniosła 113,4 tys., a na wsi 28,4 tys. Na 1 000 mieszkańców województwa przypadało 98,5 łączy, przy czym w miastach przypadało ich 133,3, a na wsi 48,3 (w kraju: ogółem – 128,7, w miastach – 171,7, na wsi – 63,5). Liczba standardowych telefonicznych łączy głównych sieci publicznej według stanu w dniu 31 XII 2015 r. wyniosła 123,1 tys., tj. o 13,9% mniej niż przed dwoma laty (w miastach – 95,9 tys., na wsi – 27,2 tys.).

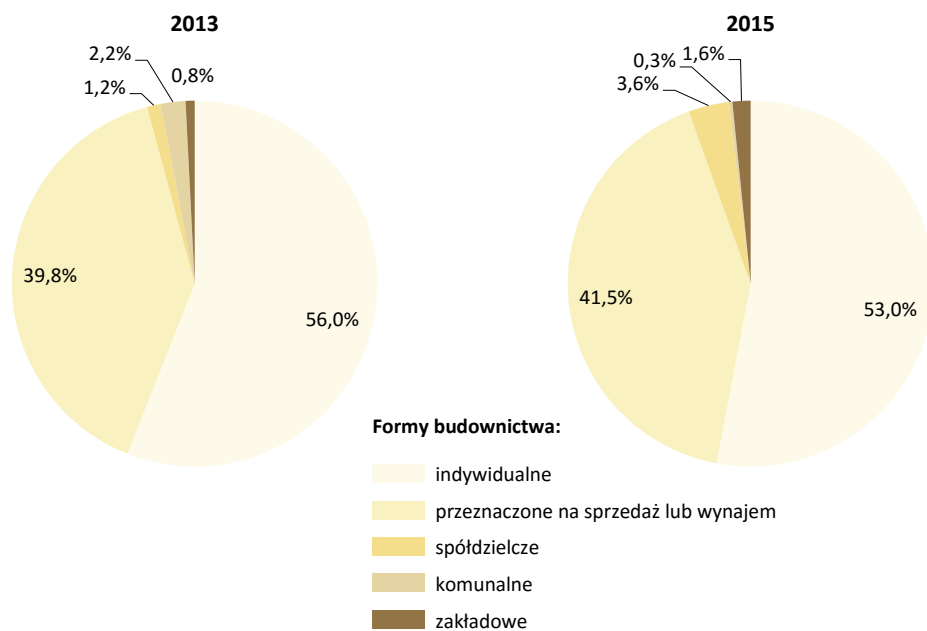
Zagęszczenie tej sieci, mierzonej liczbą łączy na 1 000 mieszkańców województwa, wyniosło 85,5 łączy (w kraju 109,8). Liczba łączy w dostęпах ISDN według stanu w dniu 31 XII 2015 r. wyniosła 18,7 tys. i była o 21,9% mniejsza niż w 2013 r.

Na koniec 2015 r. zarejestrowanych było w województwie 247,2 tys. abonentów telewizyjnych. Mimo szerokiej oferty pakietów multimedialnych oferowanych przez telewizję kablową w badanym okresie zaobserwowano spadek liczby jej abonentów. W stosunku do 2013 r. liczba odbiorców telewizji kablowej spadła o 5,6% (w kraju wzrost o 0,8%) i osiągnęła poziom 172,4 tys. abonentów.

Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w 2015 r.
 Stan w dniu 31 XII

Udział poszczególnych form budownictwa w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania

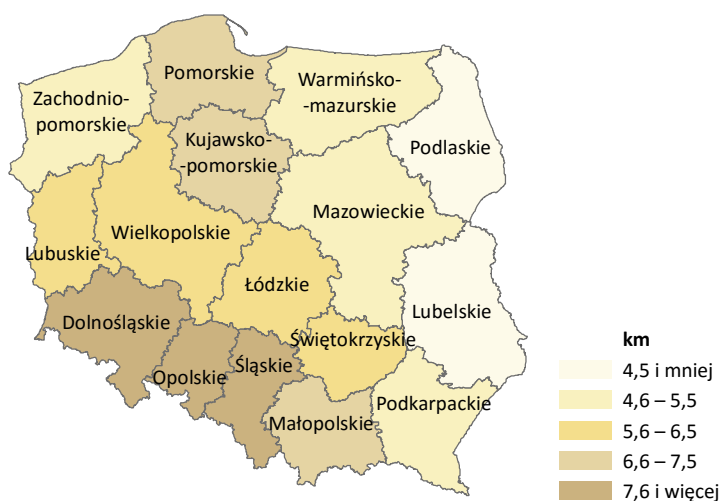
Sieć wodociągowa rozdzielcza na 100 km² powierzchni według województw w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Sieć kanalizacyjna rozdzielcza na 100 km² powierzchni według województw w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

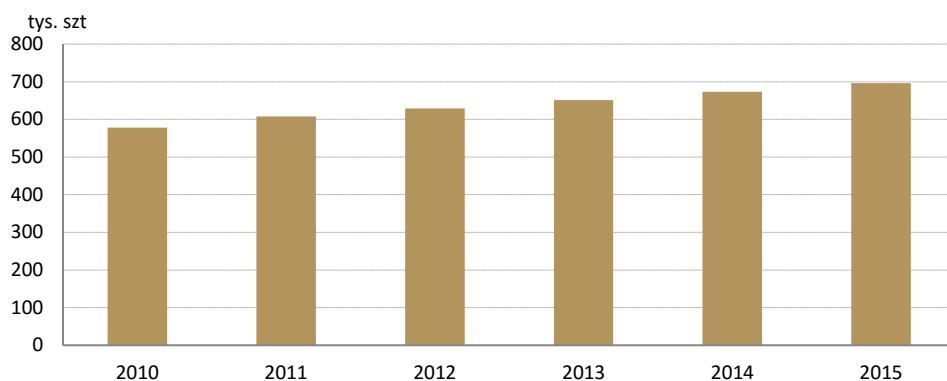
Linie kolejowe eksploatowane na 100 km² powierzchni według województw w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

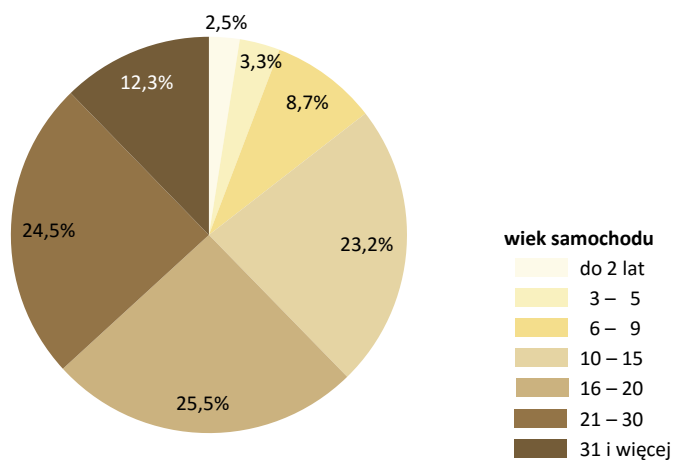
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni według województw w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Samochody osobowe zarejestrowane w latach 2010–2015 Stan w dniu 31 XII

Struktura samochodów osobowych zarejestrowanych według wieku w 2015 r.

7. Edukacja i wychowanie

Znaczenie zagadnień związanych z edukacją wynika z jednej strony z potrzeb nowoczesnego rynku pracy, z drugiej zaś z oczekiwań współczesnego społeczeństwa. Efektywny system edukacji powinien być spójny zarówno z kierunkami rozwoju gospodarczego, jak również z potrzebami społecznymi w tym zakresie. Korzyści płynące z wysokiego poziomu wykształcenia społeczeństwa znajdują swoje odbicie zarówno w sferze społecznej jak i gospodarczej.

Zachodzące zmiany demograficzne stanowią wyzwanie dla systemu edukacyjnego. W perspektywie kolejnych lat przewiduje się spadek liczby ludności w najmłodszych grupach wiekowych i wzrost liczby osób starszych. Jak wynika z prognozy GUS w 2035 roku w województwie warmińsko-mazurskim w porównaniu z rokiem 2015 liczba dzieci w wieku 0–2 lata zmniejszy się z 40,3 tys. do 30,7 tys. (o 24,0%), dzieci w wieku 3–6 lat z 61,2 tys. do 43,1 tys. (o 30,3%), a w grupie 7–18 z 181,3 tys. do 145,4 tys. (o 19,8%). Liczba młodzieży w wieku 19–24 lata obniży się z 115,3 tys. do 80,9 tys. (o 29,8%). Zmniejszanie się liczby uczniów i studentów będzie miało bezpośredni wpływ na sytuację szkół.

Pierwszym etapem kształcenia w systemie oświaty w Polsce jest wychowanie przedszkolne. Realizowane jest ono w placówkach wychowania przedszkolnego, obejmujących przedszkola oraz oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, a od roku szkolnego 2008/2009 w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych.

W 2015 r. liczba dzieci w wieku 3–5 lat w województwie w porównaniu z 2013 r. zmniejszyła się o 8,4% i wyniosła 45,1 tys. Liczba placówek przedszkolnych według stanu z 30 IX 2015 r. wyniosła 765, było to o 0,8% mniej niż w 2013 r. Od roku szkolnego 2009/2010 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. W roku szkolnym

2014/2015 obowiązek szkolny został nałożony na 6-letnie dzieci urodzone w I połowie 2008 roku. W roku szkolnym 2015/2016 obowiązkowo poszły do szkoły dzieci urodzone w II połowie 2008 r. oraz wszystkie 6-latki urodzone w roku 2009. W związku z tą zmianą dzieci 6-letnie rozpoczęły naukę w szkołach podstawowych i w roku szkolnym 2015/2016 w ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 37,9 tys. dzieci, tj. o 15,1% mniej w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym zwiększył się z 64,7% do 74,8% w 2015 r. Wśród placówek wychowania przedszkolnego najliczniejszą grupę stanowiły oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych – 356 i przedszkola – 349. Większość (75%) przedszkoli zlokalizowana była w mieście, natomiast na wsi przeważały oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Łączna liczba miejsc, którą w końcu września 2015 r. dysponowały przedszkola, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego wyniosła 34,0 tys., z miejsc tych skorzystało 29,3 tys. dzieci, co oznaczało ich blisko 90% wykorzystanie.

W roku szkolnym 2015/2016 działało 14 specjalnych placówek wychowania przedszkolnego, do których uczęszczało 261 dzieci. Dzieci niepełnosprawne uczęszczające do tych placówek stanowiły 0,7% wszystkich przedszkolaków.

Kolejne etapy kształcenia są realizowane w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. W 2015 r. liczba dzieci uczących się w szkołach podstawowych wyniosła 93,3 tys. (w 2013 r. 83,6 tys.), a w szkołach gimnazjalnych 42,0 tys. (w 2013 r. 44,4 tys.). Do szkół ponadgimnazjalnych uczęszczało 46,1 tys. uczniów (w 2013 r. 49,4 tys.).

W omawianym okresie zwiększyła się zarówno liczba szkół podstawowych, jak i uczących się w nich dzieci. Według stanu z 30 IX 2015 r. w ogólnej liczbie 536 szkół 6,9% stanowiły szkoły specjalne, do których uczęszczało 1,3% ogółu uczniów.

Biorąc pod uwagę warunki nauczania, warmińsko-mazurskie szkoły nie odbiegały od średniej krajowej. We wrześniu 2015 r. w województwie na 1 szkołę przypadało 175 uczniów, a w Polsce 183. Średnia wielkość oddziału wyniosła po 18 osób, a na jednego nauczyciela przypadało po 13 uczniów.

Liczba szkół zlokalizowanych na wsiach była prawie dwukrotnie większa niż w miastach przy odwrotnej relacji liczby uczniów, co miało wpływ na warunki nauczania (na wsi – 94 uczniów na 1 szkołę, w miastach 329). Oddział szkoły wiejskiej liczył 14 uczniów, wobec 21 uczniów w mieście.

W roku szkolnym 2015/2016 w porównaniu do stanu sprzed dwóch lat nieznacznie zwiększyła się liczba szkół gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży, natomiast liczba uczniów spadła o 5,5%. Wśród funkcjonujących 292 gimnazjów, do których uczęszczało 42,0 tys. uczniów, szkoły specjalne stanowiły 12,3% i uczęszczało do nich 2,5% wszystkich uczniów.

Podobnie jak w szkołach podstawowych, również w gimnazjach warunki nauczania nie odbiegały od przeciętnej w kraju. W województwie średnio na 1 gimnazjum i na 1 nauczyciela przypadało odpowiednio 144 i 11 uczniów, w Polsce natomiast 143 i 11 uczniów. Szkoły znajdujące się na terenach wiejskich w województwie miały prawie dwukrotnie mniejszą liczbę dzieci na szkołę niż gimnazja miejskie. W szkołach wiejskich mniejsza była również liczebność oddziałów i wyniosła 19 uczniów, wobec 22 w miastach.

W roku szkolnym 2015/2016 dowożeniem do szkół podstawowych i gimnazjów (nie uwzględniając szkół specjalnych) objętych było prawie 26% uczniów (z dojazdów do szkół podstawowych korzystało 20,1% uczniów, a do szkół gimnazjalnych 56,0% uczniów). Spośród ogólnej liczby dojeżdżających ponad 54% dzieci i młodzieży mieszkało w odległości powyżej 5 km od szkoły.

Z początkiem września 2015 r. na obszarze województwa absolwenci szkół gimnazjalnych mogli kontynuować naukę w 271 szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży (łącznie ze szkołami specjalnymi). Większość młodzieży – 37,6 tys.

(81,4%) uczęszczała do szkół dających możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym dalszego kształcenia się w szkołach wyższych.

Najbardziej popularne wśród młodzieży były technika, dające możliwość nabycia kwalifikacji zawodowych oraz zdobycia zawodu, szkoły te skupiły 19,2 tys. uczniów (41,6%). Niewiele mniejszym zainteresowaniem – 18,0 tys. uczniów (39,0%) cieszyły się licea ogólnokształcące. Nie słabło zainteresowanie zasadniczymi szkołami zawodowymi, w których najważniejszym celem jest wykształcenie umiejętności przydatnych do pracy w określonym zawodzie. W szkołach tych uczyło się 8,1 tys. uczniów.

Młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zapewniono możliwość edukacji w 46 ponadgimnazjalnych szkołach specjalnych, w tym w 25 przysposabiających do pracy. Ogółem do szkół specjalnych uczęszczało 1,1 tys. (2,2%) ogółu uczniów.

Warunki nauczania w szkołach ponadgimnazjalnych były zróżnicowane, najwięcej uczniów na 1 szkołę przypadało w technikach (249 osób), a na 1 oddział w liceach ogólnokształcących (26 osób).

Wraz ze zmniejszaniem się liczby uczniów malała również liczba absolwentów na wszystkich poziomach nauczania. W końcu czerwca 2014 r. szkoły podstawowe ukończyło 13,7 tys. absolwentów (o 1,2% mniej absolwentów niż w czerwcu 2013 r.). Gimnazja ukończyło 13,7 tys. uczniów (o 4,0% mniej niż w 2013 r.), a szkoły ponadgimnazjalne opuściło 13,2 tys. absolwentów (o 0,1% mniej).

Liczba młodzieży decydującej się na zdawanie egzaminu maturalnego w 2014 r. zmniejszyła się o 3,8 p. proc. w stosunku do 2013 r. i wyniosła 55,2% ogółu absolwentów. Wśród absolwentów przystępujących do egzaminu dojrzałości ich zdawalność zwiększyła się z 77,8% w 2013 r. do 78,7% w 2014 r. Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wzrosła (66,7%, wobec 74,6%), natomiast zdawalność egzaminów dyplomowych w 2014 r. wyniosła 100% wobec 88,8% w 2013 r.

Szkoły policealne zgodnie z ustawą o systemie oświaty należą do szkół ponadgimnazjalnych, jednak ze względu na fakt, że stanowią wyższy szczebel kształcenia prezentowane są osobno. Swoją ofertę edukacyjną kierują do absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, szczególnie dla liceów ogólnokształcących, umożliwiając osobom mającym wykształcenie średnie ogólne zdobycie kwalifikacji zawodowych.

Liczba szkół policealnych w województwie od kilku lat zmniejsza się. W roku szkolnym 2015/2016 w 78 placówkach uczyło się 8,6 tys. uczniów, tj. o 13,5% mniej niż w roku 2013/2014. Około 90% słuchaczy uczęszczała do szkół dla dorosłych. Liczba absolwentów szkół policealnych w analizowanym okresie zmniejszyła się o 20,4%.

Placówki edukacyjne w województwie oferowały uczniom różnego rodzaju pomoc stypendialną. W końcu czerwca 2015 r. stypendia otrzymało łącznie 8,6 tys. (4,7%) uczniów szkół dla dzieci i młodzieży oraz policealnych. Z ogólnej liczby wypłaconych stypendiów 17,7% stanowiły stypendia szkolne, a 73,4% stypendia za wyniki w nauce i za osiągnięcia sportowe. W szkołach podstawowych wypłacono 63,6% stypendiów szkolnych, a 18,7% w szkołach gimnazjalnych.

W celu zwiększenia dostępności do wybranych szkół, dzieciom i młodzieży zapewniono możliwość korzystania z internatów i burs. W 2015 r. z 4,7 tys. miejsc w internatach i bursach korzystało 3,9 tys. uczniów. W badanym okresie nastąpiło nieznaczne zmniejszenie się liczby (o 2,7%) korzystających, a wzrost liczby miejsc (o 3,7%). Przybyła 1 placówka.

Coraz ważniejszym elementem edukacji w systemie kształcenia jest nauka języków obcych, a postępujący rozwój dziedzin życia społecznego i gospodarczego oraz możliwość efektywnego funkcjonowania na rynku pracy stawia coraz większe wymagania w tej dziedzinie. Od roku szkolnego 2009/2010 obowiązkowa nauka języka obcego zaczęła się już od początku szkoły podstawowej. Wśród nauczanych obowiązkowo języków obcych w całym systemie szkół dla dzieci i młodzieży

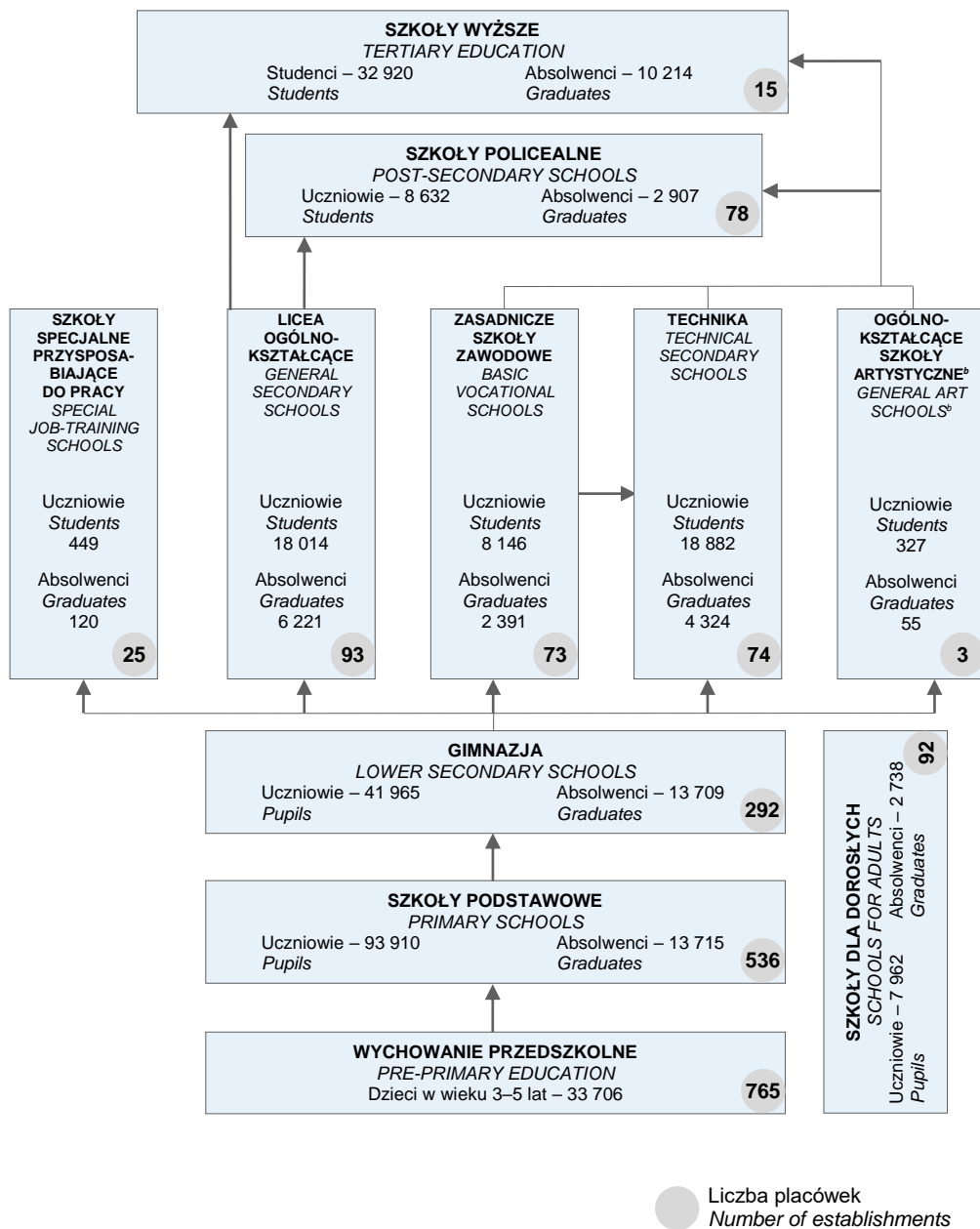
dominował język angielski i niemiecki. W roku szkolnym 2015/2016 języka angielskiego uczyło się 94,1 % ogółu uczniów, a niemieckiego 34,9%.

W badanym okresie nieznacznie wzrósł odsetek dzieci uczących się języka angielskiego, natomiast spadł odsetek uczących się niemieckiego i rosyjskiego. Podobną tendencję zaobserwowano w szkolnictwie podstawowym i ponadgimnazjalnym, z tą różnicą, że w ponadgimnazjalnych odsetek uczących się języka rosyjskiego pozostał na tym samym poziomie. W gimnazjach wzrósł udział dzieci uczących się wymienionych języków.

Coraz większe zróżnicowanie potrzeb rynku pracy wpływa znacząco również na ofertę nauczania w szkolnictwie wyższym. Rozszerzanie oferty edukacyjnej ma na celu umożliwienie jak największej liczbie ludności podniesienia poziomu wykształcenia. W roku akademickim 2015/2016 w 15 szkołach wyższych działających w województwie studiowało 32,9 tys. studentów, w tym 23,1 tys. (70,2%) w systemie stacjonarnym. W porównaniu z końcem listopada 2013 r. liczba studentów zmniejszyła się o 16,4%. Zdecydowana większość studentów – 76,4% kształciła się na dwóch uczelniach państwowych. W największej uczelni województwa Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w roku akademickim 2015/2016 studiowało 69,8% ogółu studiujących. Drugą co do wielkości uczelnią była Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu, którą wybrało 6,6% studiujących.

W porównaniu z innymi województwami, warmińsko-mazurskie plasowało się na 14 miejscu zarówno pod względem liczby studiujących w przeliczeniu na 10 tys. ludności jak i w przeliczeniu na 10 tys. ludności będącej w wieku 19–24 lata. Mniejszą liczbę studentów zanotowano jedynie w województwie świętokrzyskim i lubuskim. W 2014 r. w województwie szkoły wyższe ukończyło ogółem 10,2 tys. absolwentów, tj. o 10,9% więcej w 2013 r.

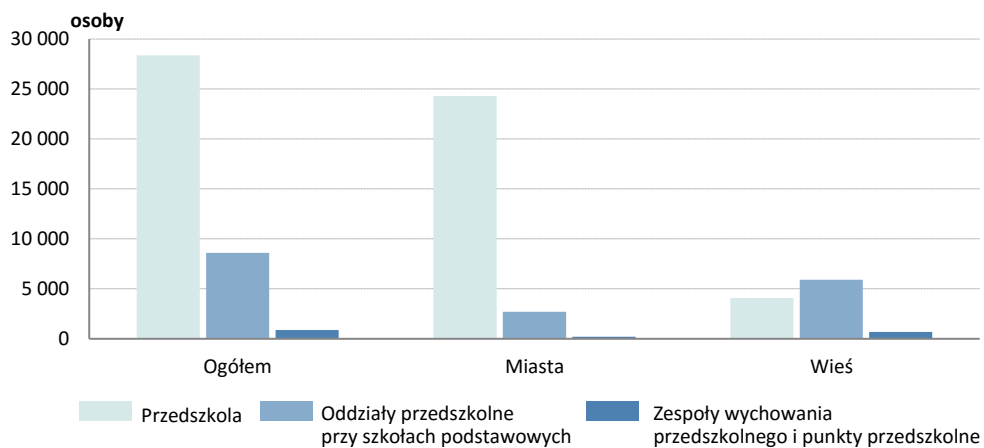
Do dyspozycji studentów według stanu z 31 XI 2015 r. było 14 domów studenckich. Miejsca w domach studenckich były wykorzystane w nieco ponad 80%.

Edukacja^a według szczebli kształcenia w roku szkolnym 2015/2016

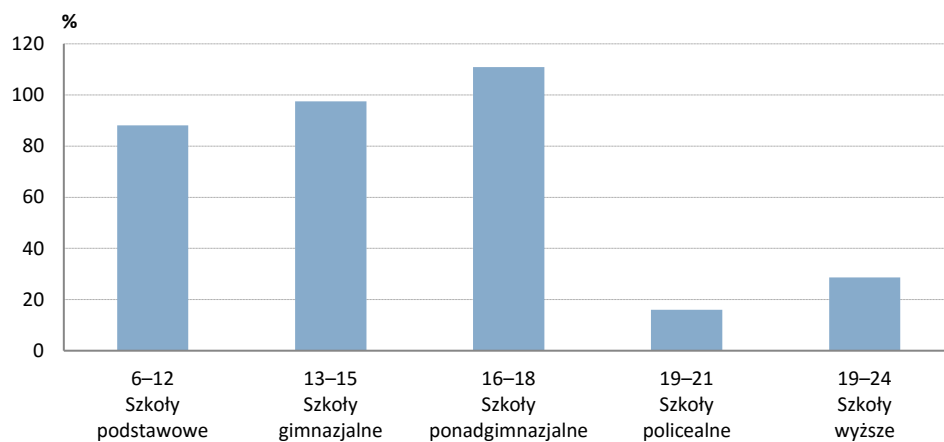
^a Stan na początku roku szkolnego; łącznie ze szkołami specjalnymi. Absolwenci z roku szkolnego 2014/2015.

^b Dające uprawnienia zawodowe.

Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2015/2016

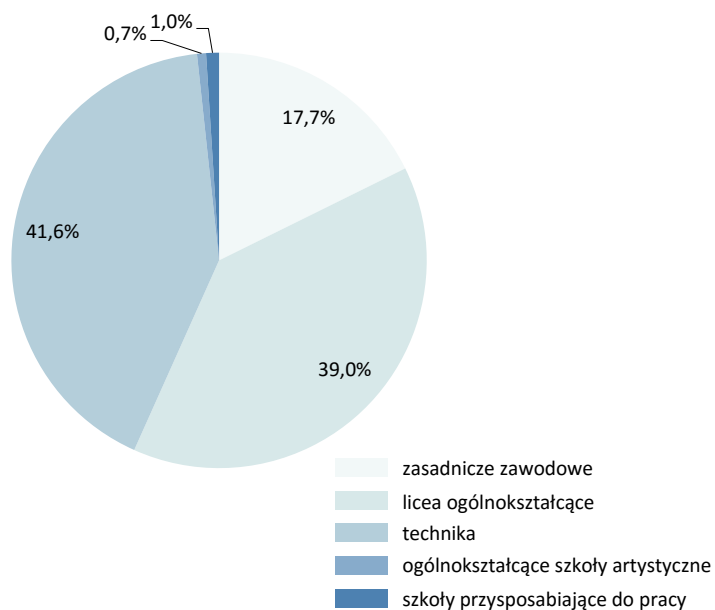

Współczynnik skolaryzacji brutto według typu szkół w roku szkolnym 2015/2016

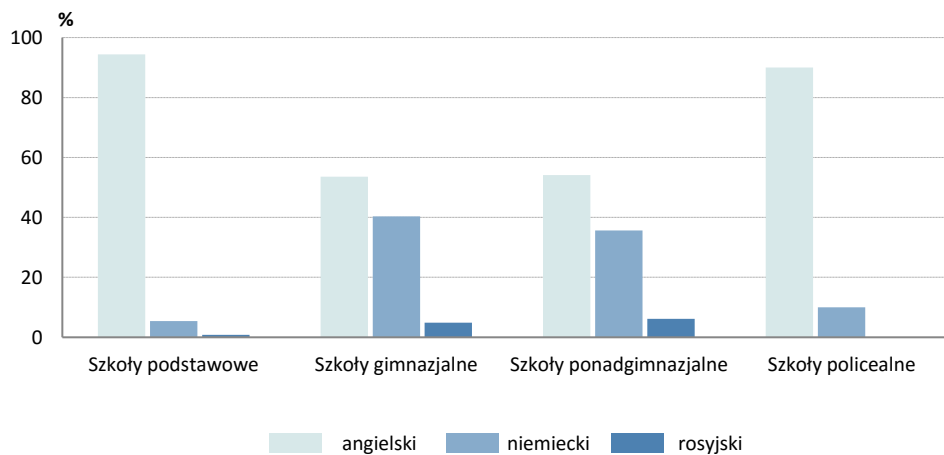

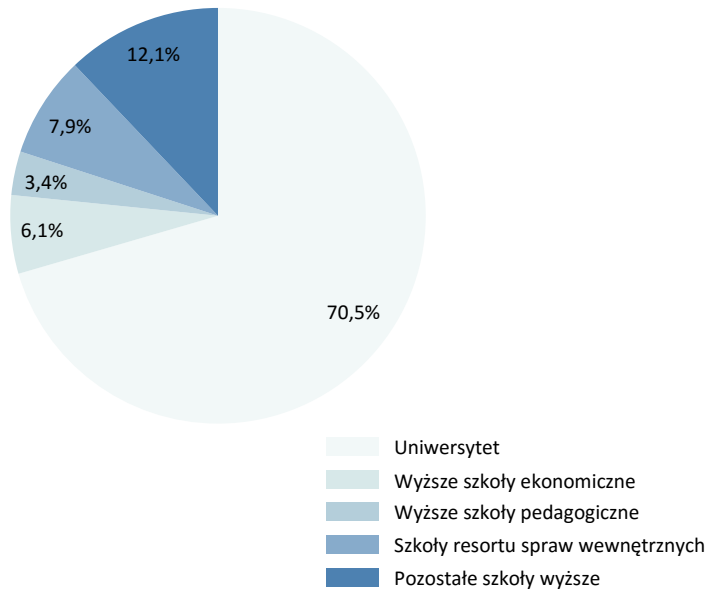
Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży według typów szkół w roku szkolnym 2015/2016

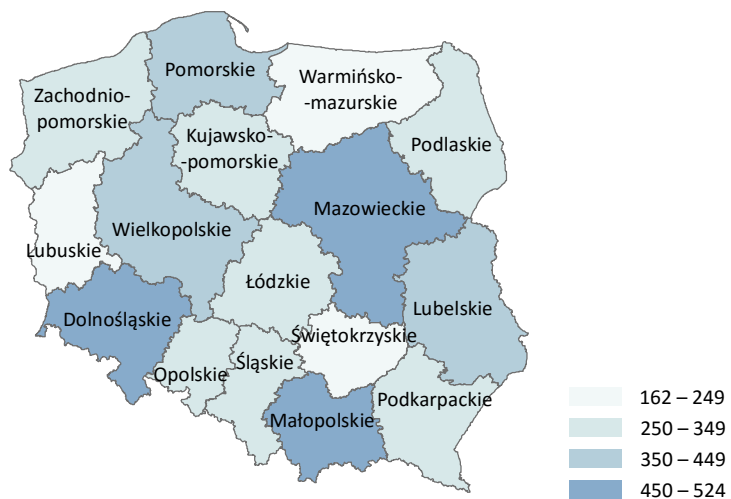
Nauczanie języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2015/2016

Studenci według rodzajów szkół wyższych w roku akademickim 2015/2016

Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności według województw w roku akademickim 2015/2016

8. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Dostępność odpowiedniej jakości usług medycznych jest jednym z czynników, które w znacznym stopniu wpływają na ocenę warunków życia ludności.

Podstawowym wskaźnikiem charakteryzującym zasoby służby zdrowia jest liczba pracowników medycznych służby zdrowia w przeliczeniu na liczbę ludności. W 2015 r. liczba zarejestrowanych pracowników medycznych uprawnionych do wykonywania zawodu w województwie w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosiła 26 lekarzy, 7 dentystów, 67 pielęgniarek i 5 farmaceutów. Wszystkie te wskaźniki były znacznie niższe od przeciętnych w kraju.

Wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w sektorze opieki zdrowotnej najliczniejszą grupę w 2015 r. stanowili specjaliści medycyny rodzinnej, chorób wewnętrznych, położnictwa i ginekologii, anestezjologii i intensywnej terapii oraz chirurgii ogólnej.

Stacjonarna opieka zdrowotna świadczona jest przede wszystkim w szpitalach. Na terenie województwa na koniec 2015 r. łącznie z placówkami MON i MSW funkcjonowały 43 szpitale ogólne, w których w ciągu roku poddano leczeniu 288,0 tys. osób (bez międzyoddziałowego ruchu chorych), było to 3,7% ogółem leczonych w Polsce. Na 1 łóżko przypadało 43 leczonych, czyli tyle samo co przed dwoma laty, wobec 42 w kraju. W porównaniu z pozostałymi województwami w kraju, w warmińsko-mazurskim w 2015 r. na 1 łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 216 osób, wobec 206 w kraju, co plasowało województwo na 6 miejscu.

Z ogólnej liczby 6,7 tys. łóżek szpitalnych najwięcej przypadało na oddziały chorób wewnętrznych (17,0%), następnie na oddziały chirurgii ogólnej (12,1%) oraz ginekologiczno-położnicze (11,4%) oraz rehabilitacyjne (9,3%).

Stacjonarna opieka zdrowotna poza szpitalami ogólnymi prowadzona była w 2015 r. w 14 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 5 pielęgniacyjno-opiekuńczych oraz w 3 hospicjach. Placówki te posiadały łącznie 0,8 tys. łóżek i udzieliły świadczeń 2,8 tys. osób.

W województwie w 2015 r. w ramach zakładów stacjonarnej opieki psychiatrycznej funkcjonowały m.in. 3 szpitale psychiatryczne, które dysponowały 0,7 tys. łóżek i przyjęły 8,3 tys. pacjentów, w 2013 r. liczba łóżek i leczonych pacjentów była na zbliżonym samym poziomie.

W lecznictwie uzdrowiskowym funkcjonowało umiejscowione w Gołdapi sanatorium oraz szpital. Liczba łóżek w sanatorium i szpitalu wyniosła 480 i nie zmieniła się w stosunku do stanu z 2013 r. Liczba osób korzystających z leczenia uzdrowiskowego wyniosła w 2015 r. 6,3 tys. i w tym okresie zwiększyła się o 7,9%.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia skierowane do osób, które nie wymagają leczenia w warunkach całodobowych lub całodziennych. Na przestrzeni omawianych trzech lat liczba przychodni wzrosła z 810 do 831. Zmniejszyła się natomiast z 389 do 355 liczba praktyk lekarskich, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami.

W 2015 r. udzielono 10 947,0 tys. porad, było to o 231,2 tys. więcej niż w 2013 r. W ogólnej liczbie porad 89,3% stanowiły porady lekarskie, a 10,7% stomatologiczne. Na 1 mieszkańca województwa warmińsko-mazurskiego w 2015 r. udzielono 7,4 porady.

Zadania jednostek pomocy doraźnej związane są z podejmowaniem medycznych działań ratowniczych wobec osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. W 2015 r. szybką pomoc medyczną w razie wypadku lub nagłego zachorowania świadczyło 91 jednostek systemu ratownictwa medycznego, w skład których wchodziło 79 zespołów ratownictwa medycznego (w tym 29 zespołów specjalistycznych), 1 lotnicze pogotowie ratunkowe i 10 szpitalnych oddziałów ratunkowych. Liczba zrealizowanych wyjazdów na miejsce zdarzenia w ciągu 2015 r. wyniosła 132,1 tys. (w 2013 r. 119,9 tys. wyjazdów). Liczba osób, którym w 2015 r. udzielono świadczenia zdrowotnego wyniosła 132,1 tys. i wzrosła o 10,0% w porównaniu do 2013 r. Najczęściej miejscem docelowym wyjazdu był dom pacjenta – 70,9% wyjazdów ogółem, najczęściej także w domu udzielano pacjentom pomocy (70,6%).

Intensywność wykorzystania infrastruktury i kadry medycznej związana jest m.in. ze stanem zdrowia ludności. W ocenach stanu zdrowia społeczeństwa

zasadniczą rolę pełnią informacje dotyczące zapadalności na choroby. Do analizy zachorowań na niektóre choroby zakaźne posłużyły dane Państwowego Zakładu Higieny oraz Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc i Instytutu Wenerologii Akademii Medycznej w Warszawie.

Wśród mieszkańców województwa, jak i kraju, najczęściej występującą chorobą zakaźną była grypa. W 2015 r. wskaźnik zachorowań (łącznie z podejrzeniami zachorowań) na 100 tys. ludności osiągnął w województwie poziom 3 223, był on trzykrotnie niższy niż w kraju (9 995). W porównaniu z 2013 r. liczba zachorowań i podejrzeń zachorowań na gripę zmniejszyła się o 8,4%.

Dostępność leków i porad farmaceutycznych zależy od gęstości sieci aptek i liczby farmaceutów. W okresie 2013–2015 liczba aptek ogólnodostępnych i punktów aptecznych wzrosła z 446 do 456. W rezultacie liczba ludności przypadająca na aptekę obniżyła się z 3 608 w 2013 r. do 3 503 w 2015 r. Wzrosła z 661 w 2013 r. do 673 w 2015 r. liczba farmaceutów pracujących w aptekach i punktach aptecznych.

Żłobki są kolejną grupą placówek zaliczanych do systemu opieki zdrowotnej. Ich zadania związane są z działaniami profilaktycznymi i opieką nad dziećmi do lat 3. Od 2012 r. obok żłobków i oddziałów żłobkowych rozpoczęły także swoją działalność kluby dziecięce.

W związku z tymi zmianami od 2013 r. łączna liczba placówek wzrosła z 36 do 58 (w tym 9 klubów dziecięcych). W końcu 2015 r. w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych przebywało 1,7 tys. dzieci, o 26,4% więcej niż w 2013 r. Na każde 1 000 dzieci w wieku do 3 lat w 2015 r. do placówek tych uczęszczało 58 maluchów, wobec 36 w 2013 r.

Od stycznia 2012 r. opieka zastępcza nad dzieckiem (ustawowo – piecza zastępcza) dzieli się na rodzinną i instytucjonalną. Do tej pory występowały rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze. W skład rodzinnej pieczy zastępczej wchodzi, poza rodzinami zastępczymi, również rodzinne domy dziecka. W skład pieczy instytucjonalnej, poza placówkami opiekuńczo-wychowawczymi wchodzi też ośrodki preadopcyjne i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.

W 2015 r. z funkcjonujących w województwie 63 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży (w 2013 r. 49) korzystało 1,0 tys. wychowanków (o 1,4% mniej niż w 2013 r.). Z pomocy 78 placówek (w 2013 r. 61) wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży korzystało w ciągu 2015 r. 3,0 tys. osób. (w 2013 r. 2,7 tys. osób). W 2015 r. w 26 rodzinnych domach dziecka, które wchodziły w skład rodzinnej pieczy zastępczej zapewniono opiekę 167 dzieciom (w 2013 r. funkcjonowało 19 domów ze 126 dziećmi). W województwie na 1 dom przypadało 6 dzieci wobec 7 dzieci w kraju.

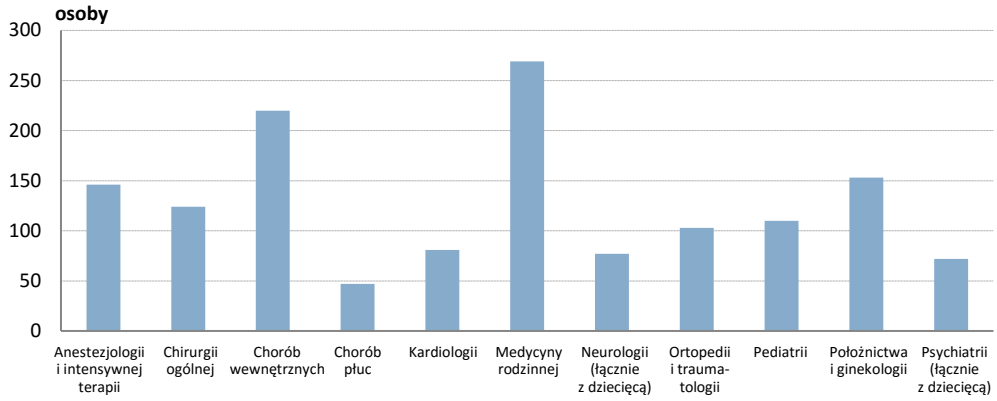
W 2015 r. w warmińsko-mazurskim funkcjonowało 80 placówek stacjonarnej pomocy społecznej (z filiami), było to o 8 więcej niż w 2013 r. Liczba miejsc w tych placówkach wzrosła w tym okresie z 4,8 tys. do 5,0 tys. Wśród pensjonariuszy najliczniejszą grupę stanowiły osoby przewlekłe psychicznie chore oraz osoby niepełnosprawne intelektualnie (po około 1,1 tys.), a ich udział wniósł odpowiednio 24,0% i 22,4% wszystkich mieszkających w placówkach.

Obok stacjonarnych form pomocy społecznej osobom spełniającym określone kryteria oferowana jest pomoc, która polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. W 2015 r. rzeczywista liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze świadczeń tego typu to 112,8 tys. osób (w 2013 r. 127,2 tys.). Liczba korzystających w okresie 2013–2015 w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszyła się z 878 do 782. Nadal jednak w porównaniu z innymi województwami wskaźnik ten był najwyższy.

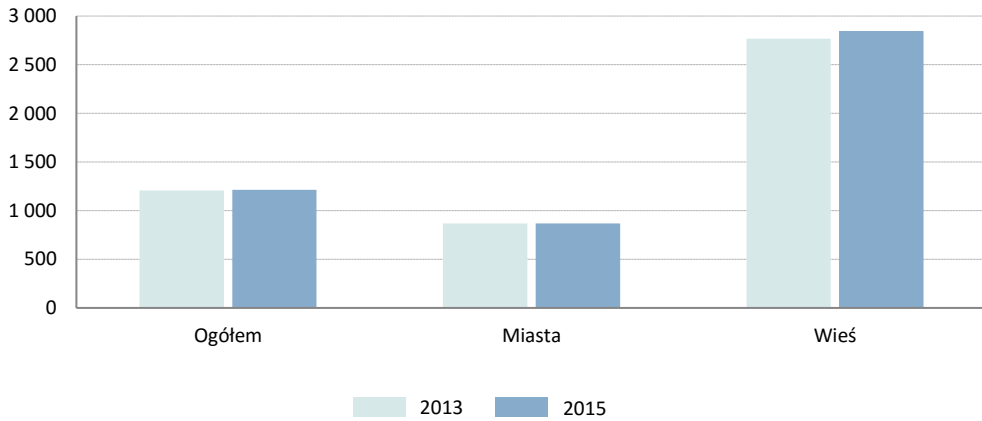
Wartość udzielonych w 2015 r. świadczeń społecznych wyniosła 233,8 mln zł (w 2013 r. 239,3 mln zł). Z zasiłków celowych skorzystało w 2015 r. 47,5 tys. osób, a zasiłki okresowe otrzymało 37,8 tys. osób. Pomoc niepieniężna w postaci posiłku trafiła do 49,5 tys. korzystających. Usługami opiekuńczymi objęto 8% (4,9 tys.) korzystających, natomiast schronienie zapewniono dla niespełna 2% (1,9 tys.) osób.

Pomoc pieniężna świadczona w 2015 r. stanowiła 74,5% wypłaconej kwoty ogółem. W strukturze wydatków w ramach pomocy pieniężnej zasiłki okresowe stanowiły 45,6%, a zasiłki stałe 33,7%. Wśród niepieniężnych form pomocy społecznej większość środków (45,9%) przeznaczono na posiłki.

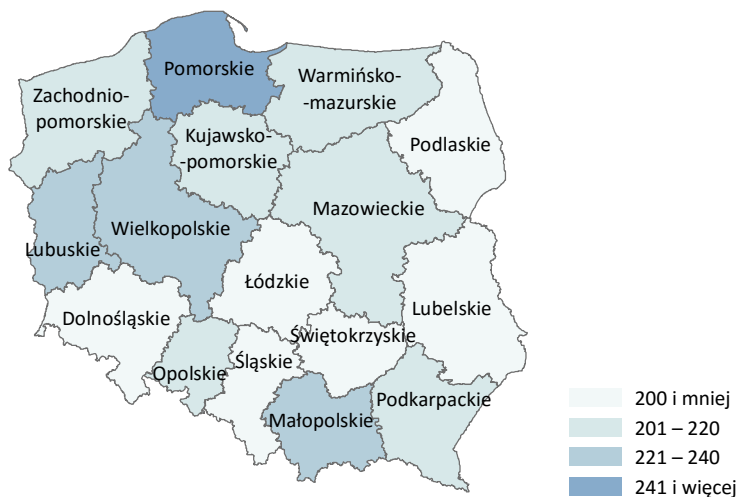
Lekarze specjaliści pracujący w zakładach opieki zdrowotnej według głównego miejsca pracy w 2015 r.

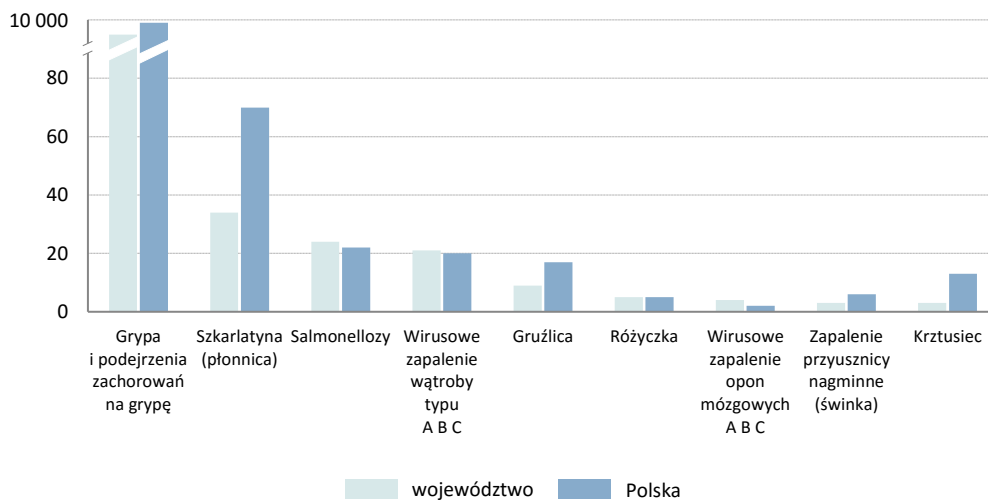
Ludność na 1 zakład ambulatoryjnej opieki zdrowotnej

Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych według województw w 2015 r.

Zachorowania na niektóre choroby zakaźne i zatrucia na 100 tys. ludności w 2015 r.

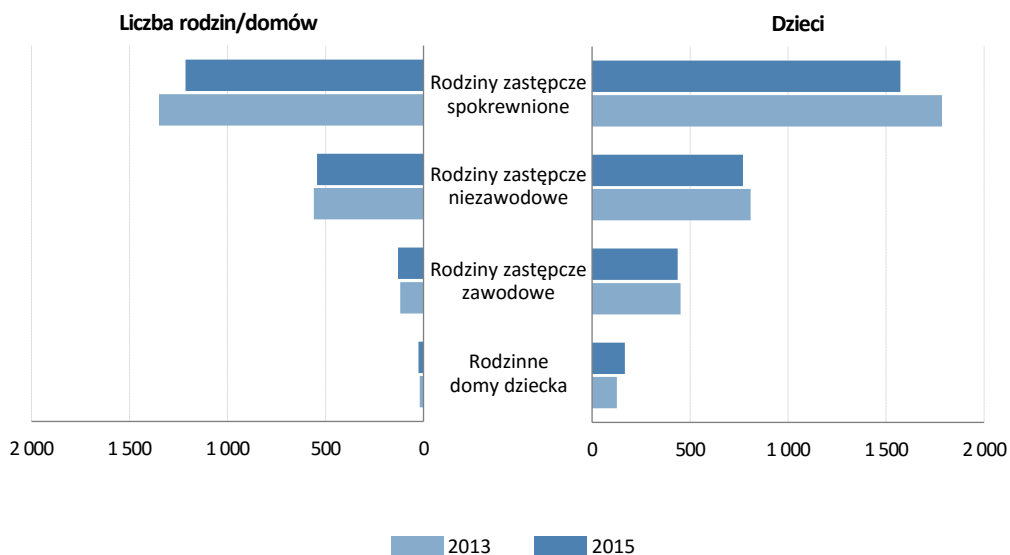

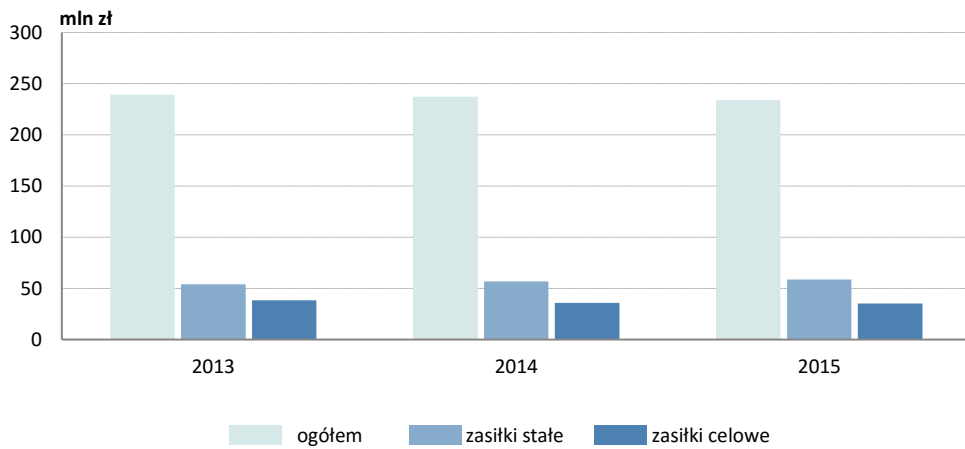
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną według powiatów w 2015 r.

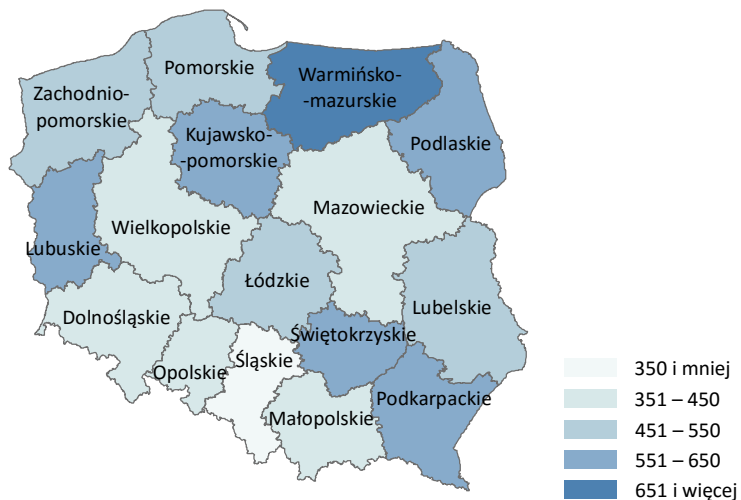
Rodzinna piecza zastępcza

Wartość udzielonych świadczeń pomocy społecznej w latach 2013–2015

Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności według województw w 2015 r.

9. Sport i wypoczynek

Walory przyrodniczo-krajoznawcze województwa warmińsko-mazurskiego pozwalają na organizowanie różnorodnych form wypoczynku. Mieszkańcy województwa mogą korzystać z wytyczonych szlaków nizinnych oraz rowerowych, które pozwalają dotrzeć do najciekawszych zakątków regionu. Ponadto mają możliwość uczestniczenia w licznych wycieczkach. W województwie znajdują się największe jeziora w kraju: Śniardwy i Mamry, a także najdłuższe polskie jezioro – Jeziorak. Jeziora połączone są kanałami i rzekami, tworząc wielokilometrowy system szlaków wodnych stanowiąc tereny sprzyjające uprawianiu sportów wodnych – żeglarstwa, windsurfingu, kajakarstwa, wędkowania oraz nurkowania.

W 2014 r. osoby uprawiające sport mogły skorzystać z usług 538 klubów sportowych, których liczba od 2012 r. zmniejszyła się o 0,6%. Wśród osób ćwiczących w klubach 73,6% stanowili mężczyźni, 74,2% to osoby w wieku do 18 lat. Pod względem liczby osób ćwiczących w klubach sportowych przypadających na 1 000 mieszkańców, województwo warmińsko-mazurskie zajmowało 10 lokatę w kraju (23 osoby, w kraju 24 osoby). Najwyższy wskaźnik zanotowano w województwie podkarpackim (34), małopolskim (31), najniższy – w województwie świętokrzyskim (16) i pomorskim (18).

Liczba ćwiczących w klubach sportowych na 10 tys. ludności w powiatach województwa najwyższa była w 2014 r. w powiecie iławskim, etckim, gołdapskim i w mieście Elblągu, a najniższa w bartoszyckim, braniewskim, olsztyńskim i węgorzewskim.

Największą popularnością wśród ćwiczących w województwie cieszyły się gry zespołowe, przede wszystkim piłka nożna i siatkowa. Duża liczba osób trenowała również tenis stołowy, koszykówkę oraz lekkoatletykę. Wśród sportów wodnych najczęściej wybierane było pływanie oraz żeglarstwo, a spośród sportów walki – karate i judo.

Województwo warmińsko-mazurskie to również region bogaty w zabytki, miejsca historyczne i muzea utrwalające przeszłość i kulturę regionu. Działalność muzealną w województwie w 2015 r. prowadziły 33 placówki, tj. o 4 więcej niż w 2013 r. Liczba zwiedzających muzea w 2015 r. wyniosła 700,9 tys. i zwiększyła się w tym okresie o 4,1%. W 2015 r. muzea zorganizowały 135 wystaw czasowych (o 4,3% mniej niż w 2013 r.). Liczba wystaw stałych w porównaniu do 2013 r.

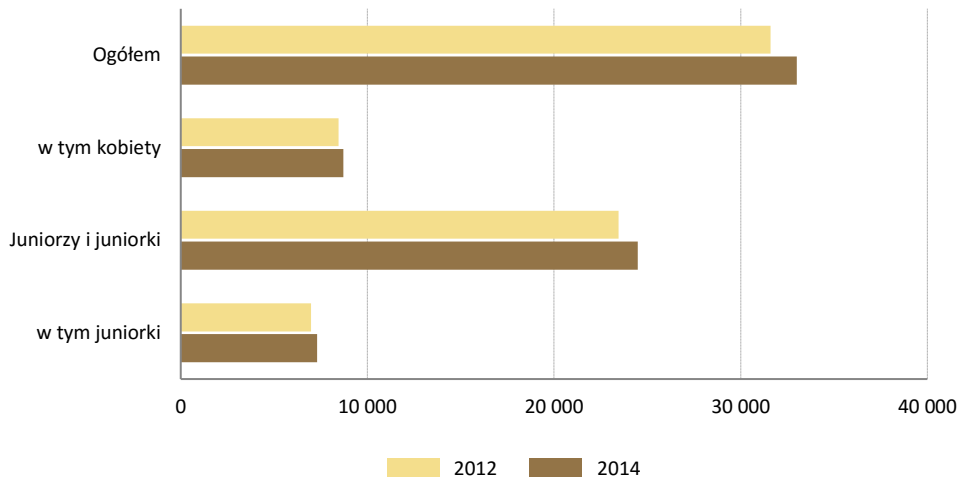
zwiększyła się o blisko 60% (113 w ciągu 2015 r.). Wśród zwiedzających dominującą grupą była młodzież szkolna (125,2 tys. osób), jednak jej udział zmniejszył z 20,7% w 2013 r. do 17,9% w 2015 r. Działalność wystawienniczą na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oprócz muzeów prowadziło 8 galerii (o 4 mniej niż w 2013 r.). Liczba zwiedzających zmniejszyła się o 31,4% i wyniosła 156,5 tys. osób.

Nieodłącznym elementem życia kulturalnego jest działalność teatrów i instytucji muzycznych. W końcu 2015 r. w województwie warmińsko-mazurskim, podobnie jak przed dwoma laty, działało 5 placówek tego typu, które dysponowały 1,9 tys. miejsc, tj. o 9,2% więcej niż w 2013 r. Liczba ludności przypadającej na 1 miejsce zmniejszyła się z 829 osób do 755. W 2015 r. odbyło się 2,0 tys. przedstawień, tj. o 7,0% mniej niż dwa lata wcześniej. Liczba widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1 000 ludności zmniejszyła się ze 199 osób do 197. W rankingu województw warmińsko-mazurskie zajęło 11 miejsce.

W okresie 2013–2015 pomimo zmniejszenia się liczby obiektów kinowych z 21 do 18 placówek liczba seansów zwiększyła się z 33,9 tys. do 45,8 tys. (o 1/3). W tym okresie zwiększył się także wskaźnik pokazujący relację liczby widzów na 1 000 ludności z 624 osób do 757. W skali kraju był on jednym z niższych, plasując województwo na 13 miejscu.

Jedną z często wybieranych form odpoczynku jest czytanie książek i czasopism. Rozwój nowoczesnych form udostępniania informacji oraz powstawanie bibliotek internetowych powoduje jednak spadek zainteresowania czytelnictwem w tradycyjnej formie. Liczba placówek bibliotecznych w omawianym okresie wzrosła nieznacznie z 302 do 304, co wpłynęło na niewielkie zmniejszenie się liczby ludności na 1 placówkę z 3 495 osób do 3 333. W końcu 2015 r. placówki biblioteczne dysponowały 4 427,2 tys. księgozbioru, tj. o 6,1% mniej niż w końcu 2013 r. Liczba wypożyczeń księgozbioru w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców zmniejszyła się o 136 i wyniosła w 2015 r. 2 839 (w kraju 2 924). W skali kraju województwo zajęło 9 lokatę. Przy malejącej liczbie ludności przypadającej na 1 placówkę, w analizowanym okresie zaobserwowano regularny spadek liczby zarejestrowanych czytelników. W 2015 roku liczba osób korzystających z zasobów bibliotecznych wynosiła 207,4 tys. i była o 3,2% niższa niż w roku 2013. W okresie 2013–2015 obniżył się także wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika z 20,1 woluminów do 19,7. Taki poziom czytelnictwa stawiał województwo na 5 pozycji w Polsce.

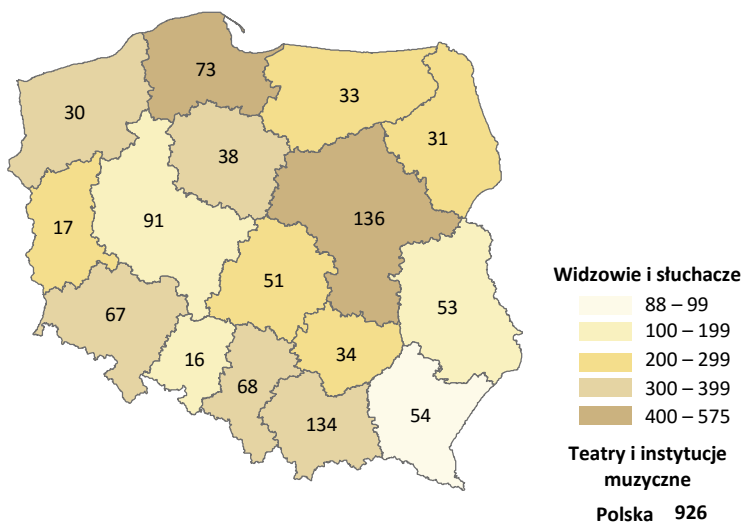
Ćwiczący w klubach sportowych

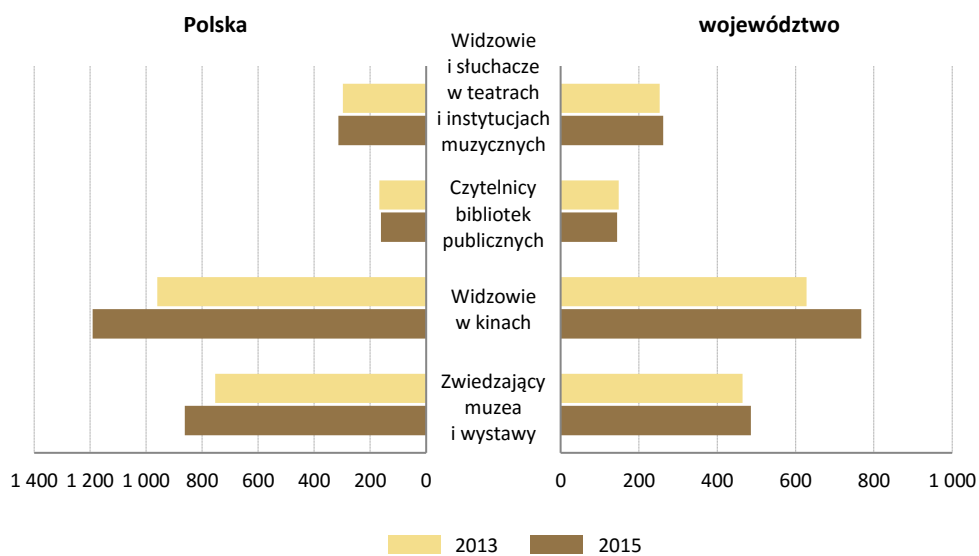
Ćwiczący w klubach sportowych na 10 tys. ludności według powiatów w 2014 r.

Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 000 ludności według województw w 2015 r.

Wybrane wskaźniki dotyczące kultury na 1 000 ludności

10. Bezpieczeństwo publiczne

Jedną z podstawowych potrzeb człowieka jest potrzeba bezpieczeństwa. Zapewnienie bezpieczeństwa życia i zdrowia osób oraz ich mienia należy do elementarnych standardów określających warunki życia ludności.

Według danych Komendy Głównej Policji dotyczących przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2015 r. odnotowano 27,1 tys. przestępstw, tj. o 16,7% mniej niż w 2013 r. Wśród zarejestrowanych przestępstw w 2015 r. największą grupę stanowiły przestępstwa kryminalne (69,7%) i gospodarcze (14,8%). Dominującą kategorią przestępstw kryminalnych były kradzieże – nieco ponad 47%, wśród których blisko połowę stanowiły kradzieże z włamaniem. W latach 2013–2015 liczba przestępstw kryminalnych zmniejszyła się z 22,9 tys. do 18,9 tys. (o 17,4%), a przeważające wśród nich przestępstwa przeciwko mieniu zmniejszyły się o około 15%. Jednocześnie w badanym okresie odnotowano o 36,0% więcej przestępstw gospodarczych. Liczba przestępstw drogowych w 2015 r. wyniosła 3,1 tys. i w porównaniu z 2013 r. była mniejsza o 38,1%.

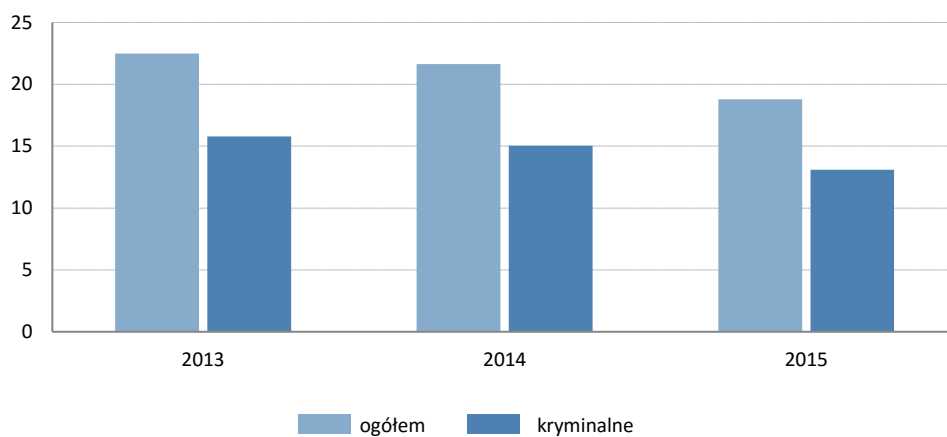
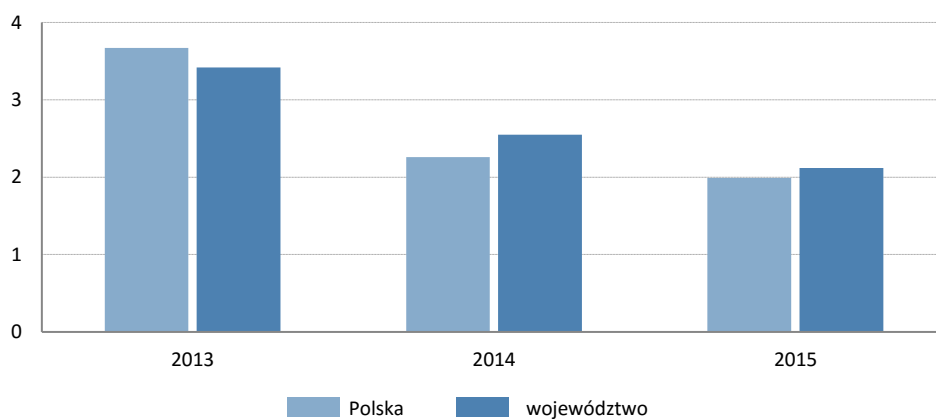
Zagrożenie przestępczością mierzone liczbą stwierdzonych przestępstw na 1 000 ludności w 2015 r. w warmińsko-mazurskim ukształtowało się na poziomie 19 przestępstw (5 lokata w kraju).

Skuteczność walki z przestępczością ma wpływ na poczucie bezpieczeństwa ludności. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w latach 2013–2015 obniżył się z poziomu 66,9% do 65,0% i był wyższy niż w kraju o 3 p. proc. Bardzo wysoka m.in. była wykrywalność zabójstw (100%), przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (99,0%) i przestępstw narkotykowych (93,7%). Największa wykrywalność sprawców przestępstw występowała w województwie świętokrzyskim (76,4%), podkarpackim (71,6%) oraz w lubuskim (71,2%), a najniższa w mazowieckim (53,8%) oraz łódzkim (58,8%).

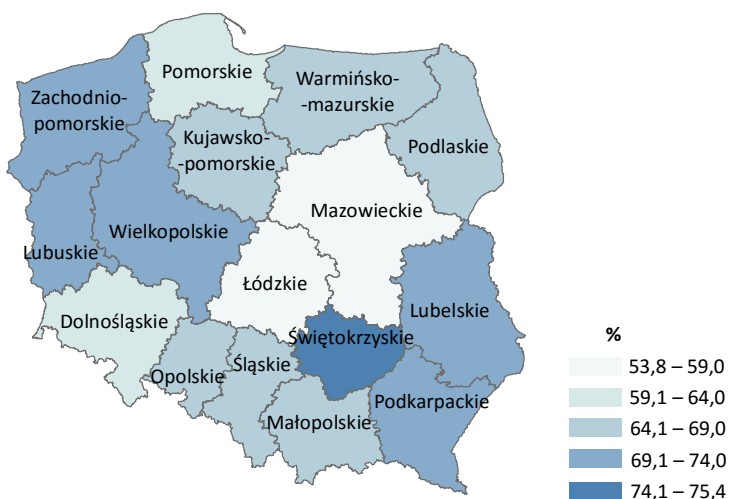
W powiatach województwa najwięcej przestępstw na 1 000 ludności stwierdzono w nidzickim – 27, w Elblągu i w Olsztynie – po 26 oraz w ostródzkim, braniewskim, ełckim i piskim – po 19, natomiast najmniej w kętrzyńskim (11) i mrągowskim (13). Najwyższa skuteczność walki z przestępczością występowała w powiatach: gołdapskim i nidzickim, gdzie wskaźnik wykrywalności przestępstw wynosił odpowiednio 87,0% i 84,2%.

Stan bezpieczeństwa publicznego obrazuje także sytuacja na drogach, która poprawiła się w stosunku do 2013 r. W 2015 r. zanotowano 1,5 tys. wypadków drogowych, tj. o 5,3% mniej niż przed dwoma laty. W wyniku wypadków w 2015 r. zginęło 140 osób, a 1 869 osób zostało rannych i było to w porównaniu do 2013 r. odpowiednio o 15 i 99 osób mniej.

**Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych
na 1 000 ludności w latach 2013–2015****Przestępstwa drogowe na 1 000 ludności w latach 2013–2015**

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według województw w 2015 r.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według powiatów w 2015 r.

11. Potencjał i aktywność ekonomiczna

Wskaźniki najczęściej wykorzystywane do pomiaru stanu gospodarki i aktywności ekonomicznej to m.in. syntetyczny miernik makroekonomiczny PKB, wartość dodana brutto oraz dochody do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych.

Wartość wytworzonego w warmińsko-mazurskim w 2014 r. produktu krajowego brutto w cenach bieżących osiągnęła poziom 46 167 mln zł i wzrosła w porównaniu do 2013 r. o 3,6%. Udział województwa warmińsko-mazurskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB nie przekroczył w badanym okresie 3% (w 2014 r. ukształtował się na poziomie 2,7%).

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest kolejnym miernikiem stosowanym w analizach sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców, służy jako narzędzie umożliwiające porównania na poziomie międzyregionalnym. W porównaniu do 2013 r. wskaźnik ten wzrósł o 3,8% osiągając w 2014 r. wartość 31 939 zł. Tempo jego wzrostu było na tym samym poziomie jak w kraju. W 2014 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie był niższy o 28,5%, tj. o 12,7 tys. zł od średniej krajowej, co uplasowało warmińsko-mazurskie na 14 miejscu. Najwyższą lokatę wśród województw w 2014 r. zajęło mazowieckie (71 696 zł), a najniższą lubelskie (31 163 zł).

Wytworzona w 2014 r. wartość dodana brutto w cenach bieżących osiągnęła poziom 40 959 mln zł, tj. więcej o 3,5% niż w 2013 r. W województwie największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto miał przemysł (26,4%) oraz pozostałe usługi (27,1%), natomiast najmniejszy rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (6,1%). W latach 2013–2014 zmiany w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto kształtowane były przez wzrost udziału przemysłu (o 0,9 p. proc.), działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (o 0,2 p. proc.) i pozostałych usług (o 0,1 p. proc.) oraz spadek

udziału handlu; napraw pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,8 p. proc.) oraz rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,4 p. proc.). Udział budownictwa pozostał na tym samym poziomie. W 2014 r. udział województwa warmińsko-mazurskiego w generowaniu krajowej wartości dodanej brutto wyniósł 2,7%.

Największa część wytworzonego w 2014 r. w województwie PKB (48,9%) powstała w podregionie olsztyńskim, podregion elbląski wygenerował 34,8% PKB, najmniej ełcki 16,3%. Podobnie kształtowała się wielkość PKB na 1 mieszkańca. W podregionie olsztyńskim wskaźnik ten osiągnął poziom 36 327 zł, w elbląskim 30 086 zł i w ełckim 25 963 zł.

Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych odzwierciedlają możliwości konsumpcyjne społeczeństwa. Biorąc pod uwagę kierunki wykorzystania PKB, kształtują one poziom największego składnika PKB, jakim jest spożycie prywatne. W latach 2013–2014 wielkość dochodów pierwotnych brutto w sektorze gospodarstw domowych w województwie wzrosła o 2,0% osiągając w 2014 r. poziom 34 020 mln zł. Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w badanym okresie były niższe niż dochody pierwotne. Wielkość tych dochodów w 2014 r. wynosiła 33 134 mln zł i wzrosła w stosunku do 2013 r. o 1,7%. Przeciętne nominalne dochody do dyspozycji brutto w 2014 r. przypadające na 1 mieszkańca osiągnęły w województwie poziom 22 922 zł i były o 14,5% (o 3,9 tys. zł) niższe niż w kraju.

Z porównania PKB i dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych przypadających na 1 mieszkańca województwa wynika, iż w latach 2013–2014 zwiększył się dystans między wypracowanym w województwie PKB a dochodami, jakimi dysponował sektor gospodarstw domowych. W przeliczeniu na 1 mieszkańca przypadający w 2013 r. poziom dochodów do dyspozycji brutto stanowił 73,1% PKB, natomiast w roku 2014 udział ten obniżył się do 71,8%.

System samorządowy w Polsce tworzą następujące rodzaje jednostek samorządowych: województwo, powiat, miasto na prawach powiatu i gmina. Realizacja zadań na rzecz regionalnych i lokalnych społeczności przypisanych poszczególnym rodzajom samorządów odbywa się w oparciu o budżet, z którego pochodzą środki przeznaczone na wydatki.

W warmińsko-mazurskim w 2015 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego dysponowały łącznymi dochodami w wysokości 7 873,9 mln zł, tj. o 8,6% (o 622,1 mln zł) większymi niż w 2013 r. i o 1,0% (o 76,7 mln zł) większymi niż w 2014 r. Podobnie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanym okresie dochody wzrastały z 5 007 zł w 2013 r. do 5 394 zł w 2014 r. i do 5 459 zł w 2015 r. W porównaniu do 2013 r. dochody budżetowe wzrosły we wszystkich rodzajach jednostek samorządu terytorialnego. Dynamika tego wzrostu nie była jednakowa we wszystkich grupach. W latach 2013–2015 największymi środkami dysponowały budżety gmin, które po stronie dochodów zanotowały wzrost o 6,0%. Z kolei samorząd województwa, którego dochody wzrosły o 4,4%, posiadał najniższy budżet wśród samorządów.

Wydatki ponoszone przez samorzady terytorialne w warmińsko-mazurskim w badanym okresie rosły podobnie jak dochody. W 2015 r. łączne wydatki zamknęły się w kwocie 7 899,2 mln zł i były wyższe o 0,9% (o 67,8 mln zł) niż w roku 2014 i o 8,9% (o 646,7 mln zł) w porównaniu do 2013 r.

Największe środki budżetowe znajdowały się w dyspozycji samorządów gmin. W 2015 r. wydatki gmin województwa wyniosły 3 822,0 mln zł (48,4% łącznych wydatków samorządów). W porównaniu do 2014 r. wydatki samorządów gmin spadły o 1,3%, natomiast w porównaniu do 2013 r. wzrosły o 5,6%. W strukturze wydatków według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (34,0%) oraz pomoc społeczna (23,2%). Przeciętne wydatki gmin na 1 mieszkańca osiągnęły w 2015 r. poziom 3 335 zł i były wyższe o 6,0% niż w roku 2013, natomiast w porównaniu do 2014 r. niższe o 1,2%.

Najwyższymi wydatkami na 1 mieszkańca w 2015 r. charakteryzowały się gminy wiejskie: Płoskinia (4 849 zł) i Barciany (4 830 zł), a najniższymi gminy miejskie: Kętrzyn (2 632 zł) i Braniewo (2 678 zł).

W 2015 r. powiaty grodzkie przeznaczyły na wydatki 1 895,7 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło 6 403 zł. Wydatki na 1 mieszkańca w mieście Olsztyn wyniosły 7 736 zł, a w mieście Elbląg 4 500 zł. Samorząd Olsztyna najwięcej przeznaczył na transport i łączność (40,8%), a Elbląga na oświatę i wychowanie (35,5%).

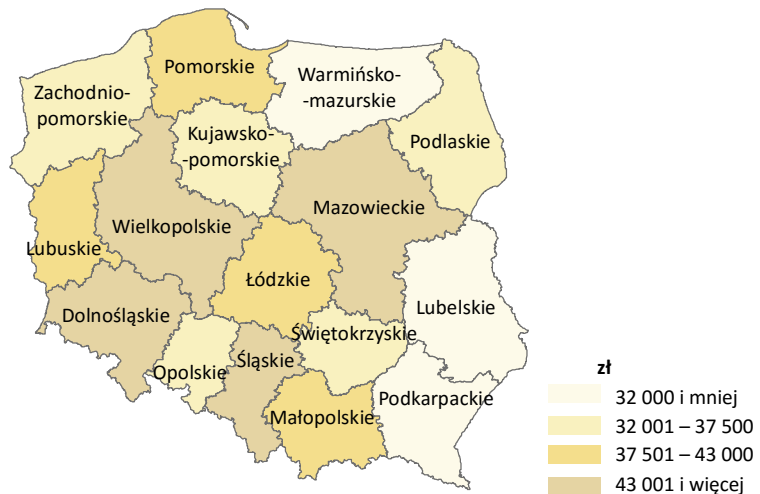
Powiaty ziemskie dysponowały środkami na wydatki w wysokości 1 232,6 mln zł ogółem, a na 1 mieszkańca 1 075 zł. W strukturze wydatków według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (30,8%) oraz pomoc społeczna (16,9%).

Samorząd województwa wydał w 2015 r. 949,0 mln zł, w przeliczeniu na 1 mieszkańca były to środki w wysokości 658 zł. Najwięcej przeznaczono na transport i łączność (56,6%) oraz administrację publiczną (9,1%).

Łączne wydatki budżetów wszystkich rodzajów samorządów w warmińsko-mazurskim poniesione w 2015 r. były wyższe niż dochody o 25,3 mln zł i o 18 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Podobnie w budżetach miast na prawach powiatu różnica ta wynosiła odpowiednio 143,8 mln zł i 486 zł oraz województwa 23,1 mln zł i 16 zł. Odwrotna sytuacja miała miejsce w gminach – dochody były wyższe od wydatków o 111,9 mln zł i 98 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz w powiatach odpowiednio o 29,7 mln zł i o 26 zł.

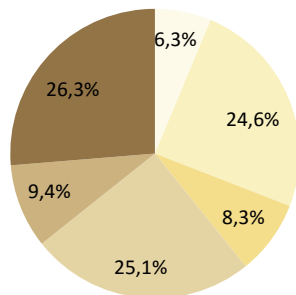
W województwie warmińsko-mazurskim dochody i wydatki na 1 mieszkańca były jednymi z najwyższych w kraju (oprócz gmin).

Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) według województw w 2014 r.

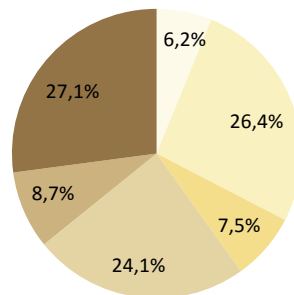

Wartość dodana brutto według rodzajów działalności

2010

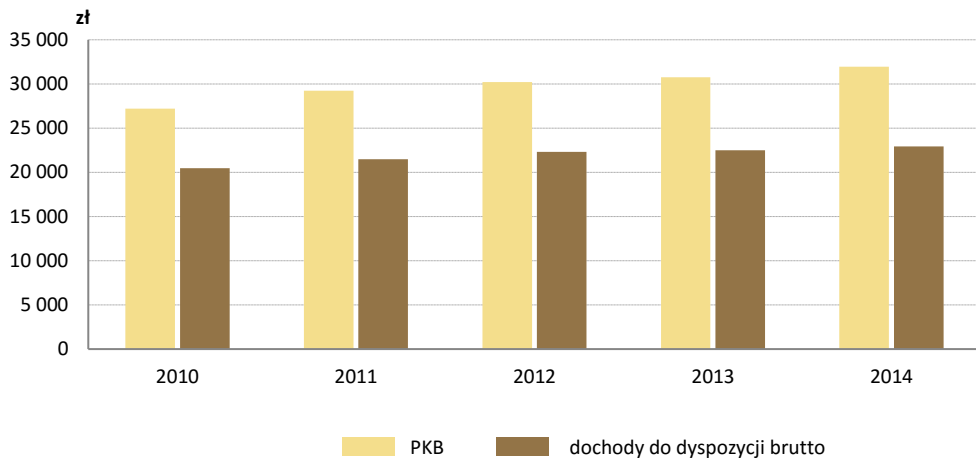
2014

Rodzaje działalności:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- przemysł
- budownictwo
- handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości
- pozostałe usługi

Produkt krajowy brutto i dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca (ceny bieżące) w latach 2010–2014

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego ogółem na 1 mieszkańca w latach 2010–2015

